

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Regina VITKAUSKAITĖ

ETIKOS PAŽEIDIMAI IR LR VALSTYBĖS TARNYBOS ĮVAIZDIS

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Regina VITKAUSKAITĖ

ETIKOS PAŽEIDIMAI IR LR VALSTYBĖS TARNYBOS ĮVAIZDIS

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Magistro darbo autorius Regina Vitkauskait
(vardas, pavard , para-as)

VadovasProf. Algis Krupavi ius
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

Recenzentasdoc. dr. Diana TMaparnien
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

SANTRAUKA

Regina Vitkauskait
Etikos pafleidimai ir LR valstyb s tarnybos vaizdis
Magistro darbas

Magistro darbe pristatyta valstyb s tarnautoj etikos samprata, atskleista etikos reik-m vie-ojo sektoriaus tarnautoj veikloje, i-ry-kintos jiems i-kylan ios etikos problemos. I-analizuoti ir susisteminti vairi Lietuvos ir ufsienio autori teoriniai ir praktiniai darbai valstyb s tarnautoj etikos pafleidim bei vie-osios tarnybos vaizdflio aspektu. Atskleistas etikos pafleidim ir valstyb s tarnybos vaizdflio ry-ys, etikos infrastrukt ros vaidmuo siekiant ufkirsti keli etikos pafleidimams. I-samiai analizuojamos Valstyb s tarnybos vaizdflio 2003-2008 metais kaitos tendencijos, aktualizuojama -i problema. I-tirta, kad vie-oji nuomon nepakanti tarnautoj etikos pafleidimams, d l j smarkai nuken ia valstyb s tarnybos vaizdis. Patvirtinta darbe i-kelta hipotez , kad valstyb s tarnybos vaizdis 2003 - 2008 m. kito neigiama linkme, tod l, b tina ie-koti b d ufkirsti keli etikos pafleidimams valstyb s tarnyboje.

SUMMARY

Regina Vitkauskait
Ethics Violations and Public Service Image in the Republic of Lithuania
Master's thesis

The thesis analyses the concept of ethics for civil servants, reveals the significance of ethics in public sector officials' everyday activities, and highlights problematic ethical issues that officials encounter. Theoretical and applied works of different Lithuanian and foreign scholars are analysed and systematised from the perspective of civil servants' ethics violations, as well as public service image. The thesis discloses the connection between ethics violations and public service image; reveals the role of the Ethics Infrastructure during prevention of ethics violations. Moreover, it analyses thoroughly the trends of public service image change in the years 2003-2008, considering this as a relevant problem. The study revealed that public opinion is highly intolerant for officials' ethics violations; thus public service image is significantly affected. The thesis validates the hypothesis that in 2003-2008 public service image changed negatively; therefore, it is necessary to search for the ways how to prevent ethics violations in public service.

TURINYS

VADAS.....	9
1. ETIKA VALSTYB S TARNYBOJE	15
1.1. Etikos teorij raida	15
1.2. Valstyb s tarnautoj etikos samprata	22
1.2.1. Etika valstyb s tarnyboje, jos funkcijos.....	22
1.2.2. Valstyb s tarnautoj profesin s etikos vertyb s ir pamatiniai elgesio principai.....	27
2. ETIKOS PROBLEMOS IR VALSTYB S TARNYBOS VAIZDIS	31
2.1. Etikos problem samprata.....	31
2.2. Etikos infrastrukt ra	34
2.2.1. Valstyb s tarnautoj profesines etikos normas reglamentuojantys teis s aktai.....	36
2.2.2. Valstyb s tarnautoj etikos prieffir vykdan ios institucijos	41
2.2.3. Valstyb s tarnautoj etikos kodeksai.....	46
2.2.4. Tarnautoj etinis –vietimas.....	49
2.3. Etikos pafleidimai ir valstyb s tarnautoj atsakomyb	52
3. VALSTYB S TARNYBOS VAIZDfiIO 2003-2008 METAIS KAITOS TYRIMAS.....	58
3.1. Tyrimo metodologija ir instrumentas	58
3.2. Valstyb s tarnybos vaizdffio 2003-2008 metais kaitos tyrimo rezultatai ir analiz	64
ITWVADOS.....	100
LITERAT RA	102
PRIEDAI	109

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Respondent pasiskirstymas pagal lyt	60
2 lentelė. Apklaust j pasiskirstymas pagal amfi	60
3 lentelė. Tyrim dalyvi pasiskirstymas pagal i–simokslinim	61
4 lentelė. Respondent pasiskirstymas pagal uflimim socialin pad t	62
5 lentelė. Apklaustos dalyvi pasiskirstymas pagal tautyb	62
6 lentelė. Respondent pasiskirstymas pagal –eimos pajamas vienam asmeniui per m nes	63
7 lentelė. Apklaust j pasiskirstymas pagal darb vie– jame/priva iame sektoriuose.....	63
8 lentelė. Respondent pasiskirstymas pagal gyvenam j viet	64
9 lentelė. Profesij atstov vertinim palyginimas	66
10 lentelė. Valstyb s tarnautoj Lietuvoje apib dinim vertinim palyginimas	77
11 lentelė. Valstyb s tarnautoj s fliningumo vertinim palyginimas.....	83
12 lentelė. Valstyb s tarnautoj palyginimo su privataus verslo darbuotojais vertinim palyginimas .	86
13 lentelė. Vertinim , ar der t priimti dovanas –i profesij atstovams, palyginimas	89
14 lentelė. Institucij , kuriose, respondent nuomone, pirmiausia reik t –alinti korupcij , i–sid stymas hierarchine tvarka	91
15 lentelė. Responent , Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus, vertinim palyginimas.....	96

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav.	Valstybės tarnautojų vertinimo kaita 2003-2008 metais	65
2 pav.	Labai palankaus profesijų vertinimo 2003-2008 m. pasiskirstymas	65
3 pav.	Visiškai nepalankaus profesijų vertinimo 2003-2008 m. pasiskirstymas.....	66
4 pav.	Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą atsakingumą už savo veiksmus pasiskirstymas.....	68
5 pav.	Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą atskaitingumą visuomenei pasiskirstymas.....	68
6 pav.	Apklaustųjų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą pagarbą žmonėms pasiskirstymas.....	69
7 pav.	Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą kompetencijų pasiskirstymas	70
8 pav.	Tyrimo dalyvių nuomonės apie viešojo sektoriaus tarnautojams būdingą nesavanaudiškumą pasiskirstymas.....	70
9 pav.	Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą paslaugų pasiskirstymas ..	71
10 pav.	Apklaustųjų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą sąfinavimą pasiskirstymas	72
11 pav.	Respondentų nuomonės apie tai, kad valstybės tarnautojai per mažai dirba, pasiskirstymas	72
12 pav.	Apklaustųjų nuomonės apie tai, kad valstybės tarnautojai gauna gerą atlyginimą, pasiskirstymas.....	73
13 pav.	Respondentų nuomonės, apie valstybės tarnautojų korumpuotumą, pasiskirstymas	73
14 pav.	Apklaustųjų nuomonės apie tai, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra per daug takojami ekonomini interesais, pasiskirstymas	74
15 pav.	Respondentų nuomonės apie tai, kad valstybės tarnautojus per daug takuoja politikai, pasiskirstymas.....	75
16 pav.	Apklauso dalyvių nuomonės apie valstybės tarnautojų piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, pasiskirstymas	75
17 pav.	Respondentų nuomonės apie tai, kad valstybės tarnautojai proteguoja gimines ir draugus, pasiskirstymas.....	76
18 pav.	Apklaustųjų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą lėšų – vaistymų pasiskirstymas	77
19 pav.	Apklaustųjų nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą sąfinavimą lyginant su bankininkais, pasiskirstymas	79
20 pav.	Respondentų nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą sąfinavimą lyginant su mokslininkais, pasiskirstymas	80
21 pav.	Apklaustųjų nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą sąfinavimą lyginant su	

politikais, pasiskirstymas	80
22 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su teisininkais, pasiskirstymas	81
23 pav. Respondent nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su verslininkais, pasiskirstymas	82
24 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su flurnalistais, pasiskirstymas	82
25 pav. Apklaust j nuomon s, apie tai kad, valstyb s tarnautojams b dingas didesnis d mesingumas lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas	84
26 pav. Apklaust j nuomon s, apie tai kad, valstyb s tarnautojams b dingas didesnis darbo efektyvumas lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas.....	84
27 pav. Respondent nuomon s, apie tai, kad vie-ojo sektoriaus tarnautojams b dinga didesn kompetencija lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas	85
28 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas	86
29 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas teisininkams, pasiskirstymas..	88
30 pav. Respondent nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas politikams, pasiskirstymas....	88
31 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas valstyb s tarnautojams, pasiskirstymas.....	89
32 pav. Respondent , nuomon s apie korupcijos paplitim valstybin se institucijose ir fliniasklaidoje, pasiskirstymas	91
33 pav. Respondent pasiskirstymas pagal asmenin patirt duodant ky- valstyb s tarnautojams	92
34 pav. Respondent nuomon s, apie ky-io davimo valstyb s tarnautojui tak problem sprendimui, pasiskirstymas	93
35 pav. Respondent nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais, domum pasiskirstymas.....	94
36 pav. Apklaust j nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais informatyvum , pasiskirstymas.....	95
37 pav. Respondent nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais objektyvum , pasiskirstymas	95
38 pav. Respondent pasisakym apie profesijas, kuri link t savo vaikui, pasiskirstymas.....	97
39 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautoj skai i Lietuvoje, pasiskirstymas	98
40 pav. Respondent nuomon s, apie valstyb s tarnautoj poffi rio pilie ius kait Lietuvai tapus ES nare, pasiskirstymas.....	98
41 pav. fliniasklaidos priemon s, kuri d ka respondentai suffino apie valstyb s tarnyb	99

IVADAS

S kmingam demokratijos egzistavimui ir klestėjimui pirmiausia reikalingas visuomenės pasitikėjimas. Visuomenės pasitikėjimo pagrindas yra valdžios veiksmų vertinimas. Pasitikėjimas valdžia taipogi susijęs su tuo, kaip visuomenė – etikos taško suvokia valdžios vykdomą politiką. Pasitikėjimas valdininkais ir jų kompetencija yra labai svarbus, nes formuoja daugelio piliečių požiūrį vis valdžiai¹ valstybės institucijoms, valstybės tarnautojų įvaizdį.

Daugelyje valstybių prastai valstybės tarnautojų įvaizdis ir mažai visuomenės pasitikėjimas valdžia. Panašiai, jog piliečiai nebenori tikėti sprendimus priimančiais asmenimis ir vis dažniau valdžios bei jos institucijų veiklą vertina neigiamai. TM vadinamąjį pasitikėjimo deficitą didina didelio rezonanso skandalai, kylantys dėl vairiausių priepaščių, pradedant šnetinkamaisiais valstybės pareigūnų bei tarnautojų veiksmais, baigiant finansinės korupcijos atvejais.

Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Rytų bei Vidurio Europos šalių, valstybės tarnyba stokoja veiklos istoriniomis tradicijomis ir atsidavimo tarnauti visuomenės gerovei. Lietuvoje galima pastebėti gana skirtingus, netgi kontraversiškus valstybės tarnautojų veiklos aspektus. Nors ir bandoma perimti geriausi demokratinių valstybių sukaupti patyrimai, vis dar susiduriama su senųjų sovietinių mentalitetu. Valstybės tarnautojai neadekvačiai suvokia savo misiją ir pareigas: ufluot tarnavimu visuomenei, neretai jie bando sureikšminti savo asmenybę ir padėti, iškeldami save galios pozicijas ir savo funkcijose akcentuodami valdymą, o ne tarnavimą. TM neigiamą valdžios atstovų veiklos aspektą atspindi gana dažnai spaudoje skelbiami korupcijos ir piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi atvejai². Visuomenė kyla daug debatų apie interesų konfliktus, t.y. apie tai, kad kai kurie pareigūnai materialiai pasipelno naudodamiesi savo tarnybine padėtimi³.

Dėmesys etikos aspektams viešajame administravime Lietuvoje pastebimai auga. Visuomenės ir valstybės viešieji interesai neretai susikerta. Viešieji interesų konfliktai atspindi labai vairius socialinius realybės santykius. Nors valstybinių institucijų tarnautojai vadinami visuomenės tarnais, tačiau neretai išaiškėja, kad jie piktnaudžiauja šiuo statusu, pateisindami beveik bet kokius veikimus visuomenės labui⁴. Tai liudija ne tik dažnai jantys straipsniai finansiniuose klaidoje apie etinius valstybės

¹ Palidaskait J. Etika viešajame administravime // Viešasis administravimas: monografija, - Kaunas, 1999, p. 80-212; p. 184;

² Palidaskait J., Purvinis O., Vaiškonienė V. Lietuvos valstybės tarnautojų etosas: sociologinė perspektyva // Viešieji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 48-56; p. 48;

³ Chapman R. A. Valstybės tarnautojų etika // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 14-35; p. 14;

⁴ Jasaitis E. vadas viešajame administravime // Viešasis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p. 250.

tarnautoj ar politik pafleidimus, nepriimtinios veiklos atvejus⁵ bet ir dafnos diskusijos visuomen se, koks elgesys –iame kontekste gali b ti priimtinas, kas tarnautoj veikloje leistina, o kas ne, abejojama, ar galima toleruoti neteis tas priemones, nors ir labai svarbiems tikslams. Bandoma i–siai–kinti veiksnius, daran ius valstyb s tarnautojo etikai tak ir lemian ius jos b kl . Visa tai daro didffiul tak tiek kiekvieno valstyb s tarnautojo, tiek ir visos valdffios vaizdffiu⁶.

Pastarasis demokratin s Lietuvos de–imtmėtis gali b ti vardintas kaip nusivylimo valdffia de–imtmėtis. Valdffia ir visuomen Lietuvoje atrodo stovin ios skirtingose barikad pus se. Valdffia visuomen s pasitik jimu mafflai domisi, daugelis valdinink ir tarnautoj yra tik j savo veiksm ir sprendim teisingum , nors pilie iai yra visi–kai prie–ingos nuomon s, jie link nusi–alinti nuo aktyvesnio visuomeninio ir politinio gyvenimo, netik dami, kad jie yra paj g s prisid ti prie tolesni visuomen s sieki gyvendinimo. šValstyb s tarnyboje susiduriama ir su tokiomis etikos problemomis kaip ó apgavyst s ir melas, dovanos, ky–iai ir korupcija, piktnaudffiavimas ufflimama pad timi, darbuotoj laiku, eikvojimas, interes konfliktai, netinkamo vaizdffio k rimas, seksualinis priekabiavimas⁷. Kartais i–ai–k ja atvejai, kad valdffios strukt r tarnautojai turi galimyb manipuliuoti atlyginimo sistemomis, skirdami sau vairius špriedusó, pasitaiko atsilyginim ne tik pinigine forma. Valdininkai, kuri darbas susij s su priva iomis bendrov mis, priima toms bendrov ms palankius sprendimus, tik damiesi uffimti ten auk–tus postus, baig savo kadencij vie–ajame sektoriuje. Pana–i atvej pasitaiko ir tarp skirting lygi valdffios strukt r ⁸. Deja, neeti–kas elgesys ó neretas valstyb s tarnyboje.

Akivaizdu, kad susidariusias problemas b tina spr sti. Vie–osios veiklos etika arba standartai tapo svarbiu visuomeniniu klausimu. TM susidom jim atspindi vairios pastangos ši–valytió vie– j sektori , skaitant ir m ginimus perffi r ti valstyb s tarnautoj etikos ir elgesio valdymo sistemas⁹.

šEtika ó tai sisteminis m stymas apie moral ir elges , sprendimai apie tai, kas teisinga ir ne, bloga ir gera. Tai ne tik abstraktus, teorinis, bet ir praktik orientuotas mokslas. Etika, tai ne tik

⁵ Palidauskait J., Purvinis O., Vai ekonien V. Lietuvos valstyb s tarnautoj etosas: sociologin perspektyva // Vie–oji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 48-56; p. 55;

⁶ Pukien R., Stokait I. Profesin valstyb s tarnautoj etika ó teorinis aspektas [ffi r ta 2007-03-20]. Prieiga internetu: <http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Konferencijos/ktu_pi/knyga2005%20PDF/straipsniai/Socialis/Pukiene,%20Stokaite.pdf>;

⁷ Palidauskait J. Etika vie–ajame administravime // Vie–asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p. 80-212; p. 192;

⁸ Jasaitis E. vadas vie– j administravim // Vie–asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p. 247;

⁹ Etika valstyb s tarnyboje ó –iandienos problemos ir praktika (i–traukos) [ffi r ta 2007-04-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

teorijos, apm stymai, bet ir gair elgesiu¹⁰. Valstyb s tarnautojams, kaip visuomen s patik tiniams yra keliami auk-tesni moraliniai reikalavimai, tod l etika tur t b ti valstybini institucij bei j darbuotoj veikimo, m stymo, stiliaus ir kult ros dalis. Etika yra viena i- svarbiausi valdffios pasidalijimo ir atsvaros priemoni , padedan i kovoti su savavali-ku valdffios naudojimu. Tai ó gyvybi-kai svarbus veiksnys kuriant bei palaikant pasitik jim valdffia, jos institucijomis, siekiant i-saugoti teigiam valstyb s tarnybos vaizd . Taigi, etika yra svarbi valstyb s tarnyboje.

klausim , kod l valstyb s tarnautojams keliami auk-tesni reikalavimai J. Palidaskait atsako pateikdama kelis argumentus. Pirma, valstyb s tarnautojai, b dami tarpin grandis tarp pilie i ir politin s valdffios, turi administracinio veikimo laisv gyvendinti vie- j politik , tod l j vertybin s nuostatos ir elgesys nusipelno d mesio. Antra, bendras valstyb s tarnautoj skai ius -alyje, i-sipl t s sprendffiam visuomenini reikal spektras ir sprendim mastai turi takos ne tik visuomen s valdymo procesams, bet ir jos nuomonei apie valdffi . Priva i pilie i bendravimo su valstyb s tarnautojais patirtis formuoja daugelio pilie i poffi r vis valdffi kartu ir pasitik jim politine sistema. Tre ia, valstyb s tarnautoj turima valdffia kelia ir tam tikrus reikalavimus. I-valdffios atstov (ne tik politik , bet ir tarnautoj , i-laikom mokes i mok toj l -omis) tikimasi, kad jie laikysis auk-tesni negu paprasti pilie iai norm ir standart tarnaudenti visuomenei. teisinti elgesio standartai ir pilie i l kes iai leidffia skirtingais rakursais vertinti valdffios atstov elges ¹¹.

šVie-ojo sektoriaus etika yra daugiau veikla negu statusas. Eti-ko elgesio skatinimas rei-kia ne vien tai, jog sudaromas taisykli , kuri reikia laikytis, s ra-as, ar nustatoma, kokio statuso b tina siekti. Tai yra vyksmas, valdymo procesas, kuriuo paremtas valdffios darbas. Jis yra svarbus valdymo funkcionavimui, raidai bei vaizdffiui¹². šValstyb s tarnyba pla i ja prasme atsakinga ufl -alies valdym , t.y. ufl statym ir kit teis s akt gyvendinim . Nuo jos teikiam paslaug kokyb s bei efektyvumo priklauso visuomen s gerov . Kiekvienos valstyb s pilie iai suvokia, kas yra geras valdymas ir tinkamas administravimas. Remiantis -iuo supratimu, visuomen je vertinama valstyb s tarnautoj veikla, formuojasi bendras valstyb s tarnybos vaizdis¹³.

Visuomen je, akademine bendruomen je bei vie-ojo administravimo sektoriuje vis dafniau

10 Palidaskait J. Etika vie-ajame administravime // Vie-asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p. 80-212; p. 212;

¹¹ Palidaskait J. Vertybinis valstyb s tarnautojo profilis -iuolaikin s Lietuvos politin s kult ros kontekste // Politologija, 2008, Nr. 2 (50), p. 23-52; p. 24;

¹² Etika valstyb s tarnyboje ó -iandienos problemos ir praktika (i-traukos) [ffi r ta 2007-04-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

¹³ Krupavi ius A. Valstyb s tarnybos vaizdis Lietuvoje // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2004, rugpj tis, Nr. 1, p. 17-20; p. 17.

diskutuojama apie valstybės tarnybos institucinio vaizdą, jo formavimo veiksniai ir prielaidas. Viešojo administravimo teoretikas Kearney pastebi, kad šalys valstybės tarnybos vaizdis yra visuomenės, kuriai valstybės tarnautojai tarnauja, veidrodis¹⁴. Tuo laikine valstybės tarnybai svarbu savo vaizdą formuoti remiantis naują valstybės tarnybos sampratą, akcentuojančią valstybės tarnybos veiksmų piliečiams, pilietinei visuomenei, jiems teikiamą viešųjų paslaugų kokybę ir tikrinimą, kas ir formuoja efektyvios valstybės tarnybos vaizdą.

Pastaruosiu metu vis populiaresnė tampa diskusija apie valstybės tarnybos institucinio portreto bruožus, o nemažai diskutuojama apie institucinio vaizdą bei pasitikėjimo ar nepasitikėjimo valstybės tarnyba tendencijas. XX a. pabaigoje greta tradicinio biurokratinio valstybės valdymo modelio pradėjo ryškėti naujasis požiūris į valstybės tarnybos vaidmenį, orientuotas į pilietinę visuomenę, su veiksmu piliečiams, teikiamą paslaugų kokybę, jų vertinimus visuomenėje. Remiantis šiuo požiūriu, valstybės tarnautojų siekis yra teikti efektyvias, teigiamai piliečiui vertinamas viešiąsias paslaugas¹⁵.

Neabejotinai vienas svarbiausių institucinio vaizdą formavimo elementų yra socialinis patios institucijos bei jos veiklos vaizdis, kurį sudaro visuomenės nuomonė apie institucijos tikslus ir vaidmenį ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame visuomenės gyvenime, suflinavimu (nesflinavimu) vykdančios institucijos veiklą ir institucijos darbinis aktyvumas¹⁶.

Su viešojo administravimo etika siejasi pasitikėjimas valdžia ir atskiromis jos institucijomis, demokratija ir net patia valstybe. Kintanti valstybės socialinė, ekonominė ir politinė aplinka viešojo administravimo etikai kelia vis naujus iššūkius, ir vis aktualesni darosi jos teoriniai ir praktiniai aspektai¹⁷. Todėl šiame darbe analizuojamos aktualios valstybės tarnybos etikos problemos ir jų takojamas valstybės tarnybos vaizdis Lietuvoje.

Darbo mokslinė problema – etikos pafėidim tika valstybės tarnybos vaizdžiui.

Darbe keliamas **praktinis uždavinys** – ištirti Lietuvos valstybės tarnybos vaizdžio visuomenėje 2003-2008 m. kaitos tendencijas.

Tyrimo aktualumas. Dmesys šiuolaikinio viešojo sektoriaus etikai ir valstybės tarnybos vaizdžiui visuomenėje nėra pakankamas. Daugelis valstybės tarnautojų yra tik jų savo veiksmų ir

¹⁴ Vaidelytė E., fivaliauskas fi. fiiniasklaida valstybės tarnybai griefta // Valstybės tarnybos aktualijos, 2009, sausis-vasaris, Nr. 15, p. 50-60; p. 50;

¹⁵ Etika valstybės tarnyboje – šiandienos problemos ir praktika (i-traukos) [fi r ta 2007-04-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_autoriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

¹⁶ Vaidelytė E., fivaliauskas fi. fiiniasklaida valstybės tarnybai griefta // Valstybės tarnybos aktualijos, 2009, sausis-vasaris, Nr. 15, p. 50-60; p. 50;

¹⁷ Palidaukaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešojo politika ir administravimas. Kaunas, 2002, Nr. 1. p. 61.

sprendim teisingumu, nors nuolat fliniasklaidos gvildenami valstyb s tarnautoj nusiflengimai tarnybinei etikai rodo, kad taip tikrai n ra. Etikos princip pafleidimai valstybin se institucijose ó didina valdfflios ir visuomen s atotr k , kas kelia gr sm demokratijos egzistavimui.

Lietuvoje, be keleto leidini apie verslo etik (D. Vy–niauskien ir V. Kundrotas, N. Vasiljevien , V. Misevi ius, V. Pruskus) bei J. Palidauskait s vadov lio apie vie–ojo administravimo etik , solidesni darb etikos ir valstyb s tarnybos vaizdfflio klausimais n ra. Vie–ojo sektoriaus etikos klausimais ra– tokie uffsienio autoriai kaip J. E. Lane, R A. Chapman, J. S. Bowman, D. F. Thompson, T. L. Cooper, J. A. Rohr, D. H. Rosenbloom, D. T. Yates, Douglas J. Amy, R. Kleeman, J. Barry O–Toole ir kt.

Vie–osios nuomon s tyrim centrui daugiau d mesio skiria, gyventoj pasitik jimo atskiomis institucijomis, politin mis partijomis ar politiniu elitu, aspektams. Valstyb s tarnautoj vertybi tyrimai n ra dafni. Pamin tinas 2001 m. atliktas sociologinis tyrimas "Gyventoj poffi ris korupcij ". Siekdamas i–siai–kinti, k Lietuvos gyventojai mano apie korupcij , jos prieflastis ir priemones jai maffinti, Lietuvos laisvosios rinkos institutas inicijavo gyventoj apklaus ¹⁸. Min tas institutas organizavo ir šValdinink ir politik etikos vertinimoø tyrim (2002), jo tikslas buvo i–siai–kinti, kaip Lietuvos gyventojai supranta ir apib dina valstyb s tarnautoj ir politik etik . Daugiausia d mesio susilaukia korupcijos tema, atliekami tokie sociologiniai tyrimai kaip šLietuvos korupcijos flem lapisø (2004m., 2005m., 2007m., 2008m.), o kiti politik ir valstyb s tarnautoj etikos aspektai dafniausiai lieka negvildenti. B tent tod l labai aktualu yra atlikti lyginam j Valstyb s tarnybos departamento prie Vidaus reikal ministerijos uffsakymu KTU Politikos ir vie–ojo administravimo instituto grup s bei Visuomen s nuomon s ir rinkos tyrim agent ros „Vilmorusø vykdyt tyrim šValstyb s tarnybos vaizdis, 2003 m. lapkritisø ir šValstyb s tarnybos vaizdis, 2008 m. liepaø lyginam j analiz .

Tyrimo objektas ó valstyb s tarnybos vaizdfflio kaita 2003-2008 metais.

Tyrimo dalykas ó valstyb s tarnybos vaizdis.

Tyrimo tikslas ó i–tirti Valstyb s tarnybos vaizdfflio 2003-2008 metais kaitos tendencijas bei aktualizuoti –i problem .

Siekiant nurodytojo tikslo, darbe bandoma pagr sti **hipotezø**, kad valstyb s tarnybos vaizdis 2003-2008 m. kito neigiama linkme, tod l, b tina ie–koti b d uffkirsti keli etikos pafleidimams valstyb s tarnyboje.

Darbo tikslui pasiekti bei hipotezei pagr sti i–sikelti tokie **tyrimo uždaviniai**:

¹⁸ Palidauskait J., Purvinis O., Vai ekonien V. Lietuvos valstyb s tarnautoj etosas: sociologin perspektyva // Vie–oji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 48-56; p. 49.

1. pristatyti etikos reikšmę valstybės tarnyboje;
2. atskleisti etikos pasikeidimą ir valstybės tarnybos vaizdžio visuomenėje ryšį;
3. ištirti valstybės tarnybos vaizdžio 2003-2008 metais kaitos tendencijas.

Darbo teorinis reikšmingumas: atskleista etikos pasikeidimą tautos valstybės tarnybos vaizdžiui.

Tyrimo **naujumas:** ištirta valstybės tarnybos vaizdžio kaita 2003-2008 m.

Tyrimo **praktinis reikšmingumas:** magistro darbe ištirtos valstybės tarnybos vaizdžio kaitos tendencijos, atsižvelgiant tai taikojamus veiksnius galima koreguoti valstybės tarnautojų vaizdą.

Tyrimo **metodai:** mokslinis literatūros, teisės aktų, dokumentų ir statistinių duomenų analizė, sisteminimas ir aprašomasis metodas, empirinis tyrimas.

Darbo struktūra: darbas sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje apžvelgiama etikos teorijos raida, apibūdinama valstybės tarnautojų etikos samprata, jos vaidmuo ir funkcijos viešajame sektoriuje, aptariamos valstybės tarnautojų profesinės etikos vertybės ir pamatiniai elgesio principai. Antroje dalyje nagrinėjamos etikos problemos ir jų taikos valstybės tarnybos vaizdžiui klausimai, aptariama etikos problemos šakos, gvildinami etikos infrastruktūros bei etikos pasikeidimų ir valstybės tarnautojų atsakomybės klausimai, aptariamos taikytinos atsakomybės rėmimo, jų bruožai, nuobaudų skyrimo taisyklės. Trečioje dalyje pristatomas šalių valstybės tarnybos vaizdžio kaitos 2003-2008 m. tyrimas. Darbo pabaigoje formuluojamos išvados ir pasiūlymai.

1. ETIKA VALSTYBĖS TARNYBOJE

1.1. Etikos teorijų raida

Šėetika - tai mokslas, tiriantis moral . B tent etika padeda atskleisti ir pagr sti veiksmus, kurie pripafl stami teisingais, (ar neteisingais) leidflia paai–kinti j esm , patikslinti argumentus, vertinant rei–kinius sudaran ius moral s lauk ō¹⁹. Tėe vertinimai n ra nekintantys, kiekviena flmonijos raidos epocha, tur jo savit , tik jai b ding etikos samprat , kuri atsispind jo ir tos epochos flmoni santykiuose ir ra–ytiniuose teis s dokumentuose.

Antikinė etikos atstovai. Vienas pirm j antikos filosof - **Sokratas** (Socrates, ~ 469 - 399 pr. Kr.). flnojimas, tiesa ir doryb ó pamatin s m stytojo etin s koncepcijos s vokos. Sokratas ie–kojo argument , kuriais remdamasis gal t pagr sti dorov s privalom j visuotinum . Sokrato nuopelnas graik ir pasaulio filosofijos bei etikos istorijai tas, kad jis špirmasis sugeb jo konceptualizuoti pa i dorov s problem , tuo tarpu kai kiti, j tik konstatuodavo²⁰. Dorov s koncepcij Sokratas susiejo ne su b ties s voka apskirtai, o tik su flnojimu: šA– flinau, kad nieko neflinau²¹. Sokratas rodin jo, kad kiekvien darb turi dirbti j i–manantys flmon s. Valstyb s valdymas ó labai sud tingas ir daug i–minties reikalaujantis darbas, j atlikti pasak m stytojo, turi b ti pavedama filosofams. M stytojas buvo sitikin s, kad vis flmoni nelaimi –altinis ó nesilaikymas j pa i priimt statym . šfimogus privalo paklusti statymams, nors ir pripaflint juos esant neteisingus²².

Etikos raidos kontekste svarbus Sokrato mokinyš **Platonas**, (Platon, ~ 427- 347 pr. Kr.). Jis i–pl tojo mokytojo konceptualines nuostatas, suteik joms jau daugmafl i–baigt filosofin sistem in pob d bei prasm . Prie– flmog , ai–kino Platonas, švisada yra du keliai: kelias auk–tyn, pakl stant protui ir dorybei, ir kelias flėmyn, nepaisant doryb s ir proto, pervertinant k ni–kuosius malonumus, kurie daflnai nepagr stai vadinami laime²³. Dorov s princip nepaisymas, pasak m stytojo yra nusikaltimas. M stytojo veikale ōValstyb ō argumentuojama idealiosios visuomen s bei valstyb s suk rimo galimyb . Numatomas valstyb s valdymo principas ó teisingumas. Jis tur t lemti valstyb s darn , harmonij . Tod l valstyb tur t fl r ti, kad kiekvienas dirbt tik tai, kas jam pridera^{24, 25}. Ideali

¹⁹ Pruskus V. Verslo etika. Laiko i– kiai ir atsako galimyb s. ó Vilnius, 2003, p. 14;

²⁰ Bal ius J. Dorovinis asmenyb s ugdymas antikos filosofijoje. - Vilnius, 2004, p. 16;

²¹ Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986, p. 13;

²² Ten pat, p. 15.

²³ Rickevi i t K. Platono filosofijos bruoflai // Platonas. Valstyb . ó Vilnius, 2000, p. 426;

²⁴ Ten pat, p. 429;

²⁵ Bal ius J. Dorovinis asmenyb s ugdymas antikos filosofijoje. - Vilnius, 2004, p. 20.

valstyb turinti siekti teisingumo, vadovaudamasi visiems bendru tikslu ir pajungdama jam asmeninius interesus²⁶. Ypa daug d mesio filosofas skyr pilie i nuosavyb s, valdymo form ir politiko profesijos klausimams²⁷. Siekiant i–vengti nusiflegim etikai valdffia tur jo priklausyti filosofams ir kariams. Tik filosofai disponuodami paffinimu, i–simokslinimu ir geb jimu flvelgti absoliut g r bei juo vadovautis, gali b ti idealios valstyb s valdovais²⁸, ²⁹. M stytojo teoriniuose samprotavimuose numatomas asmenin s nuosavyb s draudimas valdantiesiems. Tai svarbus momentas, nes Platono teigimu, asmenin nuosavyb atitraukt j d mes nuo valstyb s reikal . šSvarbiausioji filosof ir kari paskirtis ó bes lygi–kai ir pasiaukojamai tarnauti valstybei nesitikint jokio materialinio atlygio, i–skyrus, kukl i–laikym ō³⁰. Platono teorijoje teigiama, kad tokiai pasiaukojan iai, atsidavusiai tarnystei filosofai ir kariai turi b ti ruo–iami nuo maflum s³¹.

Aristotelio etika. Aristotelio filosofija jungia varias metafizikos dalis ir yra neatskiriamai susijusi su etikos ir valstyb s samprata. M stytojas prieina i–vados, kad doryb tur t b ti mok jimas rasti šaukso vidur ō tarp kra–tutinum . Anot jo, valstyb s tikslai yra daugiau dvasiniai. Ji turi garantuoti ne pat gyvenim , o laiming gyvenim . Aristotelio nuomone, labai svarbu es , kad pilie iai gal t b ti laisvi nuo kasdieni r pes i , o valdovai r pint si, jog ne tik valstyb s tarnautojai, bet ir privat s flmon s, kurie to verti, gal t gyventi be r pes i ³². Filosofas atkreip d mes etinius valdytoj principus. šTik sudarius s flning valdffi , - ra– jis, - galima sujungti vien santvark demokratij ir aristokratij . Tik tokiu atveju ir kilmingieji ir liaudies flmon s gal t gauti tai ko, nori vieni ir kiti. Abiej –i santvark sujungimas vykt tada, kai i–valdffios viet neb t galima pasipelnit³³. Garsus Aristotelio teiginys, kur der t flnoti kiekvienam valstyb s tarnautojui ir –iandien, - šfimogaus vert priklauso nuo jo vaidmens tarnaujant visuomenei, nuo to, kiek jo veikla atitinka visumos interes ō³⁴. Pasak m stytojo, tik tokia veikla suteikia individo gyvenimui racionalumo ir gali laiduoti jam tikr j asmenin laim .

Renesanso filosofija. Nemafliau etin s minties raidai svarbi asmenyb - **N. Makiavelis** (Niccolò

²⁶ Halder A. Filosofijos flodynas. ó Vilnius, 2002, p. 162;

²⁷ Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986, p. 26;

²⁸ Sikora A. Susitikimai su filosofija: nuo Herakleito iki Huserlio. ó Vilnius, 2004, p. 65;

²⁹ Rickevi i t K. Platono filosofijos bruoflai // Platonas. Valstyb . ó Vilnius, 2000, p. 430;

³⁰ Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986, p. 13;

³¹ Skirmantas J. Platono i–taros apie g rio reik–m apibr fliant b t prasm , arba valstyb s teorinio konstravimo paradigma // Problemos. - 2006 Nr. 70, p. 31-49. P. 40-41 [flir ta 2007-06-10]. Prieiga internetu: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Problemos/Problemos_70/Skirmantas_Jankauskas.pdf>;

³² Ka erauskas T. Revoliucija, kova, nepaklusnumas. Su kuo kariauja demokratija? // Problemos, 2006. Priedas, p. 46-54; p. 49; [flir ta 2009-04-20]. Prieiga internetu: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Problemos/2006_priedas/Tomas_Kacerauskas.pdf>;

³³ Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986, p. 41;

³⁴ Sikora A. Susitikimai su filosofija: nuo Herakleito iki Huserlio. ó Vilnius, 2004, p. 65.

Machiavelli ~ 1469-1527 m.). N. Makiavelis atskleid politikos ir istorijos pasaulio ó kont rus. Visuotin g r jis traktavo kaip nacionalin nepriklausomyb , nacionalin saugum ir ger konstitucij . D l -i vertybi m stytojas ragino kovoti. Filosofas k l id j , kad valstyb s stiprum lemia ne jos teritorijos dydis, o vidaus tvarka³⁵. M stytojas puikiai suprato, kad abstrakt s etiniai principai socialinio gyvenimo praktikoje gali pasitarnauti ir tarnauja vairiems vienas kitam prie-taraujantiems tikslams, jog kai kada jie tampa nekaltumo priedanga niek-ingiems poelgiams ir grubiam savanaudi-kumui. Jis buvo sitikin s, kad prieflasties ir pasekm s ry-iai, o ne doroviniai tikslai galiausiai daro tak flmoni elgesiui ir paffi roms, modeliuoja j gyvenimo b d ir kad -iuo poffi riu etin s vertyb s n ra pakankami rodikliai politiniams ufdaviniams apibr fti, tuo labiau jos negali laiduoti flmoni veiksm efektyvumo. Tš etinis reliatyvizmas takojo instrumentin moral s traktavim , t.y. poffi r , kad dorov s principai ó tai priemoni rinkinys, taigi, etin s maksimos traktuojamos kaip priemon s politinei valstyb s galiai gyvendinti³⁶.

Modernioji filosofija. T. Hobbesas (Thomas Hobbes, ~ 1588 ó 1679 m.) - visuomenin s sutarties teorijos -alininkas. T. Hobbesas suk r politin mechanizm , leidffiant paflaboti nevarflomas valdov pretenzijas, ta iau ufl tai, anot m stytojo, reikia sumok ti gana didel kain ó politika ir vertyb s atsiduria skirtingose barikad pus se. Anot m stytojo, valstyb traktuojant kaip mechanizm ir rank , beprasmi-ka ie-koti savaranki-k politini vertybi ³⁷. T. Hobbesas neskiria moral s ir teis s, flmogaus orumas, jo poffi riu, matuojamas tais kriterijais, kuriuos individui primeta valstyb ó pareigomis ir apdovanojimais. fimogus tarsi skykla valdin , spraut grieftos institucin s reglamentacijos r mus, ir privat asmen , pakl stant tik savo poreiki tironijai³⁸. Hobbesas samprotavo apie valdov ir j pavaldini veiksmus ribojan i politini strukt r k rim . Jis buvo sitikin s, kad i-prigimties nedraugi-ki flmon s kartu gali gyventi tik valdomi tvirtos valdffios, kuri juos spraudffia grieft strukt r ir taisykli r mus. T. Hobbesui pavyko gyvendinti paradoksal ufdavin ó jis vertybiniais tikslais i-politikos pa-alino vertybinius elementus³⁹.

I-skirtinis filosofin s etikos atstovas - **B. Spinoza** (Benedict de Spinoza ~ 1632 ó 1677 m.), jo moral s problem svarstymas, paremtas naudojantis geometrijos metodu. Autorius sitikin s, kad

³⁵ Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986, p. 59-60;

³⁶ Sikora A. Susitikimai su filosofija: nuo Herakleito iki Huserlio. ó Vilnius, 2004, p. 161-163;

³⁷ Jokubaitis A. Politika be vertybi . [ffi r ta 2008-05-05]. Prieiga internetu: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Politologija/49/25-41p.pdf>>;

³⁸ Miniotait G. Moralin s tolerancijos samprata I. Kanto praktin je filosofijoje // Logos, 2006 m., spalio lapkritis, Nr. 48, p. 14-23; p. 15;

³⁹ Jokubaitis A. Politika be vertybi [ffi r ta 2008-05-05]. Prieiga internetu: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Politologija/49/25-41p.pdf>>;

šegzistuoja viena substancija ir mes patys esame jos apraiškos, tad visa tai, kas yra, reikia ir yra manoma pafinti remiantis tais paiais, visoje visatoje veikianiais dsniais⁴⁰. Mstytojas teigia, kad reikia neleisti blogiems fmonms bti blogais. Gerovuftikrina tinkamas valdymas, protingai tvarkoma visuomen. Kadangi fmonsdafniau vadovaujasi emocijomis negu protu, reikalinga valstyb, turinti galios priversti laikytis statym. Kitaip negu T. Hobbesas, B. Spinoza pabrflia, kad ir valdovai privalo paklusti statymams. šNeverta tiktis, kad fmogus rpinis kitais labiau nei savimi. Jis gina svetiminteres tik tiek, kiek itaip tikisi tvirtinti savjō - teigiama šEtikoje⁴¹. Anot B. Spinozos, šfmonsd, valdomi proto, t.y. fmonsd, kurie ieško sau naudovadovaudamiesi protu, negeidffia sau nieko, ko netrokēt ir kitiems fmonms, o tod l jie teisingi, itikimi ir garbingi⁴².

XVIII-XX a. mastytojai. Per paskutinius imtmeius vyko dideli normatyvizmo poky i . Dorumas ir teis tumas kaip skirtingi elgesio vertinimo aspektai teoriškai apibrfliami tik Naujaisiais amffiais. Dabartinis valstybs valdymo aparatas buvo pradtas kurti XVIII a. vykdyt valstybs administracini reformmetu. Tai socialini permair laikotarpis, paflenklintas ir nauj ekonomini santyki pradffia, iriuolaikinio, teisiškai laisvo ir formaliai tarp lygi lygaus fmogaus šatsiradimu“, ir demokratini tendencij kult roje stiprjimu, ir nacionalinssavimonss pabudimu. Visa tai sudar palankias lygas ios srities mokslinss minties raidai. Viena aktyviausiai pltot mokslinss veiklos krypti ópaieka socialini óetini kriterij , galin i garantuoti kuo didffiausi tarnyb ir pareignatliekamo darbo naud pilie iui ir visuomenei⁴³.

Deontologinē etikos teorija. Vieojo administravimo teorijoje labai svarbus **J. Benthamo** (Jeremy Bentham ~ 1748ó1832 m.) indlis. Mstytojas band pateikti visuotinss valstybs bei visuomenss reformos esmines nuostatas. Vieojo administravimo staig reglamentavimui svarbi jo deontologijos (šDeontologija, arba mokslas apie moral ō, 1834 m.) teorija. Jo manymu ó tai ypatinga teis smokslas apie turimas priedermes visuomenei. Deontologija ieško atsakymo klausim , kaip daryti poveik individualiai motyvacijai, kad ji tapt tarnautojo socialine paskata kiek galint geriau atlikti pavestas pareigas. Pareiga, priederm laikoma subjektyviu poreikio suvokimu, o tai yra viena i b tin s kmingo administravimo prielaid . J. Benthamo teorija nukreipta iekoti tvirtesni atspirties ta k renkantis tarnybinius poelgius, veiksmus. Kaip teigia A. Laurinavi ius, io mstytojo moral s teorija yra daug konkretn , labiau apibr flta, nei antikos filosof , ji leidffia tiksliau vertinti tarnybinius

⁴⁰ Vabalait R., M. Kelyje fmogaus tobulum : Spinozos moral s filosofija, p. 25 [ffl r ta 2008-03-05]. Prieiga internetu: <http://www.litlogos.lt/L55/logos55_24_33_psl.pdf>;

⁴¹ Spinoza B. Etika. ó Vilnius, 2001, p. 271;

⁴² Vabalait R., M. Kelyje fmogaus tobulum : Spinozos moral s filosofija, p. 26-27 [ffl r ta 2008-03-05]. Prieiga internetu: <http://www.litlogos.lt/L55/logos55_24_33_psl.pdf>;

⁴³ Jurginis J. Pilietyb Lietuvos Didffiojoje Kunigaik tyst je // Tiesa, 1991, Nr. 201 (14706); p. 4.

veiksmus ir todėl yra reikalinga praktiniu požiūriu⁴⁴. J. Benthamas, nustatydamas štvirtusio elgesio principus, greta imenties logikos, sukurtos dar Aristotelio, galima sakyti formuoja valios logiką, tarnybinio elgesio valdymo mechaniką: bando suprasti, kas skatina žmogų veikti, ieško atsakymo klausimui, kaip galima paveikti žmogų/valstybės tarnautoją, motyvuojant tam tikram poelgiui ar atvirkščiai, neveikimui (flingiai veiksmi). Filosofas pirmiausia savo žvilgsnį kreipia į valstybės tarnybas ir jų pareigūnus, darydamas viltis, kad bent nuo jų suinteresuotumo gerai atlikti savo darbą daug priklausys visuomenės ir individų laimėjimams ir gerbimams⁴⁵.

Vienas ryškiausių deontologinės etikos teorijos skleidėjų yra vokiečių filosofas **I. Kantas** (Immanuel Kant ~ 1724–1804 m.). Ši. Kantas ne tik apibendriną sukauptą filosofinį potencialą, bet ir pats išplėtojo išties dorovės metafiziką, bei savo kritinės teorijos dėka sukūrė visiškai naują ir atitinkamai žmogaus proto galias orientuotą moralinę filosofijos koncepciją, kuri šiandien vadinama deontologine etika. I. Kanto dorovės koncepcija sudaro sudėtingą sistemą, tiesiogiai išplaukiančią iš fundamentinių grynųjų ir praktinio proto tyrinėjimų⁴⁶. Šis filosofas iškelia pareigos ir teisingumo siekiant gerio svarbą, akcentuoja vertybių sferą. I. Kanto vertybių plotmė – tai privalėjimo sfera, ji nepaaiškinama empiriniais faktais, teorinis protas iš esmės nepajėgus pafinti dorovės esmės. Moralės –altinis, ne gamtoje ir ne transcendencijoje, jis paaiškina žmogų⁴⁷. Bene svarbiausia I. Kanto dorovės metafizikos išvada yra kategorinio imperatyvo, kaip aukštesnės etikos taisyklės formuluotė. Ji randama veikale „Dorovės metafizikos pagrindai“, „Praktinio proto kritika“: „Elkis taip kad tavo valios maksima, visada galėtų tapti visuotinio statymų leidimo principas“⁴⁸. Šia svarbiausia pati poelgio vertė. Antroji kategorinio imperatyvo formuluotė skelbia: „Elkis taip, kad visada puoselėtum žmogumą“, ar pats save ar kitą asmenį laikydamas niekad nepriemone, bet visada – tikslu, tai yra paskutiniu visų sprendimų argumentu laikant žmogų, kaip tokį⁴⁹.

Kaip rašo G. Minotaitis, ši. Kanto praktinė filosofijoje kito žmogaus, kaip protingos būtybės, gyvenimo būdo toleravimo pagrindimo prielaida yra socialiniai santykiai skirstymas manipuliacinius ir nemanipuliacinius, kurie atitinka institucinės reglamentacijos ir individualios laisvės sferas. Doroviniai santykiai yra iš esmės nemanipuliaciniai, jie galimi tik jei kiekvienas žmogus traktuojamas kaip tikslas

⁴⁴ Laurinavičius A. Karjeros proceso statutinė valstybės tarnyboje valdymas // Viešoji politika ir administravimas, 2002, Nr. 3, p. 99-108; p. 102-103;

⁴⁵ Mizevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. - Kaunas, 2008, p. 9;

⁴⁶ Politinė filosofija [flirta 2008-06-07]. Prieiga internetu: <<http://my.opera.com/nerave/blog/show.dml/108431>>;

⁴⁷ Minotaitis G. Moralinės tolerancijos samprata I. Kanto praktinė filosofijoje // Logos, 2006, spalio-lapkritis, Nr. 48, p. 14-23; p. 15;

⁴⁸ Kantas I. Praktinio proto kritika. - Vilnius, 1987, p. 45;

⁴⁹ Kantas I. Dorovės metafizikos pagrindai. - Vilnius, 1980.

savaime, o ne kaip priemonė kitam tikslui pasiekti⁵⁰. Tokia flogaus moralumo pagrindo samprata atveda prie pareigos gerbti save ir kitus bei prie teisės ieškoti laimės tuo keliu, kuris jam regisi geras, jeigu tik – taip jis nevarfio kitų laisvės siekti panašaus tikslo. Btent teisinė valstybė yra socialinė flogaus moralumo erdvė bei slyga⁵¹. Mstytojo manymu, šis pareigojimas turėtų būti pagrindinis laisva valia, tačiau šis pareigojimas turi būti privalomybė⁵². Akcentavo pareiga gerbti ir save, ir kitus, flogaus orumo svarba, todėl pareigos atlikimas sietinas su reikalavimu nepažeisti kitų asmenų teisi⁵³.

Deontologinė teorija taip pat siejama ir su **J. Rowlsu** (John Rawls ~ 1921 ó 2002 m.). Mstytojo filosofijoje teigiama, kad yra fundamentalios moralinės normos ir doroviniai statymai. Reikia suformuluoti pagrindines vertybes ir principus ir jėms lygiškai laikytis. Pagrindiniai moraliniai dsniai ó nemeluoti, nevogti, nefludyti. J. Rawlso teorijoje, kaip ir bdinga deontologinei krypti, akcentuojamas moralinės pareigos principas, kuris yra absoliutus, jo negali nusverti kokie nors kiti grio, teisingumo ar naudos kriterijai. Filosofas išskiria du teisingumo principus, pirmasis yra didžiausios galimos laisvės principas, kai kiekvienas flogus turi lygias teises flymiai platesnės laisvės, kurios būtų suderinamos su kitų flmoni laisvėmis. Antrasis teisingumo principas apima skirtingumo principą ir nealygias galimybių lygybės principą⁵⁴. J. Lane teigia, kad šnaudingumo s vokos sudingumas paskatino J. Rawls suformuluoti tokį teisingumo principą, kuris būtų nepriklausomas nuo bet kokių naudingumo, gerovės ir malonumų mató teisingumo kaip dorumo. Dorumo principas yra I. Kanto taisyklė, kuri kiekvienas rinktųsi viešosios tarnybos principu⁵⁵.

Vokiečių **klasikinės filosofijos** kūrėjas ir puoselėtojas **G. V. F. Hėgelis** (*Hegel Georg Wilhelm Friedrich* ~ 1770–1831 m.) laikomas vienu iš prs valstybės, prsiškosios biurokratijos apologetų, karjeros valstybės tarnybos modelio pagrindju ir gynju. Filosofas pateikia valstybės tarnybę, biurokratiją kaip pilietinės visuomenės kūrį. Pilietinė visuomenė, anot mstytojo, yra individualus privatus interesas kovos visų su visais arenoje. Valstybės vaidmuo ó virš-individo intereso iškelti ir saugoti šypatingus tikslus, jo dar vadytus švalstybės dvasia. Mdvasi turi šgloboti vyriausybinės valdflios atstovai, valstybės tarnautojai^{56, 57}.

⁵⁰ Miniotait G. Moralinės tolerancijos samprata I. Kanto praktinė filosofijoje // Logos, 2006, spalio-lapkritis, Nr. 48, p. 14-23; p. 22-23;

⁵¹ McIntyre I. Trumpa etikos istorija. ó Vilnius, 2000, p. 68;

⁵² Deontologija. I. Kanto moralinės koncepcija [fili rta 2008-08-17]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2012.html>;

⁵³ Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. - Kaunas, 2008, p. 10;

⁵⁴ Pruskus V. Verslo etika. ó Vilnius, 2002, p. 84;

⁵⁵ Lane J. E. Viešasis sektorius: s vokos, modeliai, poffiai, - Vilnius, 2001, p. 386;

⁵⁶ Hėgelis G. W. Teisės filosofijos apmatai. ó Vilnius, 2000, p. 437;

⁵⁷ Laurinavičius A. Karjeros procesų statutinė valstybės tarnyboje valdymas // Viešoji politika ir administravimas, 2002,

M stytojas atkreipia dėmesį tarnybų vidaus santykių sudėtingumui, tarnybų uždaram nuo visuomenės kontrolės. Šiamuo, paskirtas valstybės tarnybų, gyja ypatingi orinio statuso ir švidinimo laisvumo vauros subjektyvios priklausomybės ir aplinkini takosio⁵⁸. Valstybės tarnybos pareigūnai ir kitieji tarnautojai funkcionalumas turi būti saugomas nuo flinybų ir į valdininkų piktnaudžiavimo valdžia nustatant hierarchinį pavaldumą ir asmenin atsakomybę, bendruomeni, korporacij teises pareigūnų atfvilgiu. Tye tarnybų poflymiai yra pagrindiniai kontrolės išvirausio ir kontrolės iššapa iosio mechanizmo elementai. Filosofas išsak pastab, kad, esant ne itin tobuloms institucijoms, daflniau turi siki-ti aukiausia valdžia, tarti savo štaipio, sud lioti ta-kus ant šiio.

Utilitarizmo etika. Utilitarizmo pagrindas J. S. Millio o škuo daugiau laim s/g riu/naudos/gerov s kuo didesniai flmoni skai iuiio⁵⁹. *Utilitarizmo esmė:* šbet kuris veiksmas yra teis tas etiniu pofli riu tik tuo atveju, jeigu sumarinis naudingumo efektas io veiksmo virija sumarin naudingumo efekt bet kurio kito veiksmo, kuris gali būti atliktas vietoje pirmojoio⁶⁰. Tokiu būdu utilitarizmo principas numato galimybę kiekybi-kai išmatuoti g rybes, kurios sukuriamos tam tikrais veiksmiais⁶¹.

J. Benthamas (Jeremy Bentham ~ 1748-1832 m.) siek sukurti objektyvi kriterij, vertybms pamatuoti, metodik, kuri galint nustatyti socialin s politikos ir visuomeninio teisingumo adekvatum ekonominiu pofli riu. Jo manymu, štokiais labiausiai efektyviais kriterijais gal t būti veikimo būdo atitikimo egzistuojantiems statymams laipsnis ir veikimo naudingumo ir flalingumo laipsnisio⁶². J. Benthamo teorijoje teigiama, jog šviena aukiausi vertybi gali būti laikomas malonumo (pla i ja prasme) siekimas, nes skausmas (fizinis, psichinis, dvasinis) ar kent jimas kaip malonumo prieš-prieša yra tai, ko niekas niekada nekeliu sau kaip tiksloio⁶³. Pagrindinis elges lemiantis veiksnys - didžiausias gerov s didžiausiam kiekiui flmoni siekis, kai veiksm teisingumo ar neteisingumo kriterijus yra tai, ar tie veiksmi yra naudingi ufsibr ftam tikslui pasiekti^{64, 65}.

J. S. Millis (John Stuart Mill ~ 1806-1873 m.) - viena takingiausi asmenybi XIX amfliaus

Nr. 3, p. 99-108; p. 102-103;

⁵⁸ Laurinavi ius A. Karjeros proceso statutin je valstybės tarnyboje valdymas // Vie-oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 3, p. 99-108; p. 102-103;

⁵⁹ Teleologin s etikos koncepcijos [fl r ta 2008-08-23]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2013.html>;

⁶⁰ Pruskus V. Verslo etika. o Vilnius, 2002, p. 65;

⁶¹ Lane J. E. Vie-asis sektorius: s vokos, modeliai, pofli riai, - Vilnius, 2001, p. 385;

⁶² Pruskus V. Verslo etika. o Vilnius, 2002, p. 65;

⁶³ Teleologin s etikos koncepcijos [fl r ta 2008-08-23]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2013.html>;

⁶⁴ Etikos flodyn lis [fl r ta 2008-08-21]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD2/CD2_2 /etikos_zodynulis.html>;

⁶⁵ Lane J. E. Vie-asis sektorius: s vokos, modeliai, pofli riai, - Vilnius, 2001, p. 392;

filosofijoje. Atsiliepdamas laikmeio keliamus poreikius, savo teorines mintis konkretizavo pateikdamas viešojo administravimo normų ir principų rinkinį⁶⁶. Visuomeniniuose santykiuose J. Millis didelę reikšmę teikia sankcijoms, o šalinis ir statymų teismui, pirmenybę atiduodamas jo sugrąžinti etiką šalinis. Šalinis laikomas tik pusiau gimta moralinis šalinis savybė, kuriuos ugdymui didelę reikšmę turi visuomeniniai vietiniai⁶⁷. J. S. Millis absoliučia vertybe laikė laimėjimą, o jos priešybė – nelaimės. Taigi, esminė mintis lieka ta pati kaip ir J. Benthamo: reikia pasverti veiklos padarinius ir numatyti pasekmes, galimas alternatyvas, jas lyginant išsirinkti patį optimaliausi variantą⁶⁸.

Už tai utilitaristai atsivertę klasikinio naudingumo principo teorinio pagrindimo stoka, išplėtojo J. S. Millio mintis ir pakoregavo naudos principo taikymo sąlygas praktikoje. Pagrindinė pataisa buvo ta, kad moraliniai taisyklės priklausomumas, išvedimas iš naudos pirminės premisos nėra individo asmeninis reikalas. Tarp filmo akto ir naudingumo principo, kuris savo ruožtu yra pagrindinis dorovės kriterijus, atsiranda tarpin grandis, būtent visuotinai galiojantis ir visų interesus atitinkantis moralinis taisyklės arba visiems suprantamas universalus etikos kodeksas, pagal kurį ir būt galima spręsti apie moralinę gerą ar blogą. Utilitaristai sutinka, kad moraliniai taisyklės būtina laikytis, tačiau taisyklės gali būti vairios ir tarpusavyje nederanios⁶⁹. Utilitarizmas apibūdina keturi pagrindiniai principai: padarinio (pasekmių), naudingumo, hedonizmo (laimėjimas), socialiniai principai. Universalusis hedonizmas veiksmus vertina pagal tai, kiek jie prisideda prie visų kitų žmonių laimėjimų⁷⁰.

1.2. Valstybės tarnautojų etikos samprata

1.2.1. Etika valstybės tarnyboje, jos funkcijos

Visose epochose etika nagrinėjo variose praktikos srityse doroviniuose požiūriu teisingus dalykus ir siekdavo juos iškelti kaip socialinio veikimo taisykles. Skiriamos teisinės ir moralinės (dorovės) normos. Teisės normos yra socialiai veiksmingos, nes jos vykdytoms kontroliuoja statymai, o moralinės normoms pritaria dauguma visuomenės narių⁷¹. Teigiama, kad etika atsiranda kartu su kiekviena kritiškumu požiūriu visuomenės gyvenime vykstančius reikšmingus, nes jie reikalingas tam tikras proto ir praktikos savarankiškumas. Refleksijos apie moralinę tampa sūmoningos ir daugiau ar mažiau apgalvotos. Etika

⁶⁶ Laurinavičius A. Karjeros procesų statutinė valstybės tarnyboje valdymas // Viešoji politika ir administravimas, 2002, Nr. 3, p. 99-108; p. 102-103;

⁶⁷ Pruskus V. Verslo etika. ū Vilnius, 2002, p. 84;

⁶⁸ Teleologinės etikos koncepcijos [filialas 2008-08-23]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2013.html>;

⁶⁹ Ten pat;

⁷⁰ Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. ū Kaunas, 2008, p. 12;

⁷¹ Bagdonas E., Bagdonienė L. Administravimo principai. ū Kaunas, 2000, p. 31;

kaip reflektvyvi praktika prasid jo Graikijoje ir sietina su Aristotelio vardu⁷².

Skirtingose epochose, valstybese bei kulturose etika buvo skirtingai suprantama. Tandydien taip pat esama ne vienos etikos srovos. Remiantis atskirais filosofais mintimis etika traktuojama kaip vertyb , pasekm , principas⁷³.

Etika kaip moralinė vertybė (pvz. Aristotelis). gimtos moralinės vertybės neegzistuoja, ji išmokyta socializacijos procese. Vertingas yra ne tik tam tikras mąstymas ar jautimas, bet ir nusiteikimas ar polinkis veiksmui. *Elgiuosi taip, nes manau tai esant teisinga.*

Etika kaip pasekmė (pvz. N. Makiavelis). Akcentuojama, kad apie veiksmus turi būti sprendžiama pagal pasekmes, rezultatus, o ne pagal veikiančio asmens puoselėjamas vertybes, principus ar ketinimus. *Elgiuosi orientuodamasis į pasekmes (priemonės nėra svarbios).*

Etika kaip principas (pvz. I. Kantas) Egzistuoja bendri visiems moraliniai principai, pareiga yra vienintelis moralinio veikimo kriterijus. *Elgiuosi taip, nes manau, kad tai yra mano pareiga.*

Viešojo administravimo etikos specialistai pateikia keletą etikos sampratų, etika suprantama kaip atsakomybė, moralinis aiškinimas, paklusimas autoritetui, moralinio sprendimo vykdymas⁷⁴.

Etika kaip atsakomybė (W. Wilson) keliamas visuomenės administratorių atsakomybės klausimas, akcentuojama atsakomybės suderinimo problema - organizacija kelia individui vienus reikalavimus, visuomenė - kitus. *Elgiuosi taip, nes jaučiuosi esąs atsakingas*⁷⁵.

Etika kaip paklusimas moraliniam autoritetui - turimas omenų paklusimas aukštesniam politiniam ir konstituciniam autoritetui. Tokiu atveju galutiniai tikslai ar vertybės nėra analizuojami ar aptariami, jie priimami nereikalaujant racionalaus pagrindo.

Etika kaip moralinis aiškumas - tai sekimas bendrais moraliniais principais ir taisyklėmis, etikos teorijai taikant tiek, kiek principai ar taisyklės tinka veiksmui esamomis sąlygomis. Svarbu, kad pats aiškinimas būtų bealibiškas.

Etika kaip moralinio sprendimo vykdymas. Kiekvienas sprendimas yra daugiau asmeninio mąstymo padarinys nei moralinis aiškumas. Etinė dilema sprendžiama čia ir dabar, dažnai asmeniniams, visuomeniniams ir profesiniams interesams susikertant. Kiekviename sprendime atsispindi tarnautojo asmeninės savybės, todėl sprendimas visada reikiama asmeniniam pasirinkimui.

Škuria etikos reikšmės bus vadovaujamosi, dažnai priklauso nuo konteksto, bet idealu būtų

⁷² Dictionary of ethics, theology and society. - London and New York, 1996, p. 307;

⁷³ Combating corruption. Encouraging ethics. A sourcebook for public service ethics. - ASPA, 1990, p. 2-4;

⁷⁴ Jennings B. Taking ethics seriously in administrative life: constitutionalism, ethical reasoning, and moral judgment. In Ethical frontiers in public management: seeking new strategies for resolving ethical dilemmas. - San Francisco, 1991, p. 64-90; p. 180;

⁷⁵ Palidaukaitė J. Etika viešajame administravime // Viešasis administravimas: monografija. - Kaunas, 1999, p. 80-212;

atsifflvlgiti visas i–vardyt sias sampratas⁷⁶.

Etikos objektas yra sprendimas, veiksmai ar politika. Etikos subjektai yra atskiri individai, grupės, organizacijos, institucijos. Kaip ir visos mokslo šakos, etika atlieka kelet funkcijų: reguliuojamąją, aprašomąją, interpretuojamąją, orientuojamąją, moralinio švietimo, pilietinio ugdymo. **Reguliuojanti funkcija** – padeda nustatyti tvarką visuomenėje, palaikyti nusistovėjusią praktiką ir jos tęstinumą^{77,78}, kaip kontrolės mechanizmas, skatina geriau, efektyviau atlikti savo pareigas, funkcijas⁷⁹. **Aprašomoji funkcija** – dėmesys sistemingsiems vertybių studijoms, vertybių, normų, sipareigojimams nusistovėjusioje šalyje bendravimo ir institucinėje praktikoje aprašymas. Tai gali padėti individams moraliai subręsti, tapti sąmojingesniais, geriau orientuotis gyvenime, priimti nuoseklesnius ir teisingesnius sprendimus ir asmeniniame, ir visuomeniniame gyvenime^{80,81}. **Interpretuojanti funkcija** – aprašytos vertybių sąpaaiškinamos (interpretuojamos) privataus ar viešojo gyvenimo moraliniu aspektu. **Orientuojanti funkcija** – padeda suprasti ir toleruoti procesus bei vyki sudėtingumą, dviprasmiškumą, apibrėžia moralaus veikimo rėmus⁸². **Moralinio švietimo funkcija** – visuomenės prusinimas ir bandymas praktikoje diegti toleranciją, rėpinimą visuomenės gerove, etiki bendradarbiavimą ir kt. Etika padeda išmokyti objektyvios kritikos, o kritikas pošli ris gali tapti kurianiają, atveriania kelią tobulėjimui⁸³. **Pilietiškumo ugdymo funkcija** – iškeliami visos visuomenės gerovės reikalai, pareiga visuomenei⁸⁴. Susirpinimas teisingumu, pagarba profesiniams standartams, atsidavimas vykdamas pareigoms visuomenei yra aktualus valstybi tarnautojams, nes jie išrinkti iš tarnauti tautos interesams⁸⁵.

Valstybi tarnautojai išštai asmenys, dirbantys valstybi ir savivaldybi institucijose ar staigose ir atliekantys viešojo administravimo funkcijas. Kadangi ir valstybi, ir visuomenės tarnautojai savo veikla tarnauja visuomenei, galima remtis platesniu ja viešojo administravimo samprata ir juos vadinti visuomenės tarnautojais. Jie gali būti traktuojami kaip štarpin grandis tarp pilieci ir politini valdflios⁸⁶.

⁷⁶ Ten pat, p. 181;

⁷⁷ Dictionary of ethics, theology and society. – London and New York, 1996, p. 307;

⁷⁸ Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. Š Kaunas, 2008, p. 9;

⁷⁹ Lewis C. The ethics challenge in public service. A problem solving guide. – San Francisko, 1991, p. 148-149; p. 148-149;

⁸⁰ Palidaskaitė J. Viešojo administravimo etika. – Kaunas, 2001, p. 20;

⁸¹ Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. Š Kaunas, 2008, p. 9;

⁸² Jennings B. Taking ethics seriously in administrative life: constitutionalism, ethical reasoning, and moral judgment. In Ethical frontiers in public management: seeking new strategies for resolving ethical dilemmas. – San Francisko, 1991, p. 64-90;

⁸³ Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. Š Kaunas, 2006, p. 9;

⁸⁴ Palidaskaitė J. Viešojo administravimo etika. – Kaunas, 2001, p. 21;

⁸⁵ Lewis C. The ethics challenge in public service. A problem solving guide. – San Francisko, 1991, p. 148-149; p. 148-149;

⁸⁶ Palidaskaitė J. Viešojo administravimo etika. – Kaunas, 2001, p. 29.

1999 m. LR Valstybės tarnybos statyme *švalstybės tarnautojas* – fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis Valstybės tarnybos statyme nurodytą veiklą⁸⁷.

Skirtingi tarnautojų pavadinimai nusako ir tam tikrą veiklos orientyrą, Valstybės tarnautojai, gaudami atlyginimą iš valstybės biudžeto, tarnauja valstybei. Jie dirba stiprindami valstybės ir savivaldybės institucijas, per jas tarnaudami ir visuomenei. Visuomenės tarnautojų darbo ufmokestis mokamas iš valstybės biudžeto, jie savo veiklą visų pirma turi nukreipti tarnavimui visuomenei, o ne valstybei ar juo labiau sau.

Viešojo sektoriaus tarnautojai yra valdžios patikintiniai, bet ne jos savininkai. Tarpin visuomenės tarnautojų padėtis ufdeda jiems didelį atsakomybę, nes tarnautojai turi tinkamai reprezentuoti viešąjį sektorių, o kartu atstovauti ir eiliniems piliečiams, visuomenės interesus ir juos ginti⁸⁸, toks veiklos dvilypumas slygoja ir tai, kad tarnautojams netgi reikalavimai, elgesio standartai keliami aukštesni nei kitose profesijose atstovams. Šprasilenkimas su flmonais, kad valdžios atstovai rpinis visų piliečių interesais, ne tik atsiliepia visuomenės pasitikimui jimi, institucija ir apskritai valdžia, bet ir pakerta valdžios teisėtumą – aknis, kuria prastai vaizdž⁸⁹.

Nuo 1995 metų, sigaliojus Valdininkų statymui, Lietuvoje iš pradžių pradta vartoti – švalstybės valdymo tarnybos š voka. Po 1999 metų iki šių dienų vartojama š voka švalstybės tarnyba⁹⁰. „*Valstybės tarnyba* – teisinių santykių, atsirandančių gijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių d l valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar staigoje gyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar uftikrinant jos gyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities staigą veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir gyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar staigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktus, sutarčių ar programų projektus ir teikiant d l jį išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo galiojimus nepavaldfii asmenų atfvilgiu, visuma⁹¹. Viešasis administravimas kaip profesija meta ne vien iš – k, reikalaujant aukštesnių ir principingų tarnautojų pozicijų. Pagrindinis iš – kis visuomenės tarnautojams

⁸⁷ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės flnijos, 1999 m., Nr. 66-2130;

⁸⁸ Palidaukait J. Viešojo administravimo etika. – Kaunas, 2001, p. 29;

⁸⁹ Palidaukait J. Vertybinis valstybės tarnautojo profilis –iuolaikinis lietuvis politinis kultūros kontekste // Politologija, 2008/2 (50), p. 23-52; p. 26;

⁹⁰ Kurpuvesas V. Lietuvos valstybės tarnybos tobulinimo kryptys (pranešimas Tarptautinėje konferencijoje š Lietuvos valstybės tarnyba ir jos modernizavimo gairės) [flir ta 2008-09-05]. Prieiga internetu: <<http://www.vtd.lt/index.php?-1086560843>>;

⁹¹ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės flnijos, 1999 m., Nr. 66-2130.

kaip piliečiai ir valdžios atstovams yra valdyti ir tuo pat metu paklusti.

Kaip teigia J. Paliduskaitis, etika viešajame administravime svarbi todėl, kad demokratija remiasi pasitikėjimu, ji priklauso nuo efektyvios dviejų pusių (valdžios ir piliečių) komunikacijos proceso, kai bendraujama pagal aiškiai nustatytas taisykles, kurios yra užfiksuotos teisės aktuose. Kad demokratija sėkmingai egzistuotų ir klestėtų, būtinas visuomenės pasitikėjimas valdžia, kurio pagrindas yra valdžios veiksmų vertinimas etiniu požiūriu. Svarbus pasitikėjimas eiliniams visuomenės tarnautojais, dirbančiais valstybiniame sektoriuje, jų kompetencija. Piliečiai bendra nuomonę apie valdžią formuoja apibendrinant konkretaus tarnautojo ir jo veiklos vertinimą ir tai patelkiant kaip reprezentuojančią poziciją visos valdžios adresu⁹². Net ir menkas egoistinis tarnautojų elgesys pakerta visuomenės pasitikėjimą ir konkrečiais tarnautojais, ir bendrai visa valdžia. Jau pats pasirinktas vaidmuo valstybės institucijoje yra neišvengiamai susijęs su savitais suvaržymais ir verčia laikytis jai būdingos drausmės⁹³. Valstybės tarnyboje dirbantys asmenyssipareigoja sėkmingai dirbti visuomenės labui ir laikytis aukštesnės etikos standartų, o tai lemia valstybės tarnybos prigimtį ir tikslus.

Štarnybinė etika o tarnautojo etiką ir elgesį reglamentuojančią, atitinkamuose teisės aktuose nustatytą ir einantiems tam tikras, su valstybės interesais susijusias pareigas asmenims taikomą nuostatą visuma⁹⁴. Tų nuostatų laikymasis yra esminis faktorius, lemiantis visuomenės pasitikėjimą tiek atskiru tarnautoju ar valstybės institucija, tiek valstybės tarnyba apskritai, tiek ir pačia valstybe. Todėl kiekvienas valstybės tarnyboje dirbantis asmuo privalo savo pareigas atlikti ypač atsakingai ir sėkmingai, suvokdamas ir tarnybinės etikos reikšmę bei svarbą.

Etikos reikšmė viešojo administravimo sektoriuje pabrėžia ir visuomenės tarnybai keliami aukštesni standartai. Šviešajame administravime dirba gana vidutinėkos asmenybės. Tačiau būtiva vidutinybe nepakanka, nes tai neatitinka visuomenės lūkesčių. Iš visuomenės tarnautojų tikimasi, kad jie laikysis aukštesnės etinės normos bei standartų nei eiliniai piliečiai⁹⁵. Apsimant valstybės tarnybos, sipareigojama tarnauti visuomenės interesams, ir tai daryti, siekdami kuo geresni rezultatai ir vadovaudamiesi nealibiškumo principu⁹⁶.

⁹² Paliduskaitis J. Viešjo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 38;

⁹³ Finn P. Statymai ir pareigai // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 318-332; p. 318;

⁹⁴ Ganina T. Kaip elgtis etikai ir suderinti privačius interesus su viešaisiais? // Valstybės tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 60-63; p. 60;

⁹⁵ Paliduskaitis J. Viešjo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 40;

⁹⁶ Peery N. Business, government, and society. Managing competitiveness, ethics, and social issues. - New Jersey, 1995, p. 180;

1.2.2. Valstybės tarnautojų profesinės etikos vertybės ir pamatiniai elgesio principai

Vie-ojo administravimo etika ó tai etikos mokslo dalis, nagrin janti vie-ojo administravimo etikos aspektus. Tšs etikos objektas yra valstyb s tarnautoj , atskir organizacij priimti sprendimai ir veiksmai, nagrin jamos ne tik atskiros etikos teorijos, kurios gali b ti pritaikytos vie-ajame gyvenime, bet ir vertyb s, principai, kuriais remiantis turi b ti priimami sprendimai ir atliekami veiksmai⁹⁷.

Skirtingose valstyb se pagrindin s vie-ojo administravimo vertyb s ar principai kiek skiriasi. Tai i-dalies nulemia esamos socialin s normos, demokratiniai principai ir profesin etika⁹⁸. Pavyzdffiui, Didffiojoje Britanijoje valstyb s tarnautojams ir politikams galioja 1995 m. lordo Nolano vadovaujamo visuomeninio gyvenimo standart komiteto (Committee on Standards in Public Life) suformuluoti septyni visuomeninio gyvenimo principai: nesavanaudi-kumas, integralumas, objektyvumas, atskaitomyb , atvirumas, s fliningumas ir gero elgesio pavyzdffiai⁹⁹.

Vakar valstybi vie-ojo administravimo etikos tyrin tojai *valstybės tarnautojų vertybes* vertina nevienodai. Autoriai, besigilinantys naujosios vie-osios vadybos teorijos gyvendinimo aspektus, bando i-ry-kinti su -ia vadyba siejam vertybi skirtum , palyginti su tomis, kurios buvo palaikomos tradiciniame vie-ajame administravime. I-skiriamos nauj j (iniciatyvumas, dalyvavimas priimant sprendimus, komandinis darbas) ir sen j (principingumas, efektyvumas, rezultatyvumas, neutralumas) vertybi grup s. Amerikietis J. Bowman valstyb s tarnybos etikoje i-skiria biurokratinės (ekspertiz , lojalumas) ir demokratines (atsakomyb , vie-umas.) vertybes, kurios nevienodai atsispindi konkre ios organizacijos ar institucijos darbuotoj elgesyje bei priimamuose sprendimuose¹⁰⁰. Autorius skiria dvylika vertybi , kurios svarbios kaip asmeniniai bei profesiniai orientyrai: *rūpinimasis, geranoriškumas, garbingumas, sąžiningumas, atsiskaitomumas, pažado laikymasis, siekimas tobulėti, ištikimybė, teisingumas, integralumas, pagarba kitiems, atsakingas pilietiškumas*¹⁰¹.

R. A. Chapman pabr flia asmenini valstyb s tarnautoj vertybi svarb . Autorius laikosi domios pozicijos, teigdamas, kad švalstyb s tarnautojais reikia pasitik ti, kad jie gal t protingai vykdyti sprendimus, o tam darbui juos reikia kruop-iai atrinkti. B tent pilie iams tenka didffiausia

⁹⁷ Paliduskait J. Vie-ojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 31;

⁹⁸ Building Public Trust: Ethics Measures in OECD Countries. OECD PUMA Policy Brief 2000, No 7, p. 2 [ffi r ta 2008-09-09]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/puma>>;

⁹⁹ Rose P. The Management of Ethics and Conduct in the Public Sector Recent Developments in the United Kingdom. 1997 m. lapkri io 3ó4 d. Paryffiaus simpoziumo šEtika vie-ajame sektoriuje: i- kiai ir galimyb s OECD -alimsó, p. 3 [ffi r ta 2008-11-02]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/puma/ethics/symposium/index.htm>>;

¹⁰⁰ Paliduskait J., Purvinis O., Vai ekonien V. Lietuvos valstyb s tarnautoj etosas: sociologin perspektyva // Vie-oji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 48-56; p. 48;

¹⁰¹ Pukien R., Stokait I. Profesin valstyb s tarnautoj etika ó teorinis aspektas [ffi r ta 2008-09-09]. Prieiga internetu: <http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Konferencijos/KTU_PI/KNYGA2005%20PDF/straipsniai/Socialis/Pukiene,%20Stokaite.pdf>.

atsakomybė, kad jie per savo vyriausybės uftikrint, jog visos valdflios struktūros ir procedūros geriausiai atitiktų tikslus, kad būtų nuolat tikrinamos ir vertinamos¹⁰². Asmenin s valstybės tarnautojų vertybės yra pats svarbiausias valstybės tarnybos etikos elementas. Pasak P. Finn, kad ir škokia svarbi pagal atskiro pareigoto individuali vertybių sistema būtų jam i–kilusi etikos problema, daflnai daug svarbiau yra neprarasti visuomenės tikėjimo be–ali–ku ir teisėtu pa–ios valdflios ir jos atstovų elgesiu¹⁰³. Tarnautojai turi saugoti visuomenės pasitikėjimą. Prisiėmęs tam tikrą pareigą, tarnautojas turi ne–tėi visos pareigos uftkrauti sėpareigojimą ir apribojimą na–tė. O jie pirmiausia yra teisiniai ir konstituciniai, tarnautojai taip pat turi laikytis profesin s etikos reikalavimų^{104, 105}.

Kaip teigia N. Vasiljevien, sudėtingą socialiniam gyvenimui, atskiroms praktin s, profesin s veiklos sritims prireikia vis didesnės moralin s kompetencijos¹⁰⁶, ne i–imtis ir valstybės tarnautojai. Tiek vie–ojo administravimo teorija, tiek praktika susijusi su vertybėmis, kurios atspindi tam tikrus idealus. Kaip T. Cooper teigia – ūvertybės yra vie–ojo administravimo siela¹⁰⁷. Skirtingose valstybėse pagrindin s vie–ojo administravimo vertybės ar principai kiek skiriasi. Tai i–dalies nulemia esamos socialin s normos, demokratiniai principai ir profesin etika¹⁰⁸. Tarp administracinė vertybių paflymtinės: ne–ali–kumas, atranka ir kilimas, remiantis nuopelnais, specializacija ir patyrimais, informacijos naudojimas, analizuojant visuomenin s reikalus, uftėra–ai visuomenin s tarnybos t stinumui palaikyti, vadovavimasis profesin s etikos normomis, sprendimai, paremti efektyvumu ar ekonomija, strateginis planavimas, atsakomybės derinimas su autoritetu, kainos ū naudos analizė^{109, 110}. J. Palidaukait akcentuoja, *keturių visuomenės tarnybos principų* laikymą si:

1. Valstybės tarnautojai yra pareigoti **paklusti įstatymams ir juos įgyvendinti**. Tarnautojai negali perflėngti savo kompetencijos ribų, veikti pagal savo pa i nusistatytus principus bei taisykles, statymai yra tarnautojų orientacijos gairės, su kuriomis jie turi būti gerai susipaflin s.

2. **Tarnauti visuomenės interesui** – privalo kiekvienas vie–ojo sektoriaus tarnautojas. Tai rei–kia tarnauti pliuralizmui, paisyti vairialypė atskir grupė interesų, atsifflvelgti sprendimo pasekmes skirtingoms visuomenės grupėms. Valstybės tarnautojai privalo galvoti apie visos

¹⁰² Chapman R. A. Valstybės tarnautojų etika // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 14-35; p. 35;

¹⁰³ Finn P. Statymai ir pareigotojai // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 318-332; p. 325-326;

¹⁰⁴ Palidaukait J. Vie–ojo administravimo etika. - Kaunas, 2001;

¹⁰⁵ Paulaviėtė A. Verslo etikos bėklė Lietuvoje. ū Vilnius, 2004;

¹⁰⁶ Vasiljevien N. Verslo etika ir elgesio kodeksai. ū Vilnius, 2003;

¹⁰⁷ Cooper T. The responsible administrator: an approach to ethics for the administrative role. - San Francisco, 1990, p. 180;

¹⁰⁸ Building Public Trust: Ethics Measures in OECD Countries. OECD PUMA Policy Brief, 2000, No 7, p. 2 [flė r ta 2008-11-14]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/puma>>;

¹⁰⁹ Palidaukait J. Vie–ojo administravimo etika. - Kaunas, 2001;

¹¹⁰ Mosher F. Watergate: implications for responsible government. In Classics of public administracijon, 1992.

visuomenės gerovę, būti nealibi, teisingais, viešais, objektyviais, vengti subjektyvumo, priimant visuomenei reikšmingus sprendimus, tarnautojai turi būti pavyzdžiu, skatinti visuomenės moralą^{111, 112}. Štinkamas tarnybos vaizdis yra ne mažiau svarbus nei pats atlikimas¹¹³, todėl būtina vengti prasto vaizdžio, palaikyti visuomenės pasitikėjimą tarnyba¹¹⁴.

3. Priimti asmeninę atsakomybę, nes etika remiasi moraliniu sprendimu, kuris reikiama pasirinkimais. Valstybės tarnautojai yra asmeniškai atsakingi už savo sprendimus ir elgesį, už pasirinktas priemones ir sprendimo ar veiksmo rezultatus, nors sprendimai nėra priimami jų vardu.

4. Vengti daryti žalą. Ties reikalavimas susijęs su turima profesine kompetencija - priimami sprendimai turi būti geriausi. Kai sprendimas svarbus daugeliui žmonių, tarnautojai turi stengtis numatyti visas galimas veiksmų pasekmes, apsvaistyti ne tik trumpalaikius, bet ir ilgalaikius veiksmo ar sprendimo rezultatus, jei ne manoma išvengti žalos darymo, tai ta žala turi būti kuo mažesnė¹¹⁵.

Viešojo administravimo ir valstybės tarnybos principus nusako LR viešojo administravimo ir LR valstybės tarnybos statymai. 2002 m. LR valstybės tarnybos statyme teigiama, kad valstybės tarnyba grindžiama *įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus ir karjeros* principais. Toliau to minimi ir **pagrindiniai valstybės tarnybos etikos principai**. Plačiau valstybės tarnybos etikos principai aptariami 2002 metų LR Vyriausybės nutarime šio valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklės patvirtinimo:

- **Pagarba žmogui ir valstybei.** Valstybės tarnautojas privalo gerbti žmogų ir pagrindines jo teises bei laisves, Konstituciją, valstybę, jos institucijas ir staigas, statymus, kitus teisės aktus ir teismų sprendimus. Privalo elgtis taip, kad visuomenė pasitikėtų viešojo administravimo ir valstybės tarnautojais, vykdyti savo pareigas rpestingai ir atsakingai, atsivvelgiant visuomenės interesus.

- **Teisingumas, nesavanaudiškumas ir padarumas.** Valstybės tarnautojas privalo vienodai tarnauti visiems gyventojams, nepaisydamas jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padties, religinių bei politinių pažiūrų, būti teisingu, nepiktinaudžiauti jam suteiktomis galiomis. Tarnautojui privalo elgtis nepriekaištingai, būti nepaperkamu, nepriimti dovanų ar paslaugų iš asmenų ar organizacijų, galinčių daryti žalą. Privaloma vadovautis visuomenės viešaisiais interesais, vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, nesinaudoti tarnybine padtimi, nesiekti naudos sau, privalo būti lojalus ir paslaugus visuomenei, taip pat savo vadovybei, kolegoms ir pavaldiniams.

¹¹¹ Palidaukait J. Viešojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 44-56;

¹¹² Bagdonas E., Bagdonienė L. Administravimo principai. ó Kaunas, 2000, p. 32;

¹¹³ Bakenas L. Valdininkai ir iškis etikai // Mokslas ir gyvenimas, 1996, Nr. 3, p. 28-29; p. 28;

¹¹⁴ Kleinig J. The ethics of policing. - New York, 1996, p. 52;

¹¹⁵ Palidaukait J. Viešojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 58-60.

- **Nešališkumas, atsakomybė, viešumas.** Valstybės tarnautojas privalo būti objektyvus, vengti asmeniškumų, skirti tinkamą dėmesį flioni teisėms, elgtis teisėtai ir savo galiojimus naudoti nešališkai sprendimus priimimui. Tarnautojai asmeniškai atsako už savo sprendimus ir atsiskaito už juos visuomenei, jie privalo užtikrinti sprendimų ir veiksmų viešumą, pateikti savo sprendimų motyvus, o informaciją gali riboti tik tuo atveju, kai tai būtina svarbiausiais visuomenės interesais.

- **Pavyzdinumumas.** Valstybės tarnautojas privalo deramai atlikti savo pareigas, nuolat tobulinti, būti nepriekaištingos reputacijos, tolerantiškas, pagarbus ir tvarkingas^{116, 117, 118}.

Valstybės tarnautojai privalo deklaruoti privačius interesus, elgtis moraliai, paisyti profesinės etikos vertybių bei principų, visuomenei neturi kilti abejonių dėl tarnautojo veiksmų skaidrumo¹¹⁹. Nenašiai ir kokybine, ir kiekybine prasme dirbanti valdžia ir jos darbuotojai kelia visuomenės nepasitenkinimą, skatina nusilpimo nuotaikas, nemoralūs tarnautojų sprendimai ar veiksmai formuoja neigiamą valdžios atstovų vaizdą, menkina pasitikėjimą jais. Nuo to, kaip visuomenės etikos požiūriu vertins valdžios ir valstybės tarnautojų sprendimus, priklausys požiūris valdžiai ir atskiras jos institucijas. Etiški sprendimai, etiška viešoji politika, etiška visuomenės tarnautojų ir politikų veikla yra pasitikėjimo valdžiai, gero valstybės tarnybos vaizdžio pagrindas¹²⁰.

Esama ne vienos etikos sąvokos, ji traktuojama kaip vertybė, pasekmė ar principas. Viešojo administravimo etikos specialistai etiką apibrėžia kaip atsakomybę, moralinį aiškinimą, paklusimą moraliniam autoritetui, moralinio sprendimo vykdymą. Valstybės tarnautojai kaip valdžios patikėtiniai, turi autoritetą ir veikimo laisvę, kaip tik todėl jie privalo prisiiimti didelę atsakomybę, laikytis aukštesnių, nei eiliniams piliečiams keliamų, etikos normų bei standartų. Tarnautojams privalu tinkamai reprezentuoti viešąjį sektorių ir tarnauti visuomenės interesams, paisyti bendrų visuomenės vertybių, gerbti piliečių teises, atsižvelgti į jų lūkesčius, vadovautis valstybės tarnautojų etikos principais. Net ir menkas egoistinis tarnautojų elgesys, nenašiai kokybine ar kiekybine prasme valstybės tarnyba, kelia visuomenės nepasitenkinimą. Nemoralūs tarnautojų sprendimai ar veiksmai formuoja neigiamą valdžios atstovų įvaizdį, menkina pasitikėjimą ne tik konkrečiais tarnautojais, bet ir bendrai viešuoju sektoriumi. Taigi, valstybės tarnybos moralinių pagrindų svarba didžiulė, tarnautojų etikos nuostatų laikymasis yra esminis faktorius, lemiantis valstybės tarnybos įvaizdį.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės žinios, 2002 m., Nr. 45;

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios, 2002-06-28, Nr. 65-2656;

¹¹⁸ Palidaukaitis J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Viešoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 4;

¹¹⁹ Sakalauskas G. Privatus interesų deklaravimo ypatybės // Valstybės tarnybos aktualijos, 2008 m., rugsėjis (14), p. 58-61; p. 58;

¹²⁰ Palidaukaitis J. Viešoji administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 152.

2. ETIKOS PROBLEMOS IR VALSTYBĖS TARNYBOS ĮVAIZDIS

2.1. Etikos problemų samprata

Pastaruoju metu visuomenės informavimo priemonėse vis dažniau diskutuojama Valstybės įvaizdžio tema. Finišasklaidoje madingi antraštės apie švairi rankšluosčių kampanijas ir teisinės priemonės, taikomas kovoje su korupcija kaltinamais politikais ir aukšto rango valstybės tarnautojais. Pastebima, kad piliečiai vis dažniau pasitiki vyriausybe ir valstybės tarnyba¹²¹. Šnepaisant to, kad įvaizdis - kruopštus, nuoseklus ir sudėtingas darbo reikalaujantis procesas, iki šiol Lietuvoje tam nebuvo skiriama pakankamai dėmesio¹²². Dėl tarnybos specifikos valstybės tarnautojams, jų etikai keliamas aukštesnis reikalavimas, palaikyti gerą valstybės tarnybos įvaizdį sunku, viešajam struktūriniam tarnautojams tenka derinti savo elgesį prie visuomenės lūkesčių^{123, 124}.

Netinkamas tarnautojų elgesys turi galias istorines šaknis. Ir šiandien su etikos problemomis viešajame sektoriuje susiduriama kone kasdien. Etikos problemos gali sukelti skirtingus padarinius. Kai kurios dilemos išsprendžia beveik net nepastebėtos, kitos stipriai paveikia atskirus asmenis ar organizacijas palieka neišdildomas žymes visuomenės sąmonėje. Vienos etikos problemos iškyla ir vis labiau pradingsta, kitos gali gyti besitęsiantį pobūdį (sisteminė korupcija ir kt.). Apie neprofesionalų, prasiflengiantį visuomenėje nusistovėjusioms moralinėms normoms, o dažnai ir statymams, elgesį, visuomenė daugeliu atvejų informuoja žurnalistai¹²⁵.

Šietikos problema ó tai netinkamai padarytas sprendimas, ar atliktas veiksmas, pafleidffiant nusistovėjusias asmenines ar profesines etikos normas¹²⁶. Einant valstybės tarnautojo pareigas su vienomis etikos problemomis susiduriama dažniau nei su kitomis, kai kurios jų tampa flinomos visuomenei, kitos ó ne: *apgavystė ir melas, korupcija, piktnaudžiavimas, interesų konfliktas, netinkamas įvaizdis ir kt.*

Apdavystė ir melas - rodo nepagarbą kitam asmeniui, pafleidffia labiau nei kitos apdavul s

¹²¹ Etikos valdymas: OECD rekomendacijos [fi r ta 2008-04-10]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD2/CD2_2/files/_teises_aktai/_uzsienio/Etikos%20valdymas%20OECD%20rekomendacijos.doc>;

¹²² Gudauskas R. Valstybės informacijos strategijos Lietuvos įvaizdžio kėrimo srityje metmenys, p. 3-4 [fi r ta 2008-09-19]. Prieiga internetu: <http://www.mediabv.lt/resursai/vrstudija/Renaldas_Gudauskas_Valstybes_matmenys.pdf>;

¹²³ Personalo etinės problemos viešajame administravime // Viešasis administravimas. ó Kaunas, 1999, p. 246;

¹²⁴ Pukienė R., Stokaitė I. Profesinė valstybės tarnautojų etika ó teorinis aspektas [fi r ta 2008-10-03]. Prieiga internetu: <Prieiga internetu: <http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Konferencijos/ktu_pi/knyga2005%20PDF/straipsniai/Socialis/Pukiene,%20Stokaite.pdf>;

¹²⁵ Palidaukaitė J., Didžiulienė R. Viešąjo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas. ó Kaunas, 2002, Nr. 1, p. 61.

¹²⁶ Palidaukaitė J. Viešąjo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 78.

formas, nes melo aukos yra mačiau atsakingos ufl gaut informacij , kuria patik jo. Netgi neegoistinis melas korumpuoja aplink esan ius, jis plinta, tod l retai kada gali b ti pateisinamas¹²⁷. Apgaul kenkia visai politinei sistemai. Apgavyst gali b ti suprantama kaip tikslas arba kaip rezultatas, kuriuo siekiama savanaudi-k interes . Nuolat apgaudin janti valdffia kenkia sau, nes kuomet valdffiai reikalingas bendradarbiavimas su pilieiais, jiems dafnai gali b ti atsakoma apatija, netik jimu.

Dovanos, kyšiai ir korupcija. Ky-iu siekiama korumpuoti autoritet . Dovana dafnai yra tik pad kos flenklas. Dalis visuomen s ir valdinink dovanas vertina kaip atlyg ufl atlikt darb , kiti tame ffi ri korupcijos pradffi . šKorupcija ó tai dovan ar paslaug mimas ufl pareig , sudaran i kasdieninio darbo dal , atlikim ar neatlikim , vadovaujantis asmeniniais, grupiniais ar kitokiais sumetimais. ¹²⁸š terminas dafniausiai vartojamas kalbant apie asmenin pasipelny m naudojantis savo pareigomis¹²⁸. vairi korupcijos atmain pasekm s yra skirtingos. Korupcija gali b ti pavien , grupin , kartais ji tampa sisteme. L. M. Ocampo skiria šhyperkorupcij õ, o H. Terlin ó šantrin korupcij õ. Kaip teigia, A. Paliu-is, õkoki terminologij bepasirinktume, toki b sen pasiekusi korupcija yra labai pavojinga, o tokia situacija, deja, yra daugelyje pasaulio valstybi õ¹²⁹. Sistem in korupcija sukuria ekonomines s naudas ir i-kreipia paskatos priemoni sistem , pakerta pasitik jim institucijomis, griauana j vaizd , tvirtinama socialin nelygyb , ir atitinkamai i-ry-k ja -ios nelygyb s keliami rei-kiniai^{130, 131}. Ypa daug prielaid korupcijai, kai reikia kito asmens individualaus sprendimo, ir ne manomas visi-kas tokio sprendimo pri mimo automatizavimas, arba automatini taisykli gyvendinamas sunkiai kontroliuojamas^{132, 133}. šKorupcija ne tik pafleidffi etikos taisykles, bet ir neleidffi tinkamai atlikti darbo. Pafleidffiama organizacijos vidin etika. Tai pakerta visuomen s pasitik jim , tod l ateityje sunku tik tis bendruomen s bendradarbiavimo ir pagalbosõ¹³⁴.

Piktnaudžiavimas užimama padėti mi - tai objektyvi , profesionali kriterij nepaisymas atliekant darb . Naudojimasis turima valdffia galimas tiek organizacijos nari , tiek ir pa- alini asmen atflvilgiu. ¹³⁴problema gali i-kilti ne tik dirbant vadovaujant darb ar kontroliuojant kitus, bet ir

¹²⁷ Kleinig J. The ethics of policing. - New York, 1996;

¹²⁸ Personalo etin s problemas vie-ajame administravime // Vie-asis administravimas. ó Kaunas, 1999, p. 247;

¹²⁹ Paliu-is A. Skaidrumas savivaldyb se: misija manoma. Mokymo programos skuba pagalb gyvendinantiems antikorpucines priemones savivaldoje // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. spalio (6), p. 66-69; p. 66;

¹³⁰ Visuomen mato vis daugiau korupcijos? // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. gegufl (5), p. 73-75; p. 73;

¹³¹ Kromelyt I. Kova su korupcija Europos vie-ajame administravime // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. gegufl (5), p. 68-69; p. 68;

¹³² Korupcija [ffi r ta 2008-11-10]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/korupcija/2415>;

¹³³ Biek-tait L. Ne tik ky-is. Geras valdymas ir mandagus aptarnavimas - geriausia antikorpucin priemon // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2008 m., kovas (12), p. 58-61; p. 61;

¹³⁴ Palidaukait J. Etika vie-ajame administravime // Vie-asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999; p. 80-212; p. 195.

kasdieniniame eilinio tarnautojo veikloje. Netinkamas naudojimas savo padtimi kenkia bendram pasitikjimui valstybės tarnyba, daro žalą organizacijai, mažina asmeninio moraliniussipareigojimus¹³⁵.

Interesų konfliktas - tai situacija, kai valstybės ar savivaldybės tarnyboje dirbantis asmuo, atlikdamas pareigas ir vykdydamas pavedimą priima ar dalyvauja priimant sprendimus, vykdo pavedimus, kurie susiję su jo asmeniniais interesais. Šitaip tariant, yra turtinis ar neturtinis suinteresuotumas, galintis daryti taką tarnyboje priimamiems sprendimams¹³⁶. Interesų konfliktas būdingas visoms profesijoms, bet ypač svarbus valstybės tarnautojams, nes tai susiję su visuomenės pasitikjimu. Visuomenė tokiam asmeniniam pasipelnymui suvokia kaip apgavystę ar visuomeninio išdavystę. Siekiant išvengti kelių interesų konfliktams, tarnautojų veikla kontroliuojama statymais, kuriems turi būti be išimties paklūstama. T. Ganina pastebi, kad šie privatus interesas nėra tai nebūtinai turtinis, kaip dažniausiai manoma, bet ir neturtinis suinteresuotumas. Be abejojimo, praktikoje dažniausiai pavyksta nustatyti būtent turtinį interesą, kuris yra išoriškai šmatomas, todėl ir lengviau konstatuojamas bei rodomas¹³⁷.

Netinkamas įvaizdis - štai pareigos išlaikyti visuomenės pasitikjimą pafleidimas. Valstybės tarnautojai nuolat privalo numatyti kokias potencialias problemas gali sukelti jų sprendimai ar veiksmai. Piliečiai nori ir turi teisę žinoti apie tarnautojų veiksmus¹³⁸. Susidūrus su konkrečia etikos problema, ji reaguojama vairiai: nuo problemos nepripažinimo iki bendradarbiavimo su pafleidėjais. Dėl nesugebėjimo derinti asmeninį ir viešąjį interesą valstybės tarnyboje kyla interesų konfliktas. Neetiškas elgesys griauna visuomenės pasitikjimą, gerą valstybės tarnybos vaizdą, šnors visuomenė turi teisę tikėtis, kad tarnautojai ir pareigūnai nesinaudos savo padtimi korumpuotai, siekdami asmeninio naudos bendruomenės skaita¹³⁹. Etikos pafleidimai valstybės tarnyboje daro žalą visuomenei, ekonominei ir socialinei sferai. Dėl šių procesų pakertamas žmonėms tikėjimas socialiniu teisingumu, skatinama nepagarba statymams ir jų nesilaikymas, nusikalstamumas, griaunami teisinės valstybės pamatai, pakertamas valdžios, kaip socialinio instituto autoritetas, trukdoma ekonominiame efektyvumui, vystimuisi¹⁴⁰.

¹³⁵ Karaliūnaitis V. Siūlymų nesibaidyti // Valstybės tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 38-39; p. 39;

¹³⁶ Sakalauskas G. Privatus interesų deklaravimo ypatybės // Valstybės tarnybos aktualijos, 2008 m., rugsėjis (14), p. 58-61; p. 58;

¹³⁷ Ganina T. Kaip elgtis etikiškai ir suderinti privatus interesus su viešaisiais? // Valstybės tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 60-63; p. 61-62;

¹³⁸ Palidauskaitis J. Etika viešajame administravime // Viešasis administravimas: monografija. ū Kaunas, 1999, p.80-212; p. 195-198;

¹³⁹ Wihitton H. Praktinė etika: valstybės tarnautojo profesinė etika [fifurta 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>;

¹⁴⁰ Rudokas M. Valdininkų veiklos profesionalumo problemos naujose demokratijose: klientų kumo ir korupcijos pavojai // Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieška (Metinis konferencijos tekstas). ū Kaunas,

Nepaisant to, kad valstybės tarnautojų elgesį veikia auganti privataus ir viešojo sektoriaus veikla, bendravimas su kitomis valstybės tarnybomis atstovais, besilaikantiais skirtingais moraliniais, profesiniais etikos ir elgesio standartais¹⁴¹, daugybė tarpusavyje konkuruojančių tarnautojų vaidmenų ir atsakomybių, J. Palidauškaitės teigimu, štarnautojas prioritetai turi atiduoti tarnavimui piliečiams, konstitucijos bei Lietuvos statymų vykdymui¹⁴².

M. Rudokas išskiria tokius bendruosius *kovos su etikos pažeidimais principus*: maksimalus viešumas, atskaitomybės didinimas; viešosios veiklos stiprinimas visuomenėje ir valdininkijoje; valdininkų atrankos ir parengimo tobulinimas; statymų ir statyminių normų tobulinimas bei harmonizavimas; institucijų, kovojančių su korupcija, darbuotojų kvalifikacijos kėlimas; valdininkų rotacijos principo diegimas; kitų pagrindinių demokratijos principų uftikrinimas (lygybės prieš statymus, vienodų galimybių visiems visuomenės nariams uftikrinimas)¹⁴³.

Etikos elgesio pagrindas yra mintys, sipareigojimai ir sprendimai veikti tam tikru būdu. Labai svarbu, kad viešojo administravimo tarnautojai dirbtų visuomenės interesams, puoselėt visuomenėje pripaflstamas vertybes, gerbt piliečių teises ir atsifvelgtų į lkesius¹⁴⁴. Svarbu sukurti ir palaikyti valstybės ir visuomenės abipusę komunikaciją, nustatyti ir pabrėfti valstybės sipareigojimus visuomenei, palaikyti grėftamą jėgą, gerinti valstybės tarnybos vaizdą visuomenės akyse.

2.2. Etikos infrastruktūra

Lietuvos fiiniasklaidos priemonėse vyrauja kritiškas valstybės tarnautojų ir valstybinių institucijų veiklos vertinimas akcentuojami negatyvūs valstybės tarnautojų ar ministerijų bei joms pavaldžių institucijų veiklos aspektai, daftniausiai yra akcentuojama piktnaudfiavimo tarnybine padėtimi problematika, kai valstybės tarnautojai nesilaiko statymų, nesuderina viešų ir privačių interesų. fiiniasklaidos priemonės iš dalies prisideda prie valstybės tarnautojų ir apskritai visos valstybės tarnybos vaizdėftio formavimo¹⁴⁵, apmaudu, kad daftnai ó neigiamo.

Dorovin principingum išugdyti ir palaikyti viešajame gyvenime ir valstybės tarnyboje padeda

1999, p. 34;

¹⁴¹ Ethics in the public service. Current issues and practise. OECD Public Managment Occasional Papers, 1996, Nr. 14, [fi r ta 2008-09-20]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/dataoecd/60/13/899138.pdf>>;

¹⁴² Palidauškaitė J. Etika viešajame administravime // Viešasis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p.80-212; p. 181;

¹⁴³ Rudokas M. Valdininkų veiklos profesionalumo problemos naujose demokratijose: klientų-kūmo ir korupcijos pavojai // Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos (Metinis konferencijos tekstas). ó Kaunas, 1999, p. 36;

¹⁴⁴ Palidauškaitė J., Didfiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas. ó Kaunas, 2002; Nr. 1, p. 62;

¹⁴⁵ Vaidelytė E., fiivaliauskas fi. fiiniasklaidos valstybės tarnybai griėfta // Valstybės tarnybos aktualijos. Nr. 15, 2009 m. sausis-vasaris, p. 50-60; p. 60.

keletas elementai: statymai, taisyklės ir elgesio kodeksai, pareigų profesionalumas, visuomenės principingumas, religinės, politinės ir socialinės vertybės, dėl kurių – politikai ir pareigūnai tikimasi fliningumo, rimto poflorio viešajam ir privačiam moraliniam. Visi šie elementai visumai galimi laikyti *etikos infrastruktūra*. Štai šios priemonės ir sąlygos, kurios apsaugo nuo nepageidaujamo elgesio ir yra parama bei paskata geram valstybės pareigūnų elgesiui¹⁴⁶. Norint gerinti valstybės tarnybos vaizdą, svarbu vertinti valstybės tarnybos etikos infrastruktūros būklę, taip pat aiškiai, kuriuos elementus reikėtų gerinti. Kaip bet koki kitą valdymo priemonę atveju, –alies etikos infrastruktūros veiksmingumas priklauso nuo to, ar ji yra veiksmingai diegta praktikoje, tiksliai suprantama valstybės pareigūnams ir tarnautojams ir išties palaikoma pilietinės visuomenės bei nuosekliai taikoma valstybės tarnybos vadovams.

OECD Viešojo valdymo komiteto (PUMA) patirtis rodo, kad vyriausybės turėtų pasinaudoti visa etikos infrastruktūra, ufluoat skyrusios dėmes tik konkrečioms etikos elgesio tobulinimo aspektams. Etikos infrastruktūra turėtų būti grindfliaama kompleksiniu pofloriu, nes vairios sudėtinės dalys holistiškai papildo viena kitą, sudarydamos visumą¹⁴⁷. Elementai turi tarpusavyje veikauti, pasiekdami sinergiją ir virsdami darnia bei veiksminga infrastruktūra, kuri atlieka *kontrolės, vadovavimo ir valdymo* funkcijas. Kontrolė galima uftikrinti –iais trimis elementais: teisine baze, sudarančia sąlygas nepriklausomam tyrimui ir patraukimui atsakomybėn, veiksmingais atskaitomybės mechanizmais, visuomenės dalyvavimu ir kontrole¹⁴⁸. Etikos teorijos viešojo administravimo etikos infrastruktūrai *priskiria teisės aktus*, apibrėfliančius etikos kategorijas, etikos elgesio normas ir *atsakomybę, etikos priežiūrą vykdančias institucijas, etikos kodeksus ir etikos švietimą*.

Lietuvos etikos infrastruktūros formavimo pradflia galime laikyti 1994 m. kovo 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo valdybos nutarimą, kuriame buvo numatyta parengti Tarnybinės etikos kodekso projektą. Po trijų metų Seimas apsisprendė apsiriboti tik viešajam ir privačiam interesų derinimo sritimi ir 1997 m. liepos mėnesį priėmė viešuosius ir privačiuosius interesus reglamentuojantį statymą¹⁴⁹. Lietuvos viešojo administravimo ir valstybės valdymo etikos infrastruktūrai galima priskirti statymus ir kitus teisės aktus, kuriuose yra trauktos etikos kategorijos, bei organizacijos ir institucijos, kuri bent

¹⁴⁶ Wihitton H. Praktinė etika: valstybės tarnautojo profesinė etika [flirata 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>;

¹⁴⁷ Etikos valdymas: OECD rekomendacijos [flirata 2008-10-10]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD2/CD2_2/files/_teises_aktai/_uzsienio/Etikos%20valdymas%20OECD%20rekomendacijos.doc>;

¹⁴⁸ Etika valstybės tarnyboje – šandienos problemos ir praktika (ištraukos) [flirata 2008-12-01]. Prieiga internetu: http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

¹⁴⁹ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [flirata 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>.

vienas iš pagrindinių tikslų yra valdymo arba veiklos etika ir jos prielaidos.

2.2.1. Valstybės tarnautojų profesinės etikos normas reglamentuojantys teisės aktai

Kiekvienos visuomenės egzistavimui ir ištikimui svarbios ir reikalingos tam tikros taisyklės, nusakantios leistiną ir priimtines elgesio¹⁵⁰. Tai svarbus vaidmuo tenka valstybės teisinei bazei. Ji sudaro statymai ir taisyklės, nustatantys valstybės tarnautojų ir pareigūnų elgesio standartus ir gyvendinantys juos tyrimo ir patraukimo atsakomybės sistemą pagalba. Teisinė bazė suteikia etikos infrastruktūrai realios galios, ji atlieka kontrolines funkcijas.

Kiekvienas valstybės tarnautojas, neperflėgdamas savo veikimo laisvės ribų, kasdien priima svarbius sprendimus, tačiau ne visuomet jie yra geri, teisingi ir naudingi. Priimti etiški sprendimai nėra lengva, nes dažnai turima informacija gali būti neadekvati, prielaidos ir pasekmės suvokimas gali būti ribotas, situacija gali būti neaiški ir sudėtinga¹⁵¹. Neetiškas sprendimas neretai priimamas sėmonei, todėl reikalinga - tinkama valstybės teisinė bazė. Ji prie etikos infrastruktūros labiausiai prisideda nustatydamas ribas valstybės tarnautojų elgesiui, tvirtindamas tas ribas nuobaudomis ir sudarydamas lygias visuomenės kontrolei bei veiksmams pagerinant valdymo veiksmų skaidrumą¹⁵². Elgesio, kurio tikimasi iš valstybės tarnautojų, standartai būtina yra aukštesni, ir taip yra todėl, kad jie naudoja valstybės galią ir ištekius. Todėl bet koks doroviniam principingumui skirtas statymas paprastai nustato teisiniussipareigojimus ir norimus standartus ir pasekmes, kai standartai nesilaikoma.

Daugelio valstybių konstituciniuose praktikoje valstybės tarnautojų veiklos pagrindas yra *konstitucija* ir joje tvirtinti pagrindiniai valstybės tarnybos principai bei vertybės. JAV vietoje administravimo etikos tyrinėtojas R. Chapman teigia, kad konstitucijos svarbūs dalyai trijų prielaidų: 1) nustato taisykles, pagal kurias dirba tarnautojai, 2) skelbia tai, ko tikimasi iš tarnautojų (pilietiški reikalavimai, kaip turėtų dirbti valstybės tarnyba), 3) valstybės pareigūnai, daugiausia finantys apie konkreios vyriausybės veiklą, patys kuria ir aiškina konstituciją. Jie tai daro patardami ministrams ir siūlydami pataisas parlamentarams¹⁵³. Tuo tarpu H. D. Rosenbloom teigia, kad konstitucija nors ir pateikia valstybės tarnautojams technines ir moralines gaires, kurias jie prisiekia vykdyti, tačiau šonstitucija, kaip valstybės administravimo etikos pagrindas, turi ribotumą, - kaip ir teisės apskritai, priimtina

¹⁵⁰ Palidaskait J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Viejoji politika ir administravimas, Nr. 4. ó Kaunas, 2003;

¹⁵¹ Palidaskait J. Viejoji administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 152;

¹⁵² Etika valstybės tarnyboje ó šiandienos problemos ir praktika (ištraukos) [filijeta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

¹⁵³ Chapman R. Valstybės tarnautojų etika // Valstybės tarnautojų etika. ó Vilnius, 2002;

elgesiui ji kelia minimalius reikalavimus¹⁵⁴. Konstitucija, nors ir yra labai svarbi valstybės valdymo etikos pagrindu, H. D. Rosenbloom manymu, nėra laikytina išsamiu etiko tarnautojų elgesio vadovu.

Pirmasis valdininkų veiklę reglamentuojantis statymas Lietuvoje buvo priimtas 1995 m.: tai Valdininkų statymas ir Vyriausybės nutarimais patvirtinti su juo gyvendinimu susiję po statyminiai aktai. Iki tol taikyti keletas svarbių statymų, kurie reglamentuoja viešojo administravimo tarnautojų veiklę. Tarp jų yra ir bendrieji statymai, reglamentuojantys visą viešojo administravimo sistemos tarnautojų veiklę, ir specialieji, taikytini atskiri administravimo sričiai atstovams. Tarp bendrųjų statymų, kurių turi laikytis visi Lietuvos valstybės tarnautojai, paminėtini šie: *Lietuvos Respublikos (toliau – LR) gyventojų turto ir pajamų deklaravimo (1994.12.22)*, *LR valstybės tarnybos (1998.07.08)*¹⁵⁵, *LR moterų ir vyrų lygių galimybių (1998.12.01)*, *LR viešojo administravimo (1999.06.17)*, *LR viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pakeitimo (2000.02.29) įstatymai*. Kai kuriuose bendruosiuose statyme bei kituose teisės aktuose šioje srityje: *Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklėse; Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme; Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme; LR Vyriausybės nutarime dėl Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių patvirtinimo; Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatyme ir kt.* – taip pat gvildinami ir kai kurie su etika susiję klausimai^{155, 156}.

Lietuvos statymuose ir norminiuose aktuose mirginti mirga terminai, laikytini etikos kategorijomis. Užuot trumpas teigimu, problematiška yra tai, kad šie terminai, nėra griežtai arba bent aiškiai apibrėžti, o tik paminėti. Dėl šios priežasties, autoriaus teigimu, etikos sąvokų naudojimas gali sukelti vairių interpretacijų ir ginčus. Autorius teigia, kad Vyriausybės statyme, Viešųjų ir privačių interesų derinimo statyme, Visuomenės informavimo statyme, Valstybės tarnybos statyme, Viešojo administravimo statyme ir kituose yra naudojamos teisingumo, atsakomybės, lygybės, pagarbos, sąžiningumo, neaplikimo ir kitos kategorijos, tačiau jos labai bendros ir neapibrėžtos, todėl išreikšiant tik nuostatas ir lėkėjus¹⁵⁷.

Bendrieji valstybės tarnybos etikos principai ir reikalavimai asmenims, dirbantiems valstybinėje tarnyboje, tvirtinti ir Lietuvos Respublikos 1997 m. priimtame ir kaskart tobulinamame Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statyme, ir 1999 m. priimtuose Vyriausiosios

¹⁵⁴ Rosenbloom D. H. Konstitucija šio kaip valstybės valdymo etikos pagrindas // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 101-118; p. 102;

¹⁵⁵ Palidaukaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas. Ši Kaunas, 2002. Nr. 1;

¹⁵⁶ Vaišvila A. Teisės teorija. Ši Vilnius, 2004;

¹⁵⁷ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [fili r ta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>.

tarnybinės etikos komisijos nuostatuose bei jos darbo reglamente. Štai vienas iš pirmųjų tokio pobūdžio dokumentų bandant tvirtinti demokratijos principus postkomunistinėje, tuo labiau Pabaltijo –ali pookupacinėje erdvėje, kur flmonams 50 metų buvo diegiamas batinumo tarnauti vienai partijai, kaip neklystančiai ir tariamai atstovaujanti visiems paflangiai flmonijai, sindromas¹⁵⁸.

Lietuvoje galioja ir kiti su tarnybine etika viešajame sektoriuje susiję teisės aktai – tai Lietuvos Respublikos Seimo statutas, Valstybės tarnybos statymas, Policijos veiklos statymas, Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių steigėjų, bei kiti statymai ir atskiri flnyb statutai. Viešajame ir privačiame interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statymas priskiriamas prie specialiųjų statymų. Jo paskirtis, kaip nurodyta pirmajame straipsnyje, yra uflkirsti keliems atsirasti bei plisti korupcijai valstybės tarnyboje. Pirmuosiuose statymo straipsniuose vardijamas asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje ratas, kuriems jis taikomas bei apibrėžiami jiems keliami reikalavimai nurodant, jog –ioje tarnyboje priimant sprendimus pirmenybė privalo būti teikiama viešiesiems interesams.

J. Paliduskaitė, kalbėdama apie valstybės tarnautojų atsakomybę ufl etikos pafleidimus pabrėžia, kad antrojoje Valstybės tarnybos statymo redakcijoje (1999, 40642 str.) buvo bandyta klasifikuoti tarnybinius nusifengimus (sunkūs, vidutiniai ir lengvi), pateikiant jiems apibrėžimus ir numatant konkrečius nuobaudas ufl kiekvienam iš jų. Dabartiniame statyme atsisakyta tokios praktikos ir pereita prie tarnautojo kaltės, nusifengimo prieftasties, aplinkybių ir padarinių tyrimo kiekvienu konkrečiu atveju, kalbama tik apie materialinę atsakomybę, naujoje statymo redakcijoje –alia tarnybinės ir materialinės atsakomybės minimos baudfliamoji ir administracinė^{159, 160}.

2002 m. Valstybės tarnybos statyme apibrėžiant valstybės tarnautojų veiklos principus atsiranda etikos sąvoka. Tame statyme apibrėžiami valstybės tarnybos veiklos principai, valstybės tarnautojo statusas, valstybės tarnybos teisiniai pagrindai. Statyme teigiama, kad valstybės tarnautojas privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir statymų, būti lojalus Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei tvarkai, gerbti flmogaus teisės ir laisvės, tarnauti visuomenės interesams (15 straipsnis). 3-ajame statymo straipsnyje skelbiami pagrindiniai valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojų veiklos etikos principai. Statyme reikalaujama laikytis tarnybinės etikos (nors dmesys –i srityje atkreiptas tik pastaruoju metu), kelti kvalifikaciją, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis, tinkamai naudotis

¹⁵⁸ Andriulis V. Valstybės tarnautojų etika Lietuvos Respublikos statymų kontekste // Valstybės tarnautojų etika. 6 Vilnius, 2002, p. 7-13; p. 11;

¹⁵⁹ Paliduskaitė J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Viešoji politika ir administravimas, Nr. 4, 2003.

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės flnijos. Nr. 45, 2002 m.

tarnybine informacija, uftikrinti veiklos vie–um (skaidrum)¹⁶¹. Deja, –iame teis s akte n ra ai–kiai apibr fta atsakomyb , t.y. nuobaudos, proced ros ufl –iame statyme d stom princip , norm nesilaikym , pafleidim ¹⁶².

2002 LR Vyriausyb s nutarime d l Valstyb s tarnautoj veiklos etikos taisykli patvirtinimo 10, 11, 12 punktuose teigiama, kad ōjei valstyb s tarnautojas nesilaiko valstyb s tarnautoj etikos veiklos princip , bet kuris asmuo turi teis pateikti skund valstyb s ar savivaldyb s institucijos ar staigos, kurioje tarnauja skundffiamas valstyb s tarnautojas, vadovui <...>. Skundas, inicijuotas prie–vadov , pateikiamas svarstyti asmeniui, pri musiam vadov pareigas, kuris turi nuspr sti, ar reikia prad ti tarnybin patikrinim ō¹⁶³.

Dabar Lietuvoje galioja 2005 m. gruodffio 22 d. Lietuvos Respublikos valstyb s tarnybos statymo pakeitimo statymas. statymo 15 straipsnyje identifikuoja 11 valstyb s tarnautojo pareig : laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir statym ; b ti lojaliems Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai; gerbti flmogaus teises ir laisves, tarnauti visuomen s interesams; tinkamai atlikti pareigyb s apra–yme nustatytas funkcijas ir laiku atlikti pavedamas uflduotis; laikytis nustatyt valstyb s tarnautoj veiklos etikos princip ir taisykli , vengti vie– j ir priva i interes konflikto, nepiktnaudffiauti tarnyba; laikytis valstyb s ir savivaldybi institucij ir staig vidaus tvarkos taisykli ; teis s akt nustatyta tvarka teikti informacij apie savo tarnyb ; mokytis; nesinaudoti ir neleisti naudotis tarnybine ar su tarnyba susijusia informacija; nesinaudoti valstyb s ar savivaldybi nuosavybe ne tarnybinei veiklai; nedalyvauti su valstyb s tarnautojo pareigomis nesuderinamoje veikloje ir nenaudoti tarnybos (darbo) laiko kitiems tikslams, i–skyrus mokslin ir pedagogin darb auk–tosiose mokyklose ar valstyb s tarnautoj kvalifikacijos tobulinimo staigose ir neformal j suaugusi j –vietim ¹⁶⁴. LR valstyb s tarnautojas privalo nedalyvauti su valstyb s tarnautojo pareigomis nesuderinamoje veikloje. statymo 17 straipsnyje detalizuojamos penkios netinkamos veiklos: 1) valstyb s tarnautojui neleidffiamas b ti renkamam (skiriamam) mon s organo nariu, gauti atlyginim ar kitas i–mokas ufl mon s organo nario veikl ; 2) valstyb s ar savivaldyb s institucijos ar staigos vardu sudaryti sandorius su individualiomis mon mis, kin mis bendrijomis, kuri savininkas, tikrasis narys ar komanditorius yra jis pats, jo sutuoktinis ar artimas giminaitis; 3) atstovauti

¹⁶¹ Palidaukait J. Valstyb s tarnautoj veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Vie–oji politika ir administravima, Nr. 4. ō Kaunas, 2003; p. 85;

¹⁶² Adomonis V. Valstyb s tarnybos reforma Lietuvoje // Vie–asis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paie–kos (Metin s konferencijos tekstai). ō Kaunas, 1999, p.59-63;

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s nutarimas d l Valstyb s tarnautoj veiklos etikos taisykli patvirtinimo // Valstyb s finios, 2002-06-28, Nr. 65-2656;

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos valstyb s tarnybos statymas. 2005-12-22, Nr. VIII-1316 // Valstyb s finios, 2006, Nr. 4-97.

Lietuvos ir užsienio valstybių mokytojai, institucijoms ar staigoms arba užsienyje mokytis ar kitaip naudotis užsienyje; 4) dirbti samdomu darbuotoju, patarėju, ekspertu ar konsultantu privačiuose juridiniuose asmenyse, valstybės ar savivaldybės mokytoju, viešuosiuose staigose, taip pat gauti kitą darbo užmokestį; 5) eiti daugiau negu vienerias valstybės tarnautojo pareigas^{165, 166}.

Interesų konfliktas, moterų ir vyrų lygi teisių pažeidimai, seksualinis priekabiavimas yra sritys, kurias Lietuvoje bandoma reglamentuoti atskirais statymais. Tai gana rimtos tiek teisiškai, tiek etinės problemos, kurias statymų leidėjai bando ne tik nustatyti, bet ir užkirsti kelią atsiradimui. J. Paliduskaitis teigimu, švalstybės tarnautojų, politikų, teisėsaugos pareigūnų privačių interesų srityse užtikrinama tarnybinė padėtis, reikalaujanti pirmenybės teikti visuomenės interesams, turinti griežtai atskirtos, nes to reikalauja demokratinio atskaitingumo, viešumo, atsakomybės, tarnavimo visuomenės interesams ir pasitikėjimo principai¹⁶⁷. Interesų konfliktas nuolat kelia pavojų valdymui. Visuomenės suvokimas, kad konkretus asmuo yra susijęs su korupcija, yra toks pats flalingas visai valstybės tarnybai kaip ir realus rodymais patvirtintas faktas. Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statymas numato privačių interesų deklaravimo tvarką, kelia konkrečius reikalavimus asmenims, dirbantiems valstybės ar savivaldybės tarnyboje, nurodo prievolės ieškant kito darbo ir apribojimus pasibaigus tarnybai. J. Paliduskaitis flvelgia minėto teisės akto trūkumus, anot jos štai nepakankamas interesų konflikto suvokimas. Lietuvos statymų kūrėjai, skirtingai nei kitų šalių politikai, bando suderinti viešumo principo nesuderinamus privačius ir viešuosius interesus, tuo tarpu juos reikia atskirti, nubrėžiant tarp jų aiškią ribą¹⁶⁸.

2000 m. interesų konfliktą draudžiantis statymas numato, kad asmenys, dirbantys valstybės tarnyboje, privalo: 1) neaiškiai, sfliningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas, 2) vengti interesų konflikto, 3) nesinaudoti pareigomis siekdami asmeninės naudos, 4) priimdami sprendimus vadovautis statymais ir visų asmenų lygybės principu, 5) nesinaudoti ir neleisti naudotis tarnybine ar kita su savo veikla susijusia informacija kitokia tvarka ir mastu nei nustato statymai, 6) tiesiogiai ar netiesiogiai nesinaudoti ir neleisti naudotis jokia valstybės nuosavybe, taip pat ir valstybei nuomojama nuosavybe, kitokiai nei tarnybinei veiklai¹⁶⁹. 2000 m. statymo redakcija reikalauja, kad privačių interesų metines

¹⁶⁵ Paliduskaitis J. Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas, 2006, Nr. 16;

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas. 2005-12-22, Nr. VIII-1316 // Valstybės flinios, 2006, Nr. 4-97;

¹⁶⁷ Paliduskaitis J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Viešoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 4 Kaunas, p. 86-87;

¹⁶⁸ Ten pat;

¹⁶⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statymo pakeitimo statymas // Valstybės flinios, 2000, Nr. 18, 3 str.

pra jusi met deklaracijas pildyt valstybin je tarnyboje nuolat dirbantys asmenys ir kandidatai. Turi b ti deklaruojama asmens ir jo sutuoktinio turtas, l –os, vertybiniai popieriai, turtiniai sipareigojimai, pajam , mokes i duomenys ir kt.¹⁷⁰. 1997 m. statyme buvo pabr flinama, kad asmenys, nustoj eiti pareigas valstyb s ar savivaldyb s tarnyboje, negali naudotis savo darbo toje tarnyboje prana–umais. 2000 m. statymo redakcijoje tokios prievol s nebeliko¹⁷¹.

Siekiant tvirtinti moter ir vyr lygias teises Lietuvoje 1998 m. gruodffio 1 d. buvo priimtas Moter ir vyr lygi galimybi statymas, kuriame pateikiami diskriminacijos ir seksualinio priekabiavimo apibr flimai, nurodomos valdflios ir valdymo institucij bei atskirai darbdavio pareigos siekiant gyvendinti moter ir vyr lygias teises, atkreipiamas d mesys spaudoje pasirodan ius diskriminuojan ius skelbimus, numatoma speciali institucij , atsaking ufl –io statymo prieffl r , asmen , patyrusi seksualin priekabiavim ar jiems taikius diskriminuojan ius veiksmus, skund svarstymo seka. Moter ir vyr lygi teisi pafleidimas (diskriminacija) statyme apibr fliamas kaip špasyvus ar aktyvus elgesys, kuriuo i–rei–kiamas pafleminimas, paniekinimas, taip pat teisi apribojimas ar privilegij teikimas d l asmens lyties, i–skyrus statyme numatytus atvejus¹⁷². Prakti–kai tai gyvendinti bandoma rengiant ir remiant programas, kuriomis siekiama keisti visuomen s nuostatas apie vienos lyties prana–um . statymo vykdymo prieffl ra pavedama moter ir vyr lygi galimybi kontrolieriui, kuris yra atskaitingas Lietuvos Respublikos Seimui¹⁷³.

2.2.2. Valstybės tarnautojų etikos priežiūrą vykdančios institucijos

Ne mafliau svarbios nei teisin baz yra ir institucijos, kurioms priskirta valstyb s tarnautoj etikos prieffl ra. Pagal funkcijas etikos infrastrukt rai priskirtinos Vyriausioji tarnybin s etikos komisija, Seimo Etikos ir proced r komisija, Seimo kontrolieri staiga, Moter ir vyr lygi galimybi kontrolieriaus staiga, atskir valdymo institucij etikos komisijos¹⁷⁴.

Pagal Vyriausy b s patvirtintas Valstyb s tarnautoj veiklos etikos taisykles, etikos princip laikym si valstyb s ar savivaldyb s institucijose priffl ri atitinkamos institucijos vadovas, kuris, gav s pagr st skund , kad kuris nors pavaldinys nesilaiko min t taisykli , turi atlikti tarnybin jo veiklos

¹⁷⁰ Palidaukait J. Valstyb s tarnautoj veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Vie–oji politika ir administravimas. ó Kaunas, 2003, Nr. 4, p. 87;

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos vie– j ir priva i interes derinimo valstybin je tarnyboje statymas // Valstyb s flinios, 1997, Nr. 67, 3 str.;

¹⁷² Lietuvos Respublikos moter ir vyr lygi galimybi statymas // Valstyb s flinios, 1998, Nr. 112, 2 str.;

¹⁷³ Palidaukait J. Valstyb s tarnautoj veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Vie–oji politika ir administravimas. ó Kaunas, 2003, Nr. 4, p. 89;

¹⁷⁴ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [ffl r ta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>.

patikrinim . Taigi, kaip teigia T. Ganina, pagrindinis tarnybin s etikos prieffli ros ir kontrol s subjektas bei etikos princip laikymosi garantas yra valstyb s ir savivaldybi institucij vadovai. Tarnybin s etikos prieffli ros subjektais taip pat laikytini Seimo kontrolieriai (tiriant galim biurokratizm ir piktnaudffliavim), administracini gin komisijos (Vie-ojo administravimo statymo nuostat laikymosi srityje) ir administraciniai teismai, atskir institucij tarnybin s etikos komisijos, Seimo Etikos ir proced r komisija, Vyriausioji tarnybin s etikos komisija ir pan. Visos min tos institucijos veikia pagal savo kompetencij ir nagrin ja atskirus tarnybin s etikos princip laikymosi aspektus¹⁷⁵.

šVyriausioji tarnybin s etikos komisija ó nepriklausoma kolegiali vie-ojo administravimo, kontrol s (prieffli ros) institucija, kurios veikla finansuojama i- valstyb s biudffleto. Ji turi Juridinio asmens teises, savo antspaud bei s skait bankuose¹⁷⁶. Komisija savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vie- j ir priva i j interes derinimo valstyb s tarnyboje statymu, Lobistin s veiklos statymu, Korupcijos prevencijos statymu, kitais teis s aktais, Lietuvos etikos kodeksais, nuostatais ir taisykl mis bei komisijos darbo reglamentu. Komisija kontroliuoja, priffli ri, kaip gyvendinami Tarnautoj eti-kus veiksmus reglamentuojantys statymai; analizuoja valstyb s tarnautoj etikos problemas ir siekiant panaikinti prielaidas vie- j ir priva i j interes konfliktui valstybin je tarnyboje, teikia pasi lymus d l kovos su korupcija program , teis s akt pri mimo bei tobulinimo. Komisija dalyvauja rengiant teis s normas, nustatan ias tarnybin s etikos reikalavimus, skatina nepakantum korupcijos aprai-koms, siekia uflkirsti keli neteis tai lobistinei veiklai¹⁷⁷. Vyriausioji tarnybin s etikos komisijai pavesta ir lobistin s veiklos statymo kontrol ¹⁷⁸. šKomisijai suteikta teis pareik-ti ie-kinius teismui d l darbo sutar i ar sandori pafleidffliant statym nutraukimo ar pripafflinimo negaliojan iais, d l administracini nuobaud paskyrimo pafleid jams¹⁷⁹. Komisijos sprendimai skelbiami internete, mokslo ir praktikos flurnalo šTeis s problemos^o oficialiojoje dalyje. Pagrindiniai Komisijos veiklos pricipai: teisingumas, ne-ali-kumas, skaidrumas, vie-umas, atskaitomyb .

U. Trumpa kritikuoja Vyriausiosios tarnybin s etikos komisijos veikl , pagrindiniu kliuviniu s kmingam -ios komisijos darbui laikydamas - bendr etikos vertybi ir kategorij neapibr ftum .

¹⁷⁵ Ganina T. Kaip elgtis eti-kai ir suderinti priva ius interesus su vie-aisiais? // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 60-63; p. 60;

¹⁷⁶ Lietuvos etikos kodeksai, nuostatai, taisykl s. ó Vilnius, 2006, p. 147;

¹⁷⁷ Ten pat;

¹⁷⁸ Vyriausiosios tarnybin s etikos komisijos 2002 met veiklos ataskaita [ffli r ta 2008-11-09]. Prieiga internetu: <http://www3.lrs.lt/docs3/kad4/w3_viewer.ViewDoc-p_int_tekst_id=27519 &p_int_tv_id=2706&p_org=0.htm.>;

¹⁷⁹ Andriulis V. Valstyb s tarnautoj etika Lietuvos Respublikos statym kontekste // Valstyb s tarnautoj etika. ó Vilnius, 2002, p. 7-13; p. 13.

Anot jo, –iandien komisijos rankiai yra tik jos nari nuomon , ekspert i–vados ir keli statymai, kuriuose daugiau ar maffiau tiksliai apibr fttas tik interes konfliktas. U. Trumpa mano, kad vertinant bet kur sprendim d l etikos sunku jam pritarti arba gin ytis, nes n ra ai–ki statymais arba etikos kodeksais apibr ftt kriterij , kuriais gal t vadovautis –ios svarbios komisijos nariai¹⁸⁰. Vyriausioji tarnybin s etikos komisija pagal –iuo metu galiojan ius teis s aktus galiota nagrin ti tik nedidel dal tarnybin s etikos norm pafleidim , kadangi ne kiekvienas tarnybin s etikos norm pafleidimas tuo pa iu yra ir min to statymo nuostat pafleidimas, nesant pagr st duomen apie galim interes konflikt ar kit –io statymo norm pafleidim , komisija negali atlikti Valstyb s tarnyboje dirban io asmens veiklos patikrinimo¹⁸¹.

LR Seimo etikos ir procedūrų komisija. Seime sudaroma nuolat veikianti Etikos ir proced r komisija. Joje turi b ti atstovaujamos visos Seimo frakcijos. Sudarant komisij , pirmiausia nustatomas komisijos nari skai ius ir Seimo frakcij proporcinio atstovavimo normos. Etikos ir proced r komisija rengia teis s aktus, susijusius su Seimo nari veikla ir etika, projektus bei pasi lymus. Vadovaudamasi etin mis nuostatomis, komisija padeda Seimui, jo padaliniams, Seimo nariams ugdyti demokrati–kum , derinti vairius poffi rius bei sitikinimus, siekti moralin s santarv s, Seimo nari flmogi–k tarpusavio santyki . TŲ institucija priffi ri, kaip laikomasi Seimo statuto bei kit teis s akt , reglamentuojan i Seimo nari veikl . Seimo Pirmininko, jo pavaduotoj , komitet bei komisij pirminink , kit Seimo nari si lymu arba savo iniciatyva nagrin ja –i teis s akt bei etikos pafleidimus, svarsto kilusius Seimo nari konfliktus ir, jeigu reikia, pateikia i–vadas Seimui, jo Pirmininkui ar Seimo valdybai. Komisija taip pat nagrin ja Lietuvos Respublikos teis saugos institucij pateikt informacij d l Seimo nari asmenin s veiklos, prie–taraujan ios statymams, ir teikia i–vadas Seimui. Etikos ir proced r komisija savo iniciatyva, Vyriausiosios tarnybin s etikos komisijos nurodymu arba gav parei–kim , kad kuris nors Seimo narys savo veikloje nevykdo Vie– j ir priva i interes derinimo valstybin je tarnyboje statymo reikalavimu, gali atlikti –io Seimo nario veiklos tyrim ; svarsto kiekvieno Seimo nario kreipim si d l jo teisi pafleidimo ir kt.¹⁸².

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. 1998 m. gruodffio 1 d. Seimas pri m Moter ir vyr lygi galimybi statym . 1999 met balandffio 20 d. Seimas paskyr Au–rin Burneikien Moter ir vyr lygi galimybi kontroliere, o gegufl s 25 d. steig Moter ir vyr lygi galimybi kontrolieriaus

¹⁸⁰ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [ffi r ta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>;

¹⁸¹ Ganina T. Kaip elgtis eti–kai ir suderinti priva ius interesus su vie–aisiais? // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 60-63; p. 60;

¹⁸² Lietuvos Respublikos Seimo statutas. – Vilnius, 1994 m. vasario 17 d., Nr. I-399 // Valstyb s flnijos, 1994, Nr. 15-249.

tarnyb bei patvirtino –ios tarnybos nuostatus. 2002 m. birželio 18 d. priimti Moter ir vyr lygi galimybi statymo pakeitimai ir papildymai, išplėstis, kuriose būtina gyvendinti moter ir vyr lygias galimybes, uždraudžiant diskriminaciją dėl lyties vartotojų teisi apsaugos ir reklamos srityse¹⁸³. 2003 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lygi galimybi statymą, kuriuo tvirtino tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją dėl asmens amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar šitikinimo draudimą. Seimo nutarimu Moter ir vyr lygi galimybi kontrolieriaus tarnybos pavadinimas pakeistas Lygi galimybi kontrolieriaus tarnyba. Tą tarnybą vykdo Moter ir vyr lygi galimybi statymo priežiūra, priima asmeniškus skundus dėl diskriminacijos ar priekabiavimo, Lygi galimybi statyme numatytais pagrindais. Kontrolieriaus tarnyba prižiūri, kaip gyvendinamos LR Konstitucijoje tvirtintos moter ir vyr teisi. Moter ir vyr lygi galimybi kontrolieriaus staiga yra savarankiška institucija, atskaitinga Seimui^{184, 185}.

LR Seimo kontrolierių įstaiga. 1994 m. gruodžio 8 d., vadovaujantis daugelio Europos bei pasaulio –ali praktika, Lietuvoje buvo steigta Seimo kontrolierių staiga (arba ombudsmeno), t.y. žmogaus teisi gynimo institucija. Šeimo kontrolierių veiklos tikslas – ginti žmogaus teisi gerovę – j administravimą, užtikrinant žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios staigos vykdo pareig tinkamai tarnauti žmonėms. Seimo kontrolieriai tiria: skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. Seimo kontrolierių staiga – juridinis asmuo, finansuojamas iš valstybės biudžeto. Seimo kontrolieriai savo veikloje vadovaujami pagarbos žmogui ir valstybei, veiklos laisvės ir savarankiškumo, atskaitingumo, teisėtumo, nešališkumo ir teisingumo, proporcingumo, viešumo principais¹⁸⁶. Seimo kontrolierių staiga sudaro Seimo kontrolieriai, valstybės tarnautojai bei kiti darbuotojai. Seimo kontrolieriai netiria Respublikos Prezidento, Seimo narių, Ministro Pirmininko, Vyriausybės, valstybės kontrolieriaus ir Konstitucinio Teismo bei kitų teismų veiklos, savivaldybių tarybų (kaip kolegialios institucijos) veiklos; netiria prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinius sprendimus teisėtumo ir pagrįstumo, jie tiria skundus dėl prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų, pažeidžiančių žmogaus teises ir laisves. Seimo kontrolieriai netiria skundus dėl darbo teisinio santykių, taip pat netikrina teismų priimtų sprendimų, nuosprendžių ir nutarimų pagrįstumo ir teisėtumo¹⁸⁷. Kaip tik todėl, U. Trumpa apgailestauja, škad –ios staigos veiklos efektyvumas yra stipriai apribotas, nes ji gali pateikti tik išvadas ir rekomendacijas. Dažniausiai

¹⁸³ Apie tarnybą [žiūrėti 2008-01-12]. Prieiga internetu: <<http://www.lygybe.lt/?pageid=3>>;

¹⁸⁴ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [žiūrėti 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>;

¹⁸⁵ Apie tarnybą [žiūrėti 2008-01-12]. Prieiga internetu: <<http://www.lygybe.lt/?pageid=3>>;

¹⁸⁶ Seimo kontrolierių veikla [žiūrėti 2008-11-03]. Prieiga internetu: <<http://www.lrski.lt/>>;

¹⁸⁷ Seimo kontrolieriai [žiūrėti 2009-01-05]. Prieiga internetu: <<http://www.lrski.lt/index.php?p=290&l=LT&n=291>>.

atsakingos institucijos ir pareig niai negirdi parei kiam rekomendacij ō¹⁸⁸.

Valstybės tarnautojų etikos priežiūrą vykdančios ES šalių institucijos. Europos Sąjungoje korupcijos, viešųjų ir privačių interesų konfliktų, kyšininkavimo problemoms skiriama daug dėmesio, imamasi įvairių priemonių problemų prevencijai, steigiamos ir sėkmingai veikia įvairios su etikos pafleidimais viešajame sektoriuje kovojančios organizacijos bei institucijos.

Viena svarbiausių Europos kovos su sukčiavimu tarnyba – OLAF, tai organizacija, kuri ne tik tiesiogiai tiria galimus korupcijos ar sukčiavimo pasireiškimo atvejus, bet ir koordinuoja tyrimus tarp ES valstybių narių¹⁸⁹. Prasta, kad korupciniai veiksmai apima daugiau nei vieną ES valstybę narę, todėl OLAF yra ta institucija, kuri susisiekiama su atitinkamomis ES valstybių narių institucijomis, tuo padidindama bendradarbiavimo galimybes ir kuo geresnį turimų išteklių panaudojimą. Etika ir sąžiningumas yra vertybės, kurios suteikia Europos institucijoms tvirtumo, tai yra besilyginiai principai, kurie simbolizuoja pasiryšimą kovoje su korupcija ir kitais etikos pafleidimais¹⁹⁰. Lietuvoje OLAF atikmuo yra Vyriausioji Tarnybinės etikos komisija (VTEK).

Kovai su korupcija buvo kurta ir IDOC – Tyrimų ir drausmės tarnyba. Kartu su OLAF –ios dvi organizacijos yra pagrindinės institucijos, užtikrinančios skaidrumą Europos viešajame administravime. Pastaraisiais metais ES išplėtojo arba pasiūlymė valstybėms narėms priimti keletą teisės aktų, galinčių efektyviau kovoti su korupcija. Buvo priimtas ES Finansinių interesų konvencijos protokolas, kriminalizuojantis tiek aktyvų, tiek pasyvų valstybių narių ir Bendrijos pareigūnų korupcinį veiklą. Priimta Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijos ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais. Ši konvencija kriminalizavo aktyvų ir pasyvų pareigūnų korupcinį veiklą, net kai tai nesukelia ES finansinių pasekmių. Europos Komisija taip pat imasi aktyvių veiksmų, siekdama vystyti tarptautines priemones, traukdama OECD (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija) ir Europos Tarybą. Buvo priimta Konvencija dėl kovos su užsienio valstybių pareigūnų kyšininkavimu tarptautiniuose verslo sandoriuose ir Baudžiamosios teisės bei Civilinės teisės konvencijos prieš korupciją. Be to, Europos Komisija buvo aktyviai traukta derybas dėl Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ir jos pasirašymą^{191, 192}.

¹⁸⁸ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [fili r ta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>;

¹⁸⁹ Kromelyt I. Kova su korupcija Europos viešajame administravime // Savivaldybių žiniavardis, 2006-07-13, Nr. 24 (365) [fili r ta 2008-10-17]. Prieiga internetu <<http://www.vtd.lt/index.php?-1432649340>>;

¹⁹⁰ Kromelyt I. Kova su korupcija Europos viešajame administravime // Valstybės tarnybos aktualijos, 2006 m. Gegužis (5), p. 68-69; p. 69;

¹⁹¹ Kromelyt I. Kova su korupcija Europos viešajame administravime // Savivaldybių žiniavardis, 2006-07-13, Nr. 24 (365) [fili r ta 2008-10-17]. Prieiga internetu <<http://www.vtd.lt/index.php?-1432649340>>;

¹⁹² Kromelyt I. Kova su korupcija Europos viešajame administravime // Valstybės tarnybos aktualijos, 2006 m. Gegužis (5),

2.2.3. Valstybės tarnautojų etikos kodeksai

Profesinio etikos kodekso sukūrimas reiškia profesijos pasiekimo brandą, nes toks dokumentas dažnai vertinamas kaip vidinis susireguliuojimo mechanizmas, kuriuo nusistatomi tam tikri veiklos standartai. Daugumos profesijų, visuomenės institucijų tarnautojai turi savo profesinio etikos reikalavimus. Tai padeda išspręsti iškylančias problemas, suvokti organizacijai savo misiją visuomenėje, sujungia aukštus idealus su optimalia praktika. Padeda visuomenei pasiekti didesnio vienybės, skaidrumo: etikos kodeksas yra tai svarbiausias žingsnis vienybės kelyje¹⁹³.

Valstybės tarnautojų priimami sprendimai remiasi statymais, konkrečios organizacijos taisyklėmis, kainos ir naudos analize, siekiant maksimalios naudos visuomenei. Deja, dažnai priimant administracinius sprendimus, daugiau dėmesio kreipiama procedūrinei esmėi, daugelis sprendimų priimami konkuruojančioje aplinkoje, todėl svarbu turėti etinius veikimo rėmus - vadovautis ir etikos kodeksais. Tai bene universaliausia prevencinė priemonė korupcijai, netinkamam, neetiškam valstybės tarnautojų ir politikų elgesiui apriboti. Vienas pirmųjų etikos kodeksų viešojo administravimo srityje 1924 m. priimtas JAV Tarptautinis miesto valdytojų asociacijos etikos kodeksas¹⁹⁴.

Etikos kodeksai, kuriuos galima taikyti kasdieniame valstybės tarnautojų darbe, yra labai svarbūs veiksmingai etikos infrastruktūrai. Kodeksuose išdėstomos vertybės, standartai, vaidmenys, pareigos ir atskaitomybė, siejami su tarnautojui ar pareigūnui suteiktos galios panaudojimu ir elgesiu tarnybiniuose santykiuose¹⁹⁵. Šis etikos kodeksas yra dokumentas, atspindintis asmeninį moralinį reikalavimą, profesines vertybes bei teisinius draudimus atskirai profesijos atstovų ar organizacijos darbuotojų sprendimams bei veiklai ir tarnaujantis kaip tam tikras elgesio gidas¹⁹⁶. Etikos kodeksai yra profesinio atsakomybės kanonai, elgesio principai, taisyklės, veiklos standartai, tarnybinė priesaika ir kt. Etikos kodeksų laikymasis yra savanoriškas, niekas negali priversti asmens juo vadovautis. Etikos kodekso misija yra tarpininkauti formaliuose santykiuose tarp visuomenės ir atskiros profesijos ar organizacijos atstovų, nustatyti profesijos ar organizacijos narių tarpusavio santykius.

J. Palidaskaitis teigimu, etikos kodeksas atlieka ne tik vidines, bet ir išorines funkcijas. Jie atspindi ir visuomenės, ir konkrečios profesinio asociacijos ar organizacijos reikavimus. Šis

p. 68-69; p. 69;

¹⁹³ Pruskus V. Verslo etika. Laiko iškiliai ir atsako galimybės. - Vilnius, 2003, p. 332;

¹⁹⁴ Palidaskaitis J. Viešojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 153-157;

¹⁹⁵ Whitton H. Praktinė etika: valstybės tarnautojo profesinė etika [flirta 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_autoriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>;

¹⁹⁶ Palidaskaitis J. Viešojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 159.

dokumentas ó tai galimyb organizacijai ar profesijai pavilgti save, kartu toki galimyb suteikiant ir visuomenei. Etikos kodeksuose atsispindi trilyp s vertyb s: asmenin s moral s principai, profesin s vertyb s, teisiniai draudimai¹⁹⁷. Etikos kodeksuose kalbama apie vertybes, taisykles arba principus, kuri privalu paisyti, bei siektinus idealus. Juose d mesys skiriamas ne tik profesinei, bet ir bendraflmogi-kai etikai ó vadovavimasis auk-iausias garb s, doryb s, teisingumo, s fliningumo, integralumo, mandagumo, ne-ali-kumo standartais. Profesin s vertyb s reikalauja tarnauti vis flmoni interesams, siekti profesinio tobulo, tarnaujant visuomenei efektyviai bei atsakingai. Kodeksuose draudffiamas interes konfliktas, reikalaujama deklaruoti finansus, vengti netinkamo elgesio, uflkertamas kelias korupcijai - tai gera priemon prie- piktnaudffiavim tarnybine pad timi, i-tekli eikvojim , ky-ininkavim , nepotizm , prievart ¹⁹⁸. Etikos kodekso efektyvumas priklauso nuo to ar jis bus gyvendintas, suprastas ir pastoviai taikomas. Toki kodeks gyvendinimas pavedamas etikos komisijai ar tarybai arba paliekamas savieigai.

Tapdama Europos Tarybos ir Europos S jungos nare, Lietuvos valstyb sipareigojo, kad jos vie-ojo administravimo sistema atitiks administravimo principus, pripaflstamus ir taikomus demokratini valstybi ¹⁹⁹. Tad Lietuvos valstyb s tarnautojams aktualus ir šEuropos tinkamo administravimo elgesio kodeksasó. Jame paai-kinama, kaip tinkamo administravimo teis pasirei-kia prakti-kai ir ko konkre iai pilie iai gali tik tis i- Europos S jungos administracijos. šKodekse akcentuojami principai, kartu yra ir vienos pagrindini etini vertybi ó teis tumas, diskriminacijos nebuvimas, proporcingumas, piktnaudffiaavimo galia nebuvimas, ne-ali-kumas ir nepriklausomumas, objektyvumas, s fliningumasó²⁰⁰.

Valstyb s tarnyboje elgesio kodeksas gali b ti teisinis ar grynai administracinis dokumentas, kuriame i-d stoma, kokio lygio ir kokyb s veiklos rezultat tikimasi i- darbuotoj , kuriems tas dokumentas skirtas. ia vardijami etikos principai, taikytini valstyb s tarnybai apskritai ar konkre iai institucijai ar flinybai. Organizacijos elgesio kodekse gali b ti suderinti -ie dalykai: organizacijos vertybi i-d stymas, jos vaidmens apra-yimas, darbuotoj teisini sipareigojim s ra-as. Be to, kodekse taip pat gali b ti vairi nuostat , susijusi su parei-kimais ar minimaliais veiklos rezultat standartais. Ir kaip teisin , ir kaip administracin priemon etikos kodeksai gali suvaidinti vadovaujant vaidmen etikos infrastrukt roje - drausminti ir nustatyti pageidaujamus standartus, ribas, kurios

¹⁹⁷ Palidaukait J. Vie-ojo administravimo etika. - Kaunas, 2001, p. 162;

¹⁹⁸ Palidaukait J. Etika vie-ajame administravime // Vie-asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999; p.80-212; p. 167;

¹⁹⁹ Vie-asis administravimas ir privat s asmenys: vie-ojo administravimo subjekt ir privati asmen santykius reglamentuojantys administracin s teis s principai. ó Vilnius, 2004, p. 4;

²⁰⁰ Europos tinkamo administravimo elgesio kodeksas. ó Vilnius, 2005, p. 7.

remiasi norimomis vertybėmis ir tikslais. Elgesio kodeksai gali būti skirti visai valstybės tarnybai arba konkrečioms institucijoms ar šlyboms. Taip pat yra pavyzdžiai (Australija, Naujoji Zelandija), kur kodeksai egzistuoja tiek –alia valstybės tarnybos (bendrieji), tiek konkrečios šlybos lygmenyje²⁰¹.

2006 m. rugsėjo mėn. priimtas LR Politikos elgesio kodeksas, kuriame numatyta, kad politikai privalo laikytis aukščiausios moralinės normos²⁰². Tačiau, nepaisant grafiškame išdėstyto nuostatai, K. Šilinsko teigimu, šis kodeksas yra neišbaigtas, gana abstraktus, nenumatantis politikams sankcijų už netinkamą elgesį ir daugiausia susijęs tik su viešąja politikos veikla²⁰³. Vienas svarbiausių šio kodekso trūkumais, kad jame nėra konkrečių nuostatų, kurios apribot politikų galimybes siveiti korupcinius santykius bei normos reikalaujančių iš politikų skaidrumo ir patikimumo, taip pat nenustatyti etikos reikalavimai Respublikos Prezidentui, Europos Parlamento nariui, partijoms vadovams ir pan.²⁰⁴.

Štai kurios Lietuvos institucijos ar atskirų profesijų atstovai, suvokdami savikontrolės mechanizmo būtinumą arba etiško valstybės tarnautojų elgesio svarbą, kuria savo etikos kodeksus ar taisykles²⁰⁵. Kaip pavyzdžiu būtų galima paminėti LR muitinės pareigūnų etikos kodeksą, pagal kurį, vykdydami savo pareigas, muitinės darbuotojai privalo būti teisingi, objektyvūs, nešališki, vengti elgesio, kurį galima suprasti kaip reikalavimų duoti kyšų, ir pan.²⁰⁶. Etikos kodeksus turi ir Valstybės kontrolės (Pareigūnų tarnybinis etikos kodeksas), Specialioji tyrimų tarnybos (Pareigūnų elgesio kodeksas), Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos (Tarnautojų tarnybinis etikos kodeksas) darbuotojai, teisėjai (Lietuvos Respublikos teisėjų etikos taisyklės), auditoriai ir kiti kurios savivaldybės bei kitos organizacijos²⁰⁷. Tę kodeksai nustato valdininkų, pareigūnų, teisininkų ir kitų profesijų atstovų elgesio moralinius principus, draudimus.

Lietuvoje egzistuoja 2002 m. LR Vyriausybės patvirtintos Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklės. Jose apibrėžti veiklos ir elgesio principai, kurių turi laikytis valstybės tarnautojai,

²⁰¹ Etika valstybės tarnyboje – šandienos problemos ir praktika (ištraukos) [iširta 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;

²⁰² Lietuvos Respublikos Valstybės politikos elgesio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir gyvendinimo statymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 102-3938;

²⁰³ Šilinskas K. Esami ir projektiniai siūlymai dėl teisinio pobūdžio priemonių korupcijos kontrolės ir prevencijos srityje // Kaip pašalinti korupciją? Vilnius, 2005, p. 55-98; p. 58;

²⁰⁴ Vaisvalavičius A. Antikorupcinis –vietimas: Lietuvos atvejis // Viešoji politika ir administravimas, 2007, Nr. 21, p. 75-86; p. 77 [iširta 2009-02-21]. Prieiga internetu: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa21/VPA_Nr.21_A.Vaisvalaviciute_p.75-86.pdf>;

²⁰⁵ Palidaukaitė J., Vaisvalavičius A. Antikorupcinio –vietimo Lietuvoje svarba // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. – Tūliai, 2005, p. 287-291; p. 289;

²⁰⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos direktoriaus 2002 m. spalio 18 d. sakymas, Nr. 670, Dėl Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo // Valstybės žinios, 2002, Nr. 111-4958;

²⁰⁷ Palidaukaitė J., Vaisvalavičius A. Antikorupcinio –vietimo Lietuvoje svarba // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. – Tūliai, 2005, p. 287-291; p. 289.

gyvendindami savo teises, vykdydami teises aktuose nustatytas pareigas bei funkcijas, ir didinti visuomenės pasitikėjimą valstybės tarnautojais. Taisose taisyklėse akcentuojama, valdininkų pagarba žmogui ir valstybei, teisingumas vykdant pareigas, nesavanaudiškumas, padorumas, nealibiškumas, atsakingumas, pavyzdinumas ir veiklos viešumo užtikrinimas^{208, 209}. Štai jau vieno bendro kodekso, kuriuo turėtų vadovautis visi Lietuvos viešojo administravimo tarnautojai, dar nėra²¹⁰. U. Trumpos apgailestauja, škad per gerą dešimtmetį politikai ir valstybės tarnautojai neprisiėmė atsakomybės sukurti savo veiklos vertybinį pagrindą, suteikiant jiems ir šalies piliečiams aiškias gaires vertinti jų veiklą ir suformuoti pagrindines išvadas bei siūlymus sprendimams²¹¹. O tokių kodekso egzistavimas, padeda pašalinti savanaudiškumą, korupciją, piktnaudžiavimo apraškas valstybės tarnyboje²¹².

2.2.4. Tarnautojų etinis švietimas

Nuolaikiniame viešajam administravimui būdingos reformos, pokyčiai bei inovacijos. Siekiant spręsti sudėtingas šalies problemas, pagrindinis dėmesys skiriamas valstybės struktūrai efektyvumui, valdymo aparato stabilumui, valstybės institucijų žmogiškųjų išteklių profesionalumo ir atsakingumo didinimui. Žmogiškųjų išteklių sistema siejama su naujos kokybės kėrimu, nes jos tikslas – sukurti integruotą ir gerai valdomą centrines valdžios žmogiškųjų išteklių sistemą, tvirtinti šios sistemos plėtrą ir su tuo susijusias veiklos programas. Viena viešojo administravimo reformos sėkė – žmogiškųjų išteklių plėtra bei šio proceso tobulinimas^{213, 214}. Siekiant sukurti efektyvią valstybės tarnybą ir sėkmingai vykdyti viešojo administravimo reformas, būtina nuolat tobulinti žmogiškųjų išteklių sistemą, leidžiant ji sėkmingai gyvendinti valstybės valdymo tikslus bei prioritetus.

Kaip teigia A. Veliška, šdemokratijos plėtrios kontekste valstybės tarnautojams keliami vis aukštesni reikalavimai, tarp jų ne tik profesinei kvalifikacijai, kompetencijai, bet ir jų vadovavimuisi

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. Birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 D l valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklė patvirtinimo // Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2656;

²⁰⁹ Vaisvalavicius A. Antikorupcinis švietimas: Lietuvos atvejis // Viešoji politika ir administravimas, 2007, Nr. 21, p. 75-86 [žiūrėti 2009-02-21]. Prieiga internetu: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa21/VPA_Nr.21_A.Vaisvalavicius_p.75-86.pdf78-79>;

²¹⁰ Palidauskaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas. 6 Kaunas, 2002. Nr. 1;

²¹¹ Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [žiūrėti 2008-12-01]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>;

²¹² Rosenbloom D. H. Konstitucija – kaip valstybės valdymo etikos pagrindas // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 101-118; p. 102;

²¹³ Palidauskaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65;

²¹⁴ Chlivickas E. Human Resources Development Strategy for Public Administration Institutions // Viešasis administravimas. - Vilnius, 2005, Nr. 2 (6), p. 86-93; p. 93.

fmogi-kosioms, demokratijos, taip pat vie-ojo administravimo vertyb mis, kurios taip pat turi takos veiklos efektyvumui. Ple iantis tokiems reikalavimams gil ja valstyb s tarnautoj mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos atitiktis naujiems kokybiniams poreikiams problema²¹⁵. Valstyb s tarnautoj lavinimas ó viena svarbiausi vie-ojo administravimo reformos priemoni . Jai gyvendinti kuriama metodi-kai pagr sta valstyb s tarnautoj mokymo ir nepertraukiamo kvalifikacijos ugdymo sistema, ilgalaikio tarnautoj mokymo politika, siekiama uftikrinti, kad valstyb s tarnautoj mokymas ir kvalifikacijos k limas sudaryt tinkamas prielaidas didinti valstyb s tarnybos efektyvum ^{216, 217}.

Whitton H. teigimu, valstyb s tarnyboje ypa svarb s nuolatiniai profesin s etikos mokymai. Anot jo, vadovai rodo pavyzd auk-tame lygmenyje, i- j valstyb s tarnautojai i-moksta organizacijos vertybi , standart ir praktikos, o kartais ir vertinimo²¹⁸. Tuo tarpu J. Palidauskait ir R. Didfiulien mano, kad šLietuvos auk-iausioji valdfflia etikos svarb dar tik pradeda sis moninti. Daugelio politik ir auk-to rango vykdomosios valdfflios atstov etiniai nusifngimai paskatino -alies auk-iausiosios valdfflios atstovus atkreipti d mes etikos svarb politikoje ir administravime²¹⁹. Autori manymu, eti-kai vie-ajai politikai ir administravimui gyvendinti nepakanka t keleto etikos klausimus reglamentuojan i statym , bei etikos kodekso. Svarbi s lyga tam tikslui pasiekti yra vis lygi politik ir valstyb s tarnautoj etinis ugdymas, taip pat visuomen s -vietimas etikos klausimais.

Valstyb s tarnautoj mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos dalyvi grupei priklauso ó mokslo ir -vietimo institucijos, universitetai, vair s Vyriausybs, ministerij steigti specializuoti mokymo centrai. Etikos mokymas apima universitet vie-ojo administravimo programose d stomus etikos kursus ir etikos seminarus, trauktus valstyb s tarnautoj tobulinimosi programas. Universitetuose studentai supaffindinami su etikos koncepcijomis, siekiama formuoti analitinius j g dffius ir sugeb jim suvokti etikos problemas, su kuriomis susiduria visuomen ir vie-ojo administravimo tarnautojai, bei mok ti jas spr sti^{220, 221}.

²¹⁵ Veli ka A., Minkevi ius A. Valstyb s tarnautoj mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos poky iai Lietuvoje // Vie-asis administravimas, - Vilnius, 2005 m., Nr. 2 (6), p. 94-101; p. 97;

²¹⁶ Palidauskait J., Didfiulien R. Vie-ojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65;

²¹⁷ Chlivickas E. Valstyb s tarnautoj lavinimo efektyvumo strateginiai komponentai // Vie-ojo administravimo efektyvumas. ó Kaunas, 2001, p. 162-177; p. 162;

²¹⁸ Whitton H. Praktin etika: valstyb s tarnautojo profesin etika [ffi r ta 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>;

²¹⁹ Palidauskait J., Didfiulien R. Vie-ojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65; p. 64;

²²⁰ Whitton H. Praktin etika: valstyb s tarnautojo profesin etika [ffi r ta 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>;

²²¹ Veli ka A., Minkevi ius A. Valstyb s tarnautoj mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos poky iai Lietuvoje // Vie-asis administravimas, - Vilnius, 2005m., Nr. 2 (6), p. 94-101; p. 95.

Etikos kursai b simiems vie-ojo administravimo specialistams d stomi Kauno technologijos universiteto (KTU), Lietuvos teis s universiteto (LTU) ir Vytauto Didffiojo universiteto (VDU) studentams. KTU etikos kursai traukti ir bakalauro, ir magistrant ros studij programas. Etikos mokymo grandis yra etikos seminarai valstyb s tarnautojams, j paskirtis - suteikti tr kstam teorini flini , pad ti atsakyti prakti-kai kylan ius etikos klausimus, i-mokyti m styti ir elgtis pagal profesin s etikos normas, supaffindinti su etikos kodeksais, priimti eti-kus sprendimus. Vie-ojo administravimo tarnautoj profesionalumui tobulinti Lietuvoje sukurta Vie-ojo administravimo lavinimo asociacija, kuri sudaro 10 organizacij . Etikos seminarus si lo ir kitos vairios organizacijos: Lietuvos vie-ojo administravimo institutas, Finans ministerijos mokymo centras, KTU savivaldos mokymo centras, Socialini darbuotoj rengimo centras ir kiti mokym centrai²²².

Lietuvos vie-ojo administravimo institutas valstyb s tarnautoj mokymui, etiniam -vietimui si lo tokius mokymus ó *“Valstybės tarnautojų etika ir korupcijos problemos”* (Personalo valdymo vie-ojo administravimo staigose, Valstyb s politik mokymo programos), *“Savivaldybių veiklos skaidrumo ir antikorpucinių priemonių įgyvendinimo užtikrinimas”*, *“Valstybės valdymas ir kova su korupcija”* (vadinio mokymo bendroji programa)²²³.

Paprastai yra dvi tarnautoj etikos -vietimo ar mokymo program r -ys: viena yra vadinio darbuotoj mokymo dalis, kita ó vyksta visu darbo laikotarpiu (periodi-kai rengiami atnaujinimo kursai). Jos gali skirtis ir turiniu, ir paskirtimi, ta iau abi program r -ys remiasi ir i-skiria kitas etikos infrastrukt ros dalis. vadinio mokymo programose pateikiama informacija apie valstyb s tarnybos vaidmen , skaitant jos santyk su vykdom ja valdffia ir visuomene, atitinkamus statymus, taisykles ir kodeksus, atskaitomyb s mechanizmus, skaitant administracines proced ras ir atskaitomyb s reikalavimus ir vertybi vaidmen renkantis ir priimant sprendimus. Nuolatinis etikos mokymas, skirtas -iek tiek patirties turintiems darbuotojams valstyb s tarnyboje, tokiu mokymu ne tik formuojamas jautrumas etiniam darbo aspektui, bet ir did ja tarnautoj geb jimus priimti sprendimus, pasitelkiant kritin ir analitin , nepriklausom m stym . Tai viena i-priemoni uftikrinti elgesio eti-kum ²²⁴.

J. Palidaskait ir R. Didffliulen kalba apie daugiapras m etinio valstyb s tarnautoj -vietimo

²²² Palidaskait J., Didffliulen R. Vie-ojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65. P. 64 [ffi r ta 2009-02-13]. Prieiga internetu: <http://www3.mruni.lt/lt/modules/mydownloads/cache/files/viesasis_administravimas_1___p60-65_.pdf>;

²²³ Mokymo program ir moduli s ra-as // Lietuvos vie-ojo administravimo institutas [ffi r ta 2009-03-13]. Prieiga internetu: <http://www.livadis.lt/index.php?content_id=93&menu_id=92&top_id=92 (2009-03-16)>;

²²⁴ Etika valstyb s tarnyboje ó -iandienos problemos ir praktika [ffi r ta 2009-02-23]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_auriu_straipsniai_etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>.

supratim . Autor s teigia, kad etikos –vietimas gali b ti suvoktas pla i ja ir siaur ja prasme. ŠPla i ja prasme etikos –vietimas yra visapusi–ko etinio mokymo (formalaus ir neformalaus) dalis. Kita prasme etikos –vietimas gali b ti suvoktas tik kaip literat ros etikos klausimais platinimas specialistams ir visuomenei²²⁵. Taip suprantamo etinio –vietimo poreikiai m s valstyb je dar n ra deramai sis moninti. Literat ros, gvildenan ios vie–ojo administravimo etik , Lietuvoje iki –iol maflai tei–leista, neskaitant keleto straipsni ir nedideli bro–i r , solidesni darb vie–ojo administravimo etikos klausimais mafla. Lietuvoje valstyb s tarnautoj , politik ir pareig n etinio –vietimo sistema dar tik mezgasi: si lomos id jos, rengiami projektai ir t. t.²²⁶.

2.3. Etikos pažeidimai ir valstybės tarnautojų atsakomybė

S voka švalstyb s tarnautojaso apima dvi vertybines kategorijas - valstyb ir tarnyb . Konstitucijoje valstyb tvirtinta kaip bendras visos visuomen s g ris, valstyb s tarnautojas tarnauja, t.y. dirba valstybei. Bet valstyb s tarnyba turi ir kit , talpesn ir gilesn , prasm : valstyb s tarnautojas, dirbdamas valstybei, tarnauja tam, kam tarnauja (ar turi tarnauti) pati valstyb ó nacionalinio intereso uftikrinimui, vie– j reikal tvarkymo darnai, galiausiai teisingumui pla iausia –io flodflio prasme. Tokia valstyb s tarnybos samprata vienija diskrecij ir drausm , k rybi–kum ir atsakomyb ²²⁷. Tarnautojai susiduria su trejopa atsakomybe: *politine* (tarnautojo veiksmai turi derintis su politin s ar administracin s valdflios numatytais tikslais), *profesine* (kaip savo srities specialistas tarnautojas turi elgtis vadovaudamasis profesiniais reikalavimais, kartu nepamir–damas ir savo organizacijos tradicij), *asmenine* (darbe tarnautojui privalu elgtis vadovaujantis savo vertyb mis ir sitikinimais). Kiekvienu atveju vertybi pasirinkim lemia kontekstas²²⁸.

Profesin je veikloje tarnautoj reikalaujama atsiriboti nuo asmenini , grupini interes , motyv ir vadovautis bendrais visuomen s interesais, kertin mis demokratijos vertyb mis, kurios gali ufkirsti keli korumpuotai veikai, atsakomybe ir atskaitomybe. ŠDabartin s lietuvi kalbos flodyne flodis šatsakytio be kit , turi tokias reik–mes: 1) reaguoti, atsiliepti; 2) gauti atpild ufl nusikaltim ar kitus

²²⁵ Palidauskait J., Didffliulen R. Vie–ojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Vie–oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65. P. 64 [ffi r ta 2009-02-13]. Prieiga internetu: <http://www3.mruni.lt/lt/modules/mydownloads/cache/files/viesasis_administravimas_1_p60-65_pdf>;

²²⁶ Vaisvalavi i t A. Antikorupcinis –vietimas: Lietuvos atvejis // Vie–oji politika ir administravimas, 2007, Nr. 21, p. 75-86; p. 65. [ffi r ta 2009-01-14]. Prieiga internetu: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa21/VPA_Nr.21_A.Vaisvalaviciute_p.75-86.pdf>;

²²⁷ Vernickait A. Ateities valdininkai [ffi r ta 2008-06-21]. Prieiga internetu: <Prieiga internetu: <<http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.full/44b781626c48c>>>;

²²⁸ Lewis C. The ethics challenge in public service. A problem solving guide. - San Francisko, 1991, p. 148-149;

neteis tus veiksmus; 3) garantuoti, uftikrinti darbo s km ir pan.õ²²⁹. Filosofii–kai atsakomyb suprantama kaip asmens poffi ris visuomen ir valstyb , kitus asmenis, tenkinant atitinkamus j reikalavimus, savo pareigos visuomenei, valstybei ir kitiems asmenims sis moninimas ir teisingas suvokimas²³⁰. L. Archangelskis apibr fia atsakomyb kaip špasirengim atsakyti ufl savo poelgiusõ²³¹.

Rusijos teis s teoretikas A. V. Poliakov atsakomyb nagrin ja kaip socialin kategorij , anot autoriaus, atsakomyb gyja prasm tik flogui gyvenant visuomen je ir bendraujant su kitais. Atsakomyb kilusi i–flodffio šatsaktyiõ, tokia yra teisingumo esm , tod l atsakomyb yra tik juridin –io teisingumo garantija²³².

Atsakomyb sietina ne tik su turima profesine kompetencija, patyrimu, veikimo laisve, bet ir pasirengimu bei sugeb jimu atsakyti ufl savo veiksmus. J. Palidaskait nurodo, kad šatskaitomyb gali b ti individuali arba grupin (kolektyvin), hierarchin (paklusimas sakymams i– vir–aus) ir demokratin (atskaitomyb –alies pilie iams)õ²³³. Tarnautojo atsakomyb remiasi ne tik teis s aktais nustatytais reikalavimais, organizacin mis bei profesin mis normomis, bet ir asmeniniais moral s principais. Per teis s akt ir elgesio (etikos) kodeks prizm pereinama prie i–orin s atsakomyb s ir kontrol s aspekto. I–orin atsakomyb daugiau sietina su formalia teisine atsakomybe prie–hierarchijos vyresniuosius, interes grupi spaudimu ir bandymu traukti pilie ius politikos formulavim ir gyvendinim . Vidin s ir i–orin s kontrol s balansas leidffia tik tis geresni rezultat , didesnio veiklos skaidrumo, maffiau piktnaudffiaavimo, interes konflikto ar korupcijos atvej .

Teis s teoretikai skiria pozityvi j ir negatyvi j , arba retrospektyvin atsakomyb . ŠPozityvi ja prasme atsakomyb suprantama kaip asmens poffi ris visuomen ir valstyb , kitus asmenis tenkinant atitinkamus j reikalavimus, savo pareigos visuomenei, valstybei ir kitiems sis moninimas ir teisingas suvokimasõ²³⁴. TŲ atsakomyb dar apibr fiama, kaip asmens suvokimas, kad naudodamasis subjektin mis teis mis jis privalo atlikti atitinkamas pareigas ir savanori–kai atlyginti flal , jei –i bus padaryta kito teis ms²³⁵. Kaip teig V. Vilsonas, švaldffia nekelia pavojaus, jei ji yra atsakingaõ²³⁶.

Teis s teorijoje prasta skirti keturias teisin s atsakomyb s r –is: *civilinę, baudžiamąją,*

²²⁹ Abramavi ius A. LR Baudffiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. ó Vilnius, 2004, p. 22.

²³⁰ Vansevi ius S. Valstyb s ir teis s teorija. ó Vilnius, 2000, p. 225;

²³¹ Vai–vila. Teis s teorija. ó Vilnius, 2000, p. 438;

²³² Ten pat;

²³³ Palidaskait J. Korupcijos ir atsakomyb s problema vie–ojo administravimo sistemoje // Vie–oji politika ir administravimas, 2005, Nr. 13, p. 31;

²³⁴ Vansevi ius S. Valstyb s ir teis s teorija. ó Vilnius, 2000, p. 225;

²³⁵ Vai–vila. Teis s teorija. ó Vilnius, 2000;

²³⁶ Vansevi ius S. Valstyb s ir teis s teorija. ó Vilnius, 2000, p. 229;

administracinę, drausminę. Tis tradicinis atsakomybės rėšis rašas nra išsamus, dar minėtinos moni, staig darbuotoj ir valstybės tarnautoj *materialinė atsakomybė*²³⁷. Lietuvoje pirmą Valstybės tarnybos statym atsirado dar viena ó *tarnybinė atsakomybė*. Lietuvoje vykus pirmą Europos istorijoje apkaltos valstybės vadovui procesui plačiau imta kalbėti ir apie ó *konstitucinę atsakomybę*. Valstybės tarnautojai gali būti vis teisinis atsakomybės rėšis subjektai²³⁸.

Tarnybinė atsakomybė. Visuomenės pasitikėjimo valdžia pagrindas yra jos ketinim ir sprendim priėmimo proceso atvirumas ir skaidrumas²³⁹. Ufė nepriekaiėting tarnybini pareig atlikim valstybės tarnautojai yra skatinami ir apdovanojami teisės akt nustatyta tvarka. Tačiau statym leid jas, siekdamas, kad valstybės tarnyba būtų efektyvi, greitai skatinim bei apdovanojim, ufė tarnybinius nusifėngimus numato ir poveikio priemom, kuri vadinama valstybės tarnautoj tarnybine (drausmine) atsakomybe²⁴⁰, ²⁴¹. Ufė tarnybinius nusifėngimus, atsifėlgiant kalt, tarnybiniu nusifėngimo padarymo prieštastis, aplinkybes ir padarinius, tarnautojo veikl iki tarnybiniu nusifėngimo padarymo bei Korupcijos prevencijos statymo numatyta tvarka pateikt informacij, skiriamos statymo nustatytos tarnybini s nuobaudos (viena iš iš) - pastaba, papeikimas, grieftas papeikimas, atleidimas iš pareig.

Tarnybiniu nusifėngimo tyrimas pradėdamas valstybės tarnautoj pareigas priėmusio asmens arba, jeigu valstybės tarnautoj pareigas priėma Vyriausyb, savivaldybės taryba, ó Ministro Pirmininko, savivaldybės mero iniciatyva arba gavus oficiali informacij apie valstybės tarnautojo tarnybini nusifėngim. Kai paaiėk ja, kad tarnybini nusifėngimas turi baudžiamosios veikos ar administracinio teisės pafėidimo poflymi, nusifėngimo tyrimas sustabdomas ir tarnybiniu patikrinimo medžiaga perduodama institucijai, kompetentingai tirti atitinkamas bylas. Sprendimas dėl tarnybini s nuobaudos paskyrimo gali būti skundžiamas. Valstybės tarnautojas laikomas nebaustu tarnybine nuobauda, kai po tarnybini s nuobaudos paskyrimo datos praėjo vieneri metai, motyvuotu sprendimu ji gali būti panaikinta anksčiau²⁴².

Materialinė atsakomybė. Valstybės tarnybos statymo 32 straipsnyje nustatyta, kad valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėtai kalta veika valstybės, savivaldybės institucijai ar staigai

²³⁷ Vaiėvila. Teisės teorija. ó Vilnius, 2000, p. 362.

²³⁸ Andruėkevičius A. Administracinės teisės principai ir normėribos. ó Vilnius, 2004, p. 186;

²³⁹ Berman, E., Bonczek, S. The Ethics of Community Building. In E.Berman, J.West, and S.Bonczek (Eds.). Ethics Edge. International City/County Management Association, 1998, p. 216-226;

²⁴⁰ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės žinioms, 1999 m., Nr. 66-2130;

²⁴¹ Andruėkevičius A. Administracinės teisės principai ir normėribos. ó Vilnius, 2004, p.148;

²⁴² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas, 1999 m. Liepos 8 d. NR.-VIII-1316. - Vilnius // Valstybės žinioms, 1999-07-30, Nr. 66-2130; 31 st.

padaryti tiesioginai materialinai žalai. Tai padaryti galima savo noru, žalos atlyginimas gali būti išskaitomas iš tarnautojo darbo užmokesčio, neatlyginta žalos dalis išieškoma pareiškus ieškinį teisme. Atlyginama ir neturtinė žala. Valstybės tarnautojas atlygina visą žalą, jeigu ją padarė atlikdamas vidaus administravimo veiklą, tačiau atlygintinos žalos dydis negali viršyti šio vidutinio valstybės tarnautojo darbo užmokesčio^{243, 244, 245}.

Baudžiamoji atsakomybė „apibūdina, kaip asmens ir jo padarytos baudžiamosios įstatymu uždraustos veikos pasmerkimo valstybės vardu, kur vykdo galiotos institucijos (teismas) ir kuris pasireiškia baudžiamaisiais įstatymais apibrėžtu asmeninio arba turtingo pobūdžio suvaržymais veikia kaltininką sukeldami jam neigiamus išgyvenimus“²⁴⁶. Baudžiamoji atsakomybė taikytina tik įstatymo pagrindu²⁴⁷. Baudžiamosios atsakomybės pagrindai ir sąlygos, kuriais nusikalstamas veikas padaręs asmuo gali būti atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės apibrėžiami LR baudžiamajame kodekse (2000 m). Baudžiamosios kodekso normos numato baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams šioje įstatymo dalyje, tarpininkavimą, papirkimą, piktnaudžiavimą ir tarnybos pareigų neatlikimą. Padariusiam nusikaltimą, baudžiamosios įstatymo nusišalinimo asmeniui gali būti skiriamos viena iš šių bausmių: viešasis atšalinimas, teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atšalinimas, viešieji darbai, bauda, turto konfiskavimas, laisvės apribojimas, areštavimas, terminuotas laisvės atšalinimas, laisvės atšalinimas iki gyvos galvos. Teismas, skirdamas galutiną subendrintą bausmę, išpaskirtą bausmę gali palikti dvi bausmes: vieną iš jų – griežliausią, o kitą – parinkti savo nuožiūra²⁴⁸.

Administracinė atsakomybė. Ši administracinė atsakomybė yra savarankiška atsakomybės rūšis, taikoma kaltiems asmenims, padariusiems administracinius teisės pažeidimus, skiriant jiems ir realizuojant įstatymu numatytas administracines nuobaudas, turint tikslą kovoti su teisės pažeidimais, užtikrinti teisėtumą ir teisėtumą²⁴⁹, taip pat asmenims dirbantiems valstybės tarnyboje jei dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi arba galiojimų viršijimo yra padaroma didelė žala, taip pat ir dėl

²⁴³ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, 1999 m., liepos 8 d. NR.-VIII-1316. - Vilnius [žiūrėti 2009-02-10]. Prieiga internetu: <http://www.vataras.lt/lt/1_7.html>

²⁴⁴ Lietuvos administracinis teisės. Bendroji dalis. - Vilnius, 2005, p. 436;

²⁴⁵ Kavoliūnaitė E. Biudžeto lėšų kontrolės vykdymo institucijų bei pareigūnų atsakomybė ir atsakomybė [žiūrėti 2009-04-20]. Prieiga internetu: <<http://www.teise.org/admin/docs/upload/2003%20%20egle.doc>>;

²⁴⁶ Abramavičius A., Šepas A., Drakūnaitė A. ir kt. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. - Vilnius, 1996, p. 55;

²⁴⁷ Lietuvos administracinis teisės. Bendroji dalis. - Vilnius, 2005, p. 448;

²⁴⁸ Lietuvos Respublikos Baudžiamosios kodekso patvirtinimo ir sigaliojimo įstatymas. - Vilnius, 2000, rugsėjo 26 d., Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741. 225-229 str.;

²⁴⁹ Petkevičius P. Administracinė atsakomybė. - Vilnius, 1996, p. 15.

vie– j ir priva i j interes konflikto²⁵⁰. Kai kuriems valstyb s tarnautojams administracin atsakomyb i– viso netaikoma. Teis jai, prokurorai, nors ir b dami valstyb s tarnautojais ufl padarytus administracinius nusiflengimus pagal ATPK neatsako. Tokiems asmenims padarius administracin nusiflengim , byla perduodama atitinkamiems subjektams spr sti klausim d l tarnybin s atsakomyb s taikymo²⁵¹. šAdministracin s atsakomyb s priemon s numatomos tik statymuose, o taisykl s, ufl kuri pafleidim numatyta administracin atsakomyb , gali b ti numatytos vairaus lygmens teis s aktuose²⁵².

LR Administracini teis s pafleidim kodekso (ATPK) 9 str. šAdministraciniu teis s pafleidimu (nusiflengimu) laikomas prie–ingas teisei, kaltas (ty inis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo k sinamasi valstybin arba vie– j tvark , nuosavyb , pilie i teises ir laisves, nustatyt valdymo tvark , ufl kuri statymai numato administracin atsakomyb ²⁵³. J. Tšato administracin atsakomyb apibr fliama kaip: šadministracini nuobaud kaltiems asmenims taikymas ufl j padarytus administracin s teis s ir kaffkuri kit teis s akt norm pafleidimus²⁵⁴. Administracin atsakomyb ufl ATPK numatytus teis s pafleidimus atsiranda, jeigu savo pob dffiu –ie pafleidimai pagal galiojan ius statymus neufftraukia baudffiamosios atsakomyb s. šAdministraciniai pafleidimai labiausiai pana– s nusikaltimus ir turi pafleidimo sud t, analogi–k nusikaltimo sud iai, tik d l savo maflesnio pavojingumo visuotinai saugomoms vertyb ms n ra statym leid jo pripaffl stami nusikaltimais²⁵⁵.

Ufl administracini teis s pafleidim padarym gali b ti skiriamos –ios administracin s nuobaudos: sp jimas, bauda, daikto ar pajam konffiskavimas, specialiosios teis s at mimas, administracinis are–tas, nu–alinimas nuo pareig , taikoma alternatyvi nuobauda - nemokami vie–ieji darbai. Administracines nuobaudas gali nustatyti tik Lietuvos Respublikos statymai^{256, 257}.

A. Andru–kevi ius skiria *administracinės atsakomybės principus*, kuri du pirmieji taikytini statym leid jui, j laikosi valstyb , nustatydamas administracin s atsakomyb s pagrindus, o kit princip turi laikytis organai ir pareig nai, traukiantys kaltus asmenis administracin n atsakomyb n. Pamin ti –ie principai: *atsakomybė tik už elgesį, bet ne už mintis, atsakomybė tik už priešingą teisei*

²⁵⁰ Girdeńis T. Didel s flalos darymas valstybei, tarptautinei vie–ajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui kaip piktnaudfflavimo sud ties pofflymis // Jurisprudencija. - Vilnius, 2006 m. Nr. 7(85), p. 102-108; p. 103-106.

²⁵¹ Lietuvos administracin teis . Bendroji dalis. ó Vilnius, 2005, p. 445;

²⁵² Tšedbaras S. Administracin atsakomyb . ó Vilnius, 2005, p. 68;

²⁵³ Lietuvos Respublikos administracini teis s pafleidim kodeksas. ó Vilnius, 2006 [fli r ta 2008-06-22]. Prieiga internetu: <<http://www.tm.lt/?item=kodeks&aktoid=26>>;

²⁵⁴ Tšatas J. Lietuvos teis s pagrindai. ó Vilnius, 2004, p. 54;

²⁵⁵ Paufflait –Kulvinskien J. Administracin justicija: teorija ir praktika. - Vilnius, 2005, p. 40;

²⁵⁶ Lietuvos Respublikos administracini teis s pafleidim kodeksas. ó Vilnius, 2006 [fli r ta 2008-06-22]. Prieiga internetu: <<http://www.tm.lt/?item=kodeks&aktoid=26>>;

²⁵⁷ Tšedbaras S. Administracin atsakomyb . ó Vilnius, 2005, p. 101-103.

veikimą ar neveikimą ir tik esant kaltei, atsakomybės teisėtumas (taikoma tik statym nustatytais pagrindais ir tvarka), *atsakomybės teisingumas* (draudžiamos bausmės fleminanios flogaus orum, flalojanios flog ir kt. Tš principas reikalauja, kad ufl vien administracin teis s pafleidim b t skiriama tik viena pagrindin arba pagrindin ir papildomoji nuobaudos), *atsakomybės tikslingumo principas* (esant galimybei administracin s atsakomyb s tikslus pasiekti kitomis priemonimis, atsakomyb gali b ti netaikoma), *atsakomybės neišvengiamumo ir atsakomybės viešumo principais* siekiama gyvendinti aukl jam ja administracin teis s funkcij²⁵⁸. S. Tėdbaras be min t atsakomyb s princip pateikia ó *žmogaus neliečiamumo* (pilie io laisv , jo asmuo, privatus gyvenimas, nuosavyb ir sitikinimai gali b ti varflomi tik teis s pagrindu), *asmenu lygybės įstatymui ir teisei, nekaltumo prezumpcijos* (asmuo laikomas nepadar s teis s pafleidimo, kol n ra rodyta kitaip), *atsakomybės proporcingumo* (prievartos priemon s taikomos tik tiek, kiek reikia tikslui pasiekti) *principus*²⁵⁹.

Administracin nuobauda yra atsakomyb s priemon , kuri skiriama administracin teis s pafleidim padariusiems asmenims nubausti bei siekiant aukl ti, kad ir kiti laikyt si statym , gerbt bendro gyvenimo taisykles²⁶⁰. Kaltas asmuo, kuriam skirta administracin nuobauda, priverstas patirti tam tikr negatyvi , nemaloni padarini . Jis netenka tam tikr teisi arba laisvi , arba materialii vertybi , arba patiria kitoki teisi suvarflym bei apribojim²⁶¹.

Geras valstybės tarnautojų įvaizdis - kruopštaus, nuoseklaus ir sudėtingo darbo reikalaujantis procesas, tačiau dėl viešajai tarnybai keliamų aukštesnių reikalavimų, palaikyti gerą valstybės tarnautojų įvaizdį sunku. Valstybės tarnautojų tarpe pasitaikantys etikos pažeidimai, tokie kaip apgavystė ir melas, korupcija, piktnaudžiavimas, interesų konfliktas, netinkamas įvaizdis ir kt., palieka neišdildomas žymes visuomenės sąmonėje – iššaukia piliečių apatiją, pakerta pasitikėjimą viešosiomis institucijomis, skatina nepagarbą įstatymams, daro žalą visuomenei, ekonomikai ir socialinei sferai, griaua valstybės tarnybos įvaizdį. Dorovinį tarnautojų principingumą išugdyti ir palaikyti padeda etikos infrastruktūra - tarnautojų profesines etikos normas reglamentuojantys teisės aktai, valstybės tarnautojų etikos priežiūrą vykdančios institucijos, etikos kodeksai, elgesio taisyklės, tarnautojų etinis švietimas, pareigūnų profesionalumas, atsakomybė, visuomenės principingumas bei reiklumas. Visa tai leidžia tikėtis geresnių rezultatų, didesnio veiklos skaidrumo, mažiau piktnaudžiavimo, interesų konfliktų ar korupcijos atvejų.

²⁵⁸ Andrukevičius A. Administracin teis s principai ir norm ribos. ó Vilnius, 2004, p. 204;

²⁵⁹ Tėdbaras S. Administracin atsakomyb . ó Vilnius, 2005, p. 80;

²⁶⁰ Lietuvos Respublikos administracinii teis s pafleidim kodeksas. ó Vilnius, 2006 [fili r ta 2008-06-22]. Prieiga internetu: <<http://www.tm.lt/?item=kodeks&aktoid=26>>;

²⁶¹ Petkevičius P. Administracin atsakomyb . ó Vilnius, 1996, p. 74-75.

3. VALSTYBĖS TARNYBOS ĮVAIZDŽIO 2003-2008 METAIS KAITOS TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija ir instrumentas

2003 m. lapkričio mėnesį Lietuvoje Visuomenės nuomonių ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ 18–alių miestų ir 56 kaimuose atliko valstybės tarnybos vaizdžio Lietuvos visuomenėje tyrimą, kuriame dalyvavo 1044 respondentai. Tyrimo tikslas buvo – ištirti susiformavusios Lietuvos valstybės tarnybos vaizdą visuomenėje. Tyrimui siekta ištirti visuomenės nuomonę apie valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą, paslaugų teikimą, aptarnavimą, socialinę naudą. Respondentai buvo prašomi vertinti valstybės tarnybos veiklą bei valstybės tarnautojų profesijų kitą valstybinį ir socialinį institucijų ir profesijų kontekste. Aiškintasi, kokie teigiami ir neigiami bruožai yra būdingi valstybės tarnautojams. Buvo užduotas klausimas, kaip respondentai traktuoja valstybės tarnautojų sūflinimą lyginant su kitą privačiam ir viešajam sektoriui priklausančiomis profesijomis atstovais. Respondentai turėjo galimybę išreikšti savo nuomonę apie valstybės tarnautojų dmesingumą, darbo efektyvumą, kompetentingumą, sąališkumą ir sūflinimą priešpastatydami valstybės tarnautojus privataus verslo darbuotojams. Aiškintasi, ar valstybės tarnautojams bei kitą profesijų atstovams kaip pareigūnams derėtų priimti dovanas. Taip pat respondentai buvo prašomi vertinti korupcijos lygį valstybės tarnyboje kitą institucijų kontekste. Norėta nustatyti, ar patieks respondentams asmeniškai yra tekę duoti kyšų valstybės tarnautojams ir siekta suflinoti, ar kyšio davimas padėjo išspręsti respondentams kilusias problemas. Respondentai buvo prašomi apibūdinti Lietuvos finiasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstybės tarnautojus pobūdį. Taip pat respondentai turėjo galimybę vardinti, kokią profesiją, skaitant ir valstybės tarnautojų, norėtų, kad pasirinktų jų vaikas. Tirta nuomonė apie valstybės tarnautojų skaičių Lietuvoje. Buvo užduotas klausimas, kaip dažnai respondentams asmeniškai tenka bendrauti su valstybės tarnautojais. Domėtasi tiriamųjų socialinėmis demografinėmis charakteristikomis: lytimi, amflumi, išsimokslinimu, pajamomis, šeimos nariu, tautybe, socialinėmis padėtimis, gyvenamoji vieta²⁶².

2008 m. liepą Visuomenės nuomonių ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ atliko pakartotinį tyrimą „Valstybės tarnybos vaizdis“. Tyrimo tikslas analogiškas 2003 m. atlikto tyrimo tikslui – ištirti susiformavusios Lietuvos valstybės tarnybos vaizdą visuomenėje. 2008 m. tyrimu „Valstybės tarnybos vaizdis“ taip pat siekiama ištirti visuomenės nuomonę apie valstybės ir savivaldybių

²⁶² Lietuvos HSM duomenų archyvas. (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [flirta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <http://193.219.34.241/webview/index.jsp?object=http://193.219.34.241:81/obj/fStudy/LiDA0067_VTT>.

institucij veikl , paslaug teikim , aptarnavim , socialin naud . Respondentai buvo pra-omi vertinti tuos pa ius valstyb s tarnautojo profesijos ir veiklos aspektus, bruoflus asmenines ir profesines savybes, valstyb s tarnautoj skai i Lietuvoje kaip ir 2003 m. Taip pat nor ta sufflinoti, ar pasikeit visuomen s nuomon apie valstyb s tarnautoj poffi r pilie ius Lietuvai esant ES nare, respondent taip pat klausta i-koki informacijos -altini jie suffino apie valstyb s tarnyb . Taip pat teirautasi apie socialines demografines charakteristikas: lyt , amffi , i-simokslinim , socialin pad t , tautyb , pajamos -eimos nariui, gyvenam j viet ²⁶³.

2008 m. pakartotinio sociologinio tyrimo metu respondent nebuvo klausta nuomon s apie tai kaip dirba i-wardintos vie-ojo ir privataus sektoriaus institucijos, nebepra-yta pasidalinti patirtimi, kaip dafnai tenka bendrauti su valstyb s tarnautojais (2003 m. tyrimo metu to apklaust j buvo teirautasi). 2008 m. tyrimo respondent buvo pateikta keletas 2003 m. tyrime neuffduot klausim . Teirautasi respondent nuomon s apie tai ar pasikeit valstyb s tarnautoj poffi ris pilie ius Lietuvai esant Europos S jungos nare, dom tasi i-koki fliniasklaidos priemoni apklausos dalyviai suffino apie valstyb s tarnyb bei kur jie dirba - priva iame ar vie-ame sektoriuje.

2003 m. ir 2008 m. Lietuvoje Visuomen s nuomon s ir rinkos tyrim centro šVilmorusō atlikt tyrim šValstyb s tarnybos vaizdisō duomenys naudoti siekiant i-sikeldo tikslo ó i-tirti Valstyb s tarnybos vaizdflio 2003-2008 metais kaitos tendencijas bei aktualizuoti -i problem . 2003 m. ir 2008 m. anketini apklaus klausimai pateikiami *1 ir 2 prieduose*.

Duomenų apdorojimas. Kiekybinio tyrimo statistin duomen analiz atlikta naudojant statistin paket ōSPSS 12.0ō. Statistin s duomen skai iavimo programos paketas naudojamas skai iuoti apra-om j statistik (dafnumus, vidurkius, standartin nuokryp), skai iuojami t - testo rezultatai. Vidurki palyginimui naudojamas Stjudento t kriterijus ie-kant statisti-kai reik-mingo skirtumo. Hipotez apie vidurki lygyb atmetama (t.y. skiriasi bent du vidurkiai), jeigu p reik-m maflesn ufl 0,05. Visi statisti-kai reik-mingi skirtumai pafflym ti patamsintu -riftu. Nustatant ry-ius tarp kintam j , buvo paskai iuotas Pearsono koreliacijos koeficientas (ry-ys yra reik-mingas, jeigu atitinkama p reik-m yra maflesn ufl 0.05).

Lietuvos HSM duomen archyve 2008 m. tyrimo šValstyb s tarnybos vaizdisō duomenys pateikiami su 4.2 % tr kstamomis reik-m mis (missing values), jos atsirado, respondentams per apklaus neatsakius klausimus.

Sociologinēs-demografinēs tiriamųjų charakteristikos. 2003 m. ir 2008 m. sociologiniuose

²⁶³ Lietuvos HSM duomen archyvas (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [ffi r ta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <http://193.219.34.241/webview/index.jsp?object=http://193.219.34.241:81/obj/fStudy/LiDA0068_VTT>.

tyrimuose šValstyb s tarnybos vaizdis dalyvavusi respondent socialin s demografin s charakteristikos pateikiamos 1 - 8 lentelėse. Kaip matyti 1 lentelėje tyrimo imtyje (2044) tarp respondent pasiskirstymas pagal lyt pana-us. Nefflymi persvara tyrime dalyvavusi moter skai iaus: 2003 m. apklausoje j dalyvavo 58,5 % (611), 2008 m. -iek tiek maffiau - 54,2 % (566). Respondent vyr skai ius vykdytuose tyrimuose beveik vienodas - 2003 m. apklausoje j dalyvavo 41,5 % (433), 2008 m. ó 41,6 % (434).

1 lentel

Lytis	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
Vyras	433	434	41.5 %	41.6 %
Moteris	611	566	58.5 %	54.2 %
Tr kstami:	0	44	0. %	4.2 %
I-viso:	1044	1044	100. %	100. %

Lyginamuose sociologiniuose tyrimuose dalyvavo vairaus amffiaus respondentai ó nuo 18 iki daugiau nei 70 met . Tiriam j pasiskirstymas pagal amffiaus grupes ó pana-us, skirtumai nefflym s (2 lentelė). 18-29 met amffiaus grupei priklausan i respondent 2003 m. tyrime dalyvavo 18,7 % (195), 2008 m ó 15,1 % (158); 30-39 m. grup je 2003 m. respondent buvo 16,9 % (176), 2008 m. ó 12,5 % (131); 40-49 m. grup je 2003 m. dalyvavo 17,4 % (182), 2008 m. - 17 % (178) tiriam j ; 50-59 m. 2003 m. tyrimo dalyvi buvo 15 % (157), 2008 m. - 17 % (178) apklaust j ; 60-69 m. grup je 2003 m. ó 17,5 % (183), 2008 m. ó 16,2 % (183); 70 m. ir vyresnio amffiaus grup je 2003 m. dalyvi buvo 14,5% (151), 2008 m. ó 17,9 % (187). 2003 m. tyrimo šValstyb s tarnybos vaizdis dalyvavusi respondent amffiaus vidurkis ó 27 metai, 2008 m. tyrimo ó 51 metai.

2 lentel

Amžius	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
18-29 m.	195	158	18.7 %	15.1 %
30-39 m.	176	131	16.9 %	12.5 %
40-49 m.	182	178	17.4 %	17. %
50-59 m.	157	177	15. %	17. %
60-69 m.	183	169	17.5 %	16.2 %
70+ m.	151	187	14.5 %	17.9 %
Tr kstami:	0	44	0. %	4.2 %
Iz viso:	1044	1044	100. %	100. %

2003 m. ir 2008 m. tyrim šValstyb s tarnybos vaizdis dalyvi pasiskirstymas pagal

i-silavinim vairus (3 lentelė). 2003 m. tyrimo respondent tarpe dominavo vidurin i-silavinim turintieji - 56.1 % (586), 2008 m. apklausoje tok i-silavinim turin i buvo gerokai maffiau - 23.3 % (243). 2008 m. tyrimo dalyvi tarpe dominavo auk-tesn j (23.3 % (243)) ar auk-t j (22.6 % (236)) i-silavinimus turintys respondentai; apie 2003 m. apklausos dalyvi tarpe tur t auk-tesn j i-silavinim duomen n ra (toks atsakymo variantas respondentams nebuvo si lomas); auk-t j i-silavinim tur jo 17.9 % (187) 2003 m. apklausos dalyvi . Profesin technin (gyjant vidurin) i-silavinim turin i asmen 2008 m. tyrime buvo - 7.6 % (79), profesin technin (be vidurinio) - 2.8 % (29), pradin i-simokslinim turin i respondent - 7.2% (75) (2003 m. apklausos dalyviams -ie atsakym variantai nebuvo pateikiami). Nebaigt vidurin i-simokslinim turin i tiriam j 2003 m. apklausoje dalyvavo 25.8 % (269), 2008 m. j buvo gerokai maffiau - 9.1 % (95).

3 lentel

Tyrim dalyvi pasiskirstymas pagal i-simokslinim

Išsimokslinimas	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
Pradinis	0	75	0. %	7.2 %
Nebaigtas vidurinis	269	95	25.8 %	9.1 %
Profesinis techninis (be vidurinio)	0	29	0. %	2.8 %
Vidurinis	586	243	56.1 %	23.3 %
Profesinis techninis (gyjant vidurin)	0	79	0. %	7.6 %
Auk-tesnysis / Spec. vidurinis (technikumai)	0	243	0. %	23.3 %
Auk-tasis	187	236	17.9 %	22.6 %
Tr kstami:	2	44	0.2 %	4.2 %
I-viso:	1044	1044	100. %	100. %

Analizuojam tyrim rezultatai rodo, kad flymi skirtum , tarp 2003 m. ir 2008 m. atlikt tyrim dalyvi pasiskirstymo pagal socialin pad t , n ra (4 lentelė). Daugiausia ir 2003 m. (32.1 % (335)), ir 2008 m. (32.9% (343)) tyrimo dalyvi buvo pensininkai (nedirbantys). 2008 m. apklausos dalyvi tarpe 21.4 % (223) buvo darbinink , tuo tarpu j 2003 m. tyrimo respondent tarpe buvo kiek maffiau - 17 % (178). Specialist su auk-tuoju i-silavinimu 2008 m. tyrime dalyvavo 13.1 % (137), 2003 m. ó -iek tiek maffiau - 9.4 % (98). Bedarbi skai iaus pasiskirstymas kiek skiriasi ó 2003 m. apklausoje j dalyvavo - 10.3 % (108), 2008 m. - 3.4 % (36). Tarnautoj (be auk-tojo i-silavinimo) skai ius tiek 2003 m., tiek 2008 m. tyrim dalyvi tarpe ó pana-us 9.8 % (102) ir 9.2 % (96). 2003 m. met apklausoje moksleivi ir student dalyvavo 6.5 % (68), 2008 m. j buvo -iek tiek maffiau - 3.9 % (41). Nam -eimininki , motinyst s atostogose esan i responden i skai ius ó pana-us: 2003 m. j apklausta 5.7 % (59), 2008 m. - 4.8 % (50). 2008 m. tyrimo dalyvi tarpe buvo 2.6 % (27) auk-iausios ar vidurin s grandies vadov , 2.5 % (26) verslinink , 1.9 % (20) dirban i flem s kyje ir 0.1 % (1)

dirban i kitoje srityje.

4 lentelė

Respondent pasiskirstymas pagal uffffimam socialin pad t

Socialinė padėtis	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
Bedarbis	108	36	10.3 %	3.4 %
Nam –eiminink / motinyst s atostogos	59	50	5.7 %	4.8 %
Pensininkas (nedirbantis), invalidas	335	343	32.1 %	32.9 %
Moksleivis, studentas	68	41	6.5 %	3.9 %
Verslininkas	0	26	0. %	2.5 %
Dirbantis flem s kyje (kininkas)	0	20	0. %	1.9 %
Auk– iausios ar vidurin s grandies vadovas	0	27	0. %	2.6 %
Specialistas (su auk–tuoju)	98	137	9.4 %	13.1 %
Tarnautojas (be auk–tojo)	102	96	9.8 %	9.2 %
Darbininkas	178	223	17. %	21.4 %
Kita	0	1	0. %	0.1 %
Tr kstami:	96	44	9.2 %	4.2 %
I–viso:	1044	1044	100. %	100. %

2003 m. ir 2008 m. tyrimo dalyvi pasiskirstymas pagal tautyb pana–us (5 lentelė). Daugiausia respondent ó lietuviai: 2003 m. j dalyvavo 88.2 % (921), 2008 m. - 83.5 % (872). Rus tautyb s tiriam j 2003 m. ir 2008 m. buvo tiek pat ó po 6.1 % (64). Lenk tautyb s asmen 2003 m. apklausoje dalyvavo 3.6 % (38), 2008 m. - 4.3 % (45). Kit tautybi respondent 2003 m. tyrime nedalyvavo, 2008 m. j buvo 1.6% (17).

5 lentelė

Apklauso dalyvi pasiskirstymas pagal tautyb

Tautybė	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
Lietuvis	921	872	88.2 %	83.5 %
Rusas	64	64	6.1 %	6.1 %
Lenkas	38	45	3.6 %	4.3 %
Kita	0	17	0. %	1.6 %
Tr kstami:	21	46	2. %	4.4 %
I–viso:	1044	1044	100. %	100. %

Respondent buvo teirautasi apie –imos m nesio pajamas. Tyrim rezultat analiz atskleid , kad 2008 m. apklauso dalyvi pajamos lyginant su 2003 m. tyrimo respondent pajamomis ó didesn s (6 lentelė). 2003 m. respondent tarpe dominavo 301-500 Lt dydffio m nesines pajamas vienam –imos nariui gaunantys, j buvo 33.8 % (353), 2008 m. gaunan i tokias pajamas buvo 14.4 % (150). Daugiausia 2008 m. tyrimo respondent - 68.4 % (714), gavo 500 Lt ir didesnes pajamas vienam –imos nariui, tuo tarpu 2003 m. tokias pajamas gaunan i buvo tik 14.8 % (154) apklaust j . 201-300

Lt pajamas vienam –imos nariui gaunan i 2003 m. tyrimo dalyvi buvo 23.7 % (247), 2008 m. - 3.8% (40) respondent ; iki 200 Lt dydflio pajamas 2003 m. gavo 25.5 % (266), 2008 m. ó tik 2.8 % (29) apklaust j . Tik tina, kad –iuos skirtumus takojo vidutinio m nesinio darbo uflmokes io –alies kyje kilimas 2003-2008 m. laikotarpiu.

6 lentel

Respondent pasiskirstymas pagal –imos pajamas vienam asmeniui per m nes

Pajamos	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
iki 200 Lt	266	29	25.5 %	2.8 %
201-300 Lt	247	40	23.7 %	3.8 %
301-500 Lt	353	150	33.8 %	14.4 %
501+ Lt	154	714	14.8 %	68.4 %
Tr kstami:	24	111	2.3 %	10.6 %
I–viso:	1044	1044	100. %	100. %

2008 m. vykdytame tyrimešValstyb s tarnybos vaizdisó, respondent buvo teiraujamasi, ar jie dirba vie– jame ar priva iame sektoriuje (2003 m. tyrimo anketoje –is klausimas nepateiktas). Paai–k jo, kad priva iame sektoriuje dirbo 29.5 % (308), vie– jame - 21.7 % (227) tyrimo dalyvi . 44.2% (461) apklaust j nedirbo (7 lentelè).

7 lentel

Apklaust j pasiskirstymas pagal darb vie– jame/priva iame sektoriuose

Jūs dirbate	2008 m.	
	N	%
Priva iame sektoriuje	308	29.5 %
Vie–ajame sektoriuje	227	21.7 %
Nedirbate	461	44.2 %
Tr kstami:	48	4.6 %
I–viso:	1044	100. %

2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi pasiskirstymas pagal gyvenam j viet pateikiamas 8 lentelėje. Ry–kesni skirtum –iuo klausimu nepasteb ta. Respondent i– Vilniaus 2003 m. tyrime dalyvavo 17 % (177), 2008 m. apklausoje ó neflymiai mafliu - 15.8 % (165). Tiriam j i–didffi j Lietuvos miest - Kauno, Klaip dos, Tšauli , Panev flio - ir 2003 m., ir 2008 m. buvo beveik tiek pat - 25. % (261) ir 25.4% (265). 2008 m. tyrime i–rajono centro respondent buvo 21.1 % (220). Kit miest gyventoj 2003 m. apklausoje dalyvavo 26.2 % (274), 2008 m. - 5.7 % (59) (tik tina, kad –is skirtumas pasiskirstyme pagal respondent gyvenam j viet atsirado tod l, kad 2003 m. tyrimo anketoje respondentams nebuvo pateiktas variantas šRajono centrasó, tod l tyrimo dalyviai gal jo flym ti variant škiti miestaió). Kaimo vietovi gyventoj tiek 2003 m., tiek 2008 m. apklausose

dalyvavo panašus skaičius - 31.8 % (332) ir 27.9 % (291).

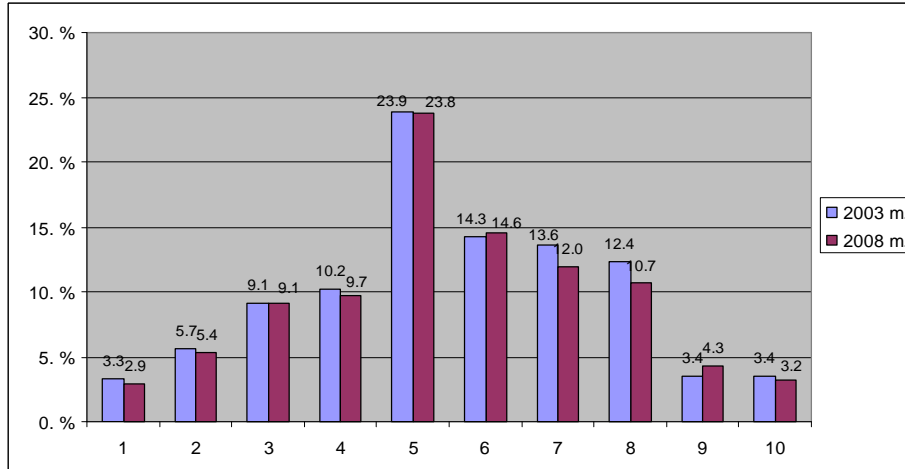
8 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Gyvenamoji vieta	N		%	
	2003 m.	2008 m.	2003 m.	2008 m.
Vilnius	177	165	17. %	15.8 %
Kaunas, Klaipėda, Tauraičiai, Panevėžys	261	265	25. %	25.4 %
Rajono centras	0	220	0. %	21.1 %
Kiti miestai	274	59	26.2 %	5.7 %
Kaimas	332	291	31.8 %	27.9 %
Trūkstantys:	0	44	0. %	4.2 %
Iš viso:	1044	1044	100. %	100. %

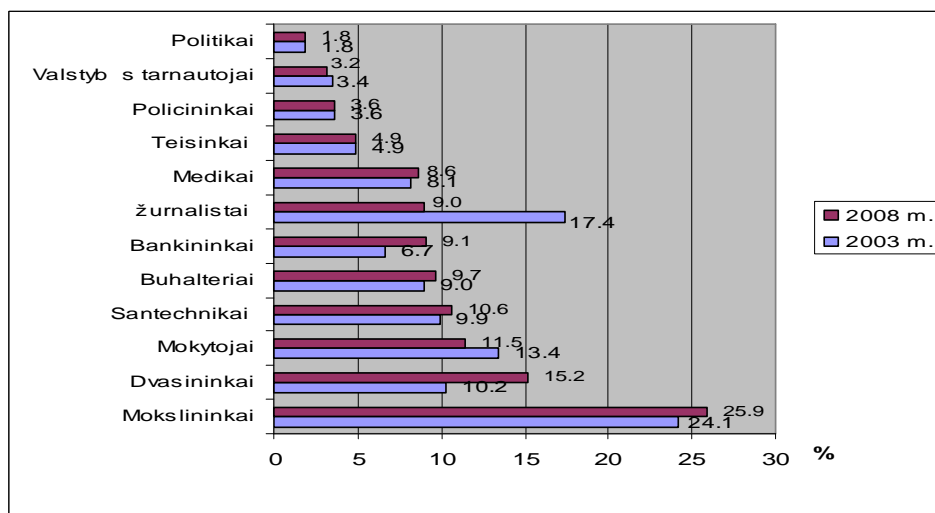
3.2. Valstybės tarnybos įvaizdžio 2003-2008 metais kaitos tyrimo rezultatai ir analizė

Šalstybės tarnybos vaizdžio sociologini tyrim (2003m., 2008 m.) metu respondent buvo klausama kaip jie 10 balų sistemoje vertina ir vadinant profesij atstovus (3 priedas). Tyrimo klausimu buvo siekta atskleisti, kaip valstybės tarnyba yra vertinama kit profesij kontekste (1 pav.). 2003 m. tyrimo duomenimis labai palankiai (10 balų iš 10 galimų) ir palankiai (9 iš 10) tarnautojus vertinančių buvo tik po 3.4 % (36). 2008 m. tyrimo šalstybės tarnybos vaizdžio duomenimis, labai palankiai (10 balų iš 10) tarnybos viešajame sektoriuje vertino 3.2 % (33), palankiai (9 iš 10) ó 4.3 % (45) apklaustųjų. 12.4 % (129) 2003 m. tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus vertino 8 balais iš 10 galimų; 2008 m. tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus vertino 10.7 % (112) apklausos dalyvi. 2003 m. tyrimo 13.6% (142) respondent tarnautojus vertino 7 balais (iš 10), vėlesniais metais vykdytoje apklausoje tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus vertino 12 % (125) apklaustųjų. 2003 m. tyrimo 14.3 % (149) respondent šalstybės tarnautojus vertino 6 balais iš 10, panašus skaičius respondent - 14.6 % (152) - tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus vertino ir 2008 m. atliktame tyrimo. Daugiausia 2003 m. tyrimo dalyvi - 23,9 % (249) - šalstybės tarnautojus vertino 5 balais (iš 10), respondent nuomonė nekito ir 2008 metais - 23.8 % (248) respondent tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus. 10.2 % (106) ankstesniojo tyrimo dalyvi šalstybės tarnautojus vertino 4 balais, 9.1 % (95) ó 3 balais, 5.7 % (59) ó 2 balais ir 3.3 % (34) visiškai nepalankiai ó 1 balu iš 10 galimų. Labai panašus vertinimas išliko ir 2008 m. - 4 balais tarnautojus vertino 9.7 % (101), 3 balais - 9.1 % (95), 2 balais - 5.4 % (56) ir 2.9 % (30) šalstybės tarnautojus vertino visiškai nepalankiai ó 1 balu (iš 10). Analizuojant sociologini tyrim rezultatus matyti, kad šalstybės tarnautojų vertinimo stereotipai ó nekinta, tyrimo dalyvi šalstybės specialist vertinimo tendencijos išlieka tokios pačios.



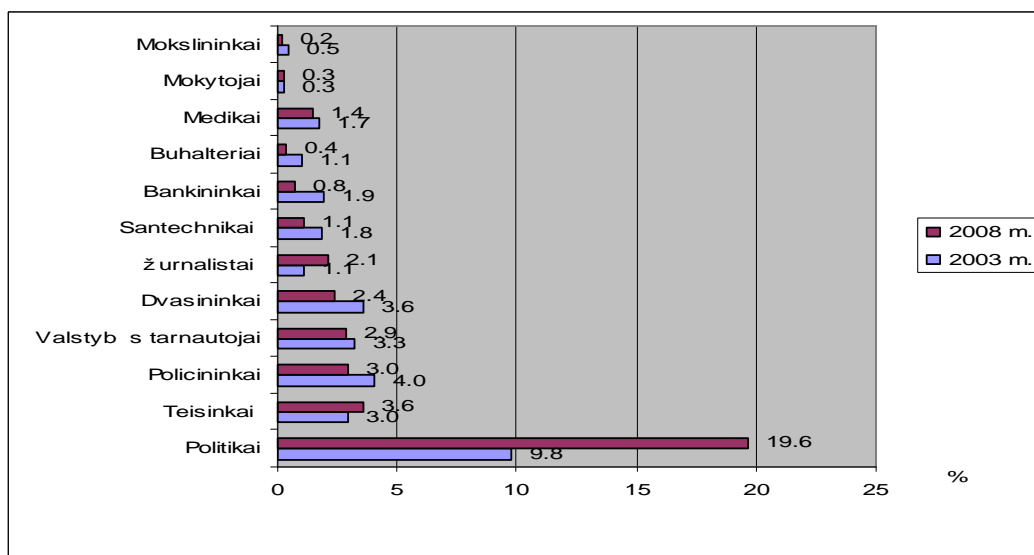
1 pav. Valstybės tarnautojų vertinimo kaita 2003-2008 metais

2003 m. labai palankiai (10 balu iš 10) vertinti –i profesij atstovai (2 pav.): mokslininkai - 24.1 % (252), žurnalistai - 17.4 % (182), mokytojai - 13.4 % (140), dvasininkai - 10.2 % (107). Valstybės tarnautojai labai palankiai vertinti tik 3.4 % (36) apklaustųjų. 2008 m. išliko panašios –i profesij vertinimo tendencijos - labai palankiai mokslininkus vertino 25.9 % (270) respondentų (pokytis lyginant su 2003 m. - labai neigiamas), mokytojus 10 balu iš 10 vertino 11.5 % (120) respondentų - matomas –ioks toks labai palankaus vertinimo mažėjimas, tuo tarpu dvasininkijos atstovus taip vertinančių respondentų, lyginant su 2003 m. duomenimis, padaugėjo - iki 15.2 % (159). Todėl tai, kad labai palankiai vertinančių žurnalistus, respondentų skaičius 2008 m. (lyginant su 2003 m.) gerokai sumažėjo - iki 9 % (94). Labai palankiai valstybės tarnautojus 2008 m. vertino 3.2 % (33) respondentų, lyginant su 2003 m. duomenimis, apklausos dalyvių nuomonė –iu klausimu nekito.



2 pav. Labai palankaus profesijų vertinimo 2003-2008 m. pasiskirstymas

Visiškai nepalankiai (1 balu iš 10) 2003 m. vertinami pateiktas profesijas, respondentų buvo nedaug. Paminėtina, kad 9.8 % (102) respondentų taip vertino politikus, 4% (42) – policininkus, 3.6 % (38) – dvasininkus (3 pav.). Valstybės tarnautojus visiškai nepalankiai vertino 3.3 % (34) respondentų. 2008 m. ryškiai ne Flynn visiškai nepalankaus –i profesijų vertinimo mažėjimo tendencija – policininkus taip vertina 19.6% (205), dvasininkus – 2.4 % (25), valstybės tarnautojus – 2.9 % (30) respondentų. Apklausti, visiškai nepalankiai vertinami politikus, padaugėjo iki 19.6 (205).



3 pav. Visiškai nepalankaus profesijų vertinimo 2003-2008 m. pasiskirstymas

Lyginant 2003 m. atlikto tyrimo respondentų profesijų atstovų vertinimų vidurkius (M) su 2008 m. atlikto tyrimo respondentų vertinimų vidurkiais (9 lentelė), matome, kad 2008 m. atlikto tyrimo respondentų daugumos profesijų atstovų vertinimo vidurkiai yra didesni nei 2003 m. tyrimo, tačiau šie skirtumai statistiškai reikšmingi yra tik vertinant bankininkus ($p < 0,01$), buhalterius ($p < 0,01$), dvasininkus ($p < 0,01$), mokslininkus ($p < 0,01$) ir policininkus ($p < 0,05$). Tuo tarpu 2003 m. tyrimo respondentai palankiau vertina žurnalistus nei 2008 m. tyrimo respondentai, pastebimas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,01$). 2008 m. tyrimo dalyviai palankiau vertino bankininkus, buhalterius, dvasininkus, mokslininkus, policininkus, o 2003 m. tyrimo respondentai palankiau vertino žurnalistus.

9 lentelė

Profesijų atstovai	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Bankininkai	6,28	2,14	6,88	2,88	-6,50**	0,00
Buhalteriai	6,66	2,00	6,98	1,90	-3,73**	0,00
Dvasininkai	6,29	2,40	6,67	2,48	-3,50**	0,00
Medikai	6,41	2,20	6,55	2,19	-1,36	0,17

Mokytojai	7,42	1,88	7,35	1,90	0,95	0,34
Mokslininkai	7,94	1,91	8,23	1,71	-3,59**	0,00
Policininkai	5,47	2,17	5,72	2,16	-2,53*	0,01
Politikai	4,37	2,14	3,61	2,20	7,85	0,00
Santchnikai	6,62	2,15	6,71	2,16	-0,99	0,32
Socialiniai darbuotojai	6,46	1,93				
Teisininkai	5,75	2,18	5,78	2,25	-0,31	0,75
Valstybės tarnautojai	5,52	2,12	5,51	2,11	0,12	0,91
fiurnalistai	7,34	2,17	6,63	2,16-	7,37**	0,00

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

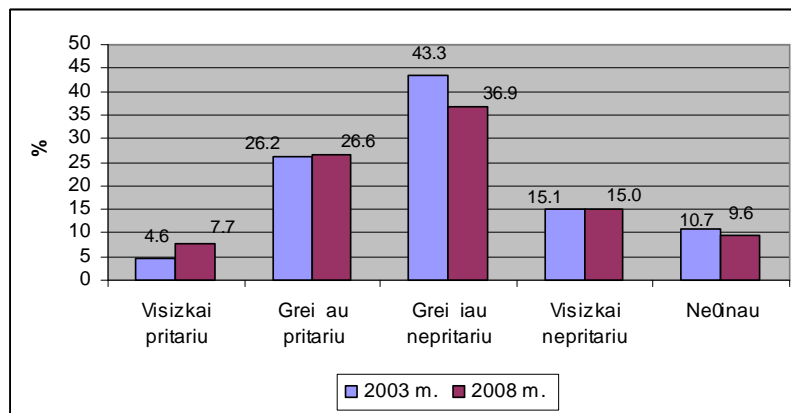
Lyginant 2003 m. atlikto tyrimo respondent profesij atstov vertinim vidurkius (M) pagal lyt (žr. 4 priedą), matyti, kad moter daugumos profesij atstov vertinimo vidurkiai yra didesni ufl vyr profesij atstov vertinimo vidurkius, ta iau –ie skirtumai statistiškai reikmingi vertinant buhalterius (p<0,01), dvasininkus (p<0,01), mokslininkus (p<0,01), policininkus (p<0,01), politikus (p<0,05), socialinius darbuotojus (p<0,05), teisininkus (p<0,05), valstybės tarnautojus (p<0,01). Pastebima, kad 2003 m. atlikto tyrimo moterys palankiau vertina buhalterius, dvasininkus, mokslininkus, policininkus, politikus, socialinius darbuotojus, teisininkus, valstybės tarnautojus.

Lyginant 2008 met atlikto tyrimo respondent profesij atstov vertinim vidurkius (M) pagal lyt (žr. 5 priedą), matyti, kad moter daugumos profesij atstov vertinimo vidurkiai yra didesni ufl vyr profesij atstov vertinimo vidurkius, ta iau –ie skirtumai statistiškai reikmingi vertinant dvasininkus (p<0,05), policininkus (p<0,01), valstybės tarnautojus (p<0,01). 2008 met atlikto tyrimo dalyv s moterys palankiau vertina dvasininkus, policininkus, valstybės tarnautojus.

Analizuojam sociologini tyrim dalyvi 2003 ir 2008 m. pra–yta apib dinti valstybės tarnautojus (*atsakymų pasiskirstymą žr. 6 priede*). Respondent pasirinkimui buvo pateikiamos tokios tarnautoj savyb s, kurios atspindi valstybės tarnautoj etikos vertybes ir principus ó atsakingumas, atskaitingumas visuomenei, pagarba flmogui, kompetencija, paslaugumas, s fliningumas; ir tokios, kurios vardija etikos problemas valstybės tarnyboje ó korumpuotumas, pasidavimas ekonominiams ar politiniams interesams, piktnaudfliaivimas tarnybine pad timi, gimini ir draug protegavimas, mafas darbo efektyvumas (šdirbantys per mafiaiō), l – –vaistymas ir kt.

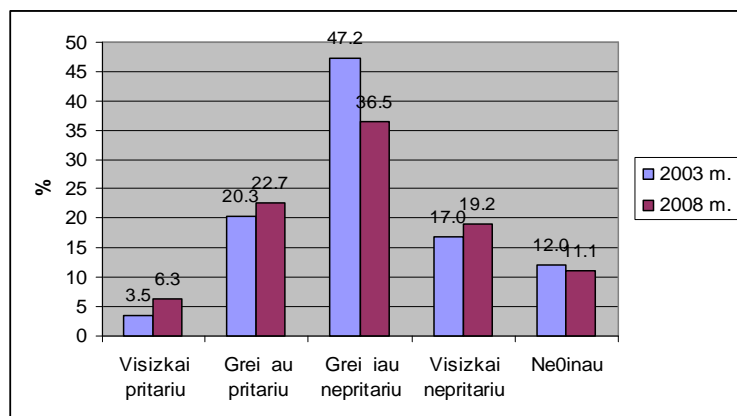
2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi nuomon s, apie valstybės tarnautojams b ding atsakingum ufl savo veiksmus, pasiskirstymas pateikiamas 4 paveiksle. Lyginant 2003 m. ir 2008 m. tyrim duomenis matoma, kad 2008 m. beveik dvigubai daugiau (7.7 % (80)) apklaust j nei 2003 m. (4.6 % (48)) visiškai pritar min iai, kad tarnautojai yra atsakingi ufl savo veiksmus. Gerokai daugiau apklaust j ó 2003 m. - 26.2 % (274), 2008 m. - 26.6 % (278) ó sak si grei iau pritariantys min iai, kad valstybės tarnautojai yra atsakingi. Tšai min iai grei iau nepritarian i respondent buvo

daugiausia - tiek 2003 m. - 43.3 % (452), tiek 2008 m. - 36.9 % (385). Visiškai nesutinkami, kad valstybės tarnautojai yra atsakingi, respondentų skaičius nekito – 2003 m. j buvo 15.1 % (158), 2008 m. - 15.0 % (157). Neįmanoma /neturinti nuomonės – šio klausimo tyrim dalyvių skaičius taip pat nekito – 2003 m. j buvo 10.7 % (112), 2008 m. labai panašiai - 9.6 % (100).



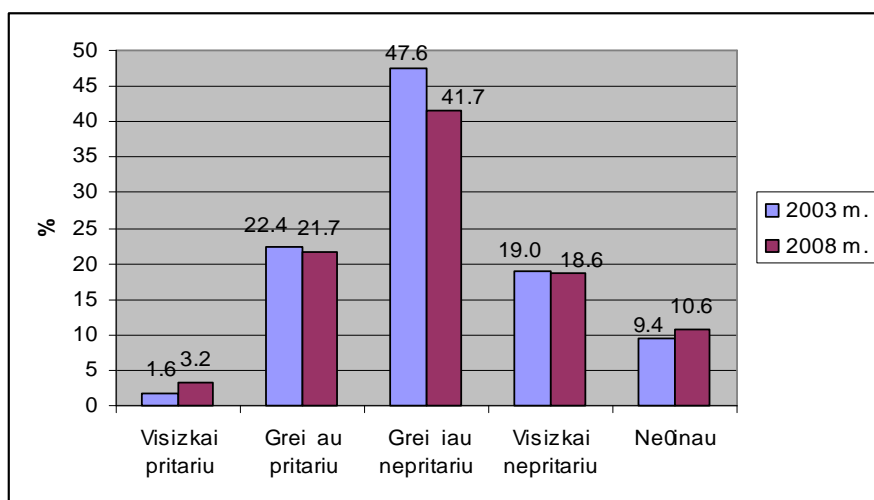
4 pav. Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą atsakingumą už savo veiksmus pasiskirstymas

Valstybės tarnautojų apibūdinimui, kaip atskaitingam visuomenei, visiškai pritarė 3.5 % (37) 2003 m. tyrimo dalyvių, o 2008 m. – šios pozicijos laikėsi beveik dvigubai daugiau apklaustųjų - 6.3 % (66) (5 pav.). Miniai apie tarnautojų atskaitingumą greičiau pritarė 20.3 % (212) 2003 m. tyrimo dalyvių, 2008 m. taip manančių buvo - 22.7 % (237). Teiginiui, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra atskaitingam visuomenei, greičiau nepritarė daugiausia abiejų tyrimų dalyviams – 2003 m. - 47.2 % (493), 2008 m. kiek mažiau - 36.5 % (381). Miniai visiškai nepritarė panašūs skaičiai apklaustųjų – 2003 m. - 17.0 % (177), 2008 m. - 19.2 % (200). Šio klausimo nuomonės neturinti /neįmanoma, respondentų skaičius beveik toks pats – 2003 m. - 12.0 % (125), 2008 m. - 11.1 % (116).



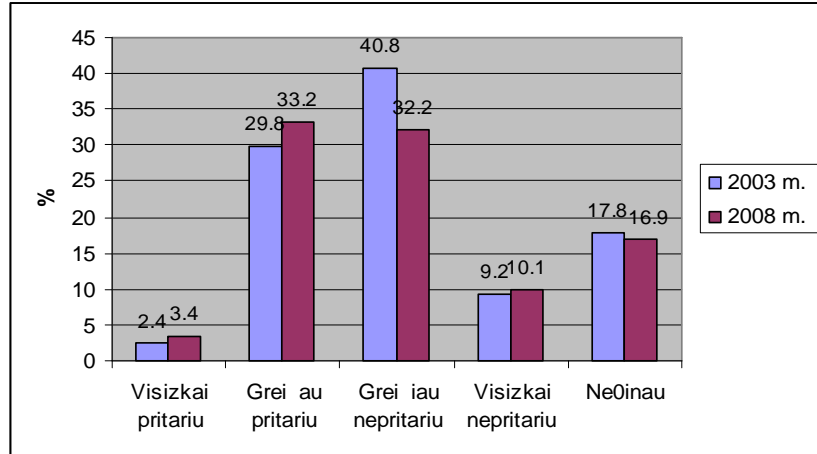
5 pav. Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojams būdingą atskaitingumą visuomenei pasiskirstymas

Kita charakteristika (etikos principas), kuria buvo si lyta apib dinti valstyb s tarnautojus ó pagarba flogui. Kad galima valstyb s tarnautojus apib dinti kaip gerbian ius fmones, 2003 m. visi-kai pritar tik 1.6 % (17) respondent , 2008 m. -iek tiek daugiau - 3.2 % (33) (6 pav.). Tai min iai grei iau pritarian i 2003 m. tyrimo respondent tarpe buvo 22.4 % (234), 2008 m. j skai ius pana-us - 21.7 % (227). Grei iau nepritarian i , kad tarnautojus galima apib dinti, kaip gerbian ius fmones, respondent skai ius dominavo tiek 2003 m. - 47.6 % (497), tiek 2008 m. tyrim dalyvi tarpe - 41.7% (435). Aptariamam teiginiui visi-kai nepritar 19 % (198) 2003 m. apklaust j ir 18.6 % (194) 2008 m. respondent . Nuomon s -iuo klausimu netur jo pana-us respondent skai ius abiej tyrim metu ó 2003 m. toki buvo 9.4 % (98), 2008 m. - 10.6 % (111).



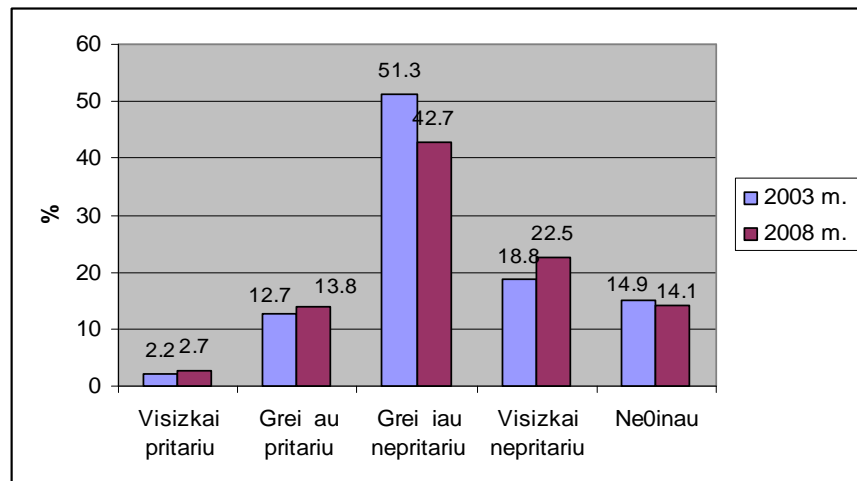
6 pav. Apklaust j nuomon s apie valstyb s tarnautojams b ding pagarb fmon ms pasiskirstymas

Valstyb s tarnautoj kaip kompetenting vertinimui (7 pav.) 2003 m. visi-kai pritar 2.4 % (25) tyrimo dalyvi , 2008 m. visi-kai pritarian i tokiam vertinimui respondent nefflymiai padaug jo, j buvo 3.4 % (36). Grei iau pritarian i min tam tarnautoj apib dinimui 2003 m. buvo 29.8 % (311), 2008 m. kiek daugiau - 33.2 % (347). Visgi daugiausia buvo si lomam apib dinimui nepritarian i respondent ó 2003 m. 40.8 % (426), 2008 m. taip manan i -iek tiek sumafl jo - 32.2 % (336). Visi-kai nepritarian i valstyb s tarnautoj , kaip kompetenting , apib dinimui 2003 m. buvo 9.2 % (96), 2008 m. j skai ius -iek tiek padid jo ó 10.1 % apklaust j . Nuomon s apie tok tarnautoj apib dinim netur jo nemaflai respondent ó 2003 m. - 17.8 % (186), 2008 m. - 16.9 % (176).



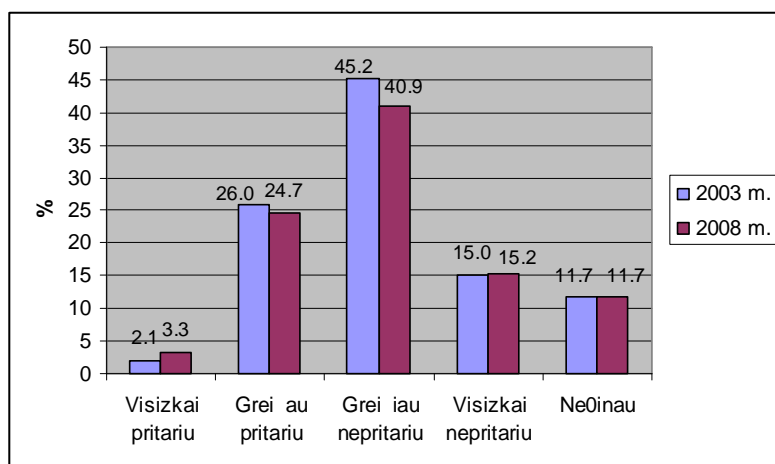
7 pav. Respondentų nuomonys apie valstybės tarnautojų gebėjimų kompetencijų pasiskirstymas

Nesavanaudiškumo savybės priskyrimui viešojo sektoriaus tarnautojams visiškai pritarė 2.2 % (23) 2003 m. sociologinio tyrimo respondentų, 2008 m. visiškai pritariančiam teiginiui buvo šiek tiek daugiau - 2.7 % (28) (8 pav.). Greičiau pritariančių minėtam tarnautojų apibūdinimui 2003 m. tyrimo dalyvių buvo 12.7 % (133), 2008 m. - 13.8 % (144). Greičiau nepritariančių, kad valstybės tarnautojus galima apibūdinti, kaip nesavanaudiškus buvo dauguma tiek 2003 m. - 51.3 % (536), tiek 2008 m. - 42.7 % (446) - tyrimo dalyvių tarpe. Tiesa 2008 m. taip manančių respondentų buvo šiek tiek mažiau. Visiškai nepritariančių valstybės tarnautojų apibūdinimui nesavanaudiškais 2003 m. tyrimo respondentų tarpe buvo 18.8 % (196), 2008 m. apklaustųjų tarpe buvo gerokai daugiau - 42.7 % (446). Analizuojamame tyrimo dalyvių tarpe buvo nemažas skaičius neįvertinusių /neturinčių nuomonės apatariamu klausimu šiuo 2003 m. - 14.9 % (156); 2008 m. - 14.1 % (147).



8 pav. Tyrimo dalyvių nuomonys apie viešojo sektoriaus tarnautojų gebėjimų nesavanaudiškumą pasiskirstymas

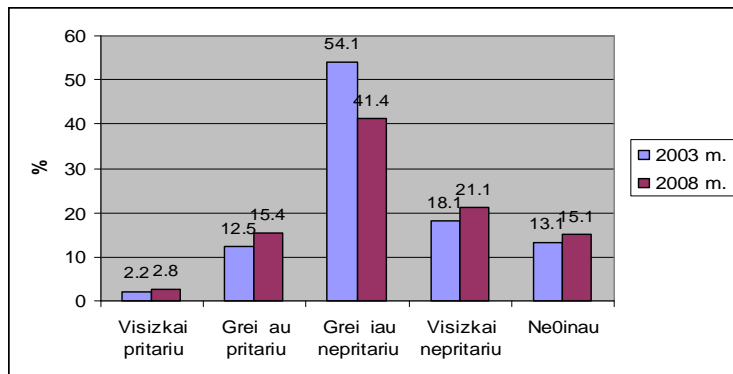
Tyrimo dalyviams taip pat buvo siūloma valstybės tarnautojus apibūdinti kaip paslaugius. Tam apibūdiniui visiškai pritarė 2.1 % (22) 2003 m. tyrimo respondentų, taip manančių 2008 m. tyrimo dalyvių buvo 3.3 % (34) (9 pav.). Tam apibūdiniui greičiau pritarė 26.0 % (271) 2003 m. tyrimo dalyvių, 2008 m. respondentų tarpe greičiau pritariančių miniamam teiginiui buvo 24.7 % (258) apklaustųjų. Greičiau nepritariančių miniamam, kad valstybės tarnautojai yra paslaugūs 2003 m. buvo 45.2% (472), 2008 m. jie tiek tiek sumažėjo - 40.9 % (427). Visiškai nepritariančių nuomonei, kad valstybės tarnautojai yra paslaugūs 2003 m. tyrimo dalyvių tarpe buvo 15.0 % (157), 2008 m. - tiek tiek daugiau respondentų - 15.2 % (159). Neįmanoma /neturinti nuomonių šiuo apibūdinimo respondentų ir 2003 m. ir 2008 m. buvo po 11.7 % (122).



9 pav. Respondentų nuomonės apie valstybės tarnautojų būdingų paslaugų pasiskirstymas

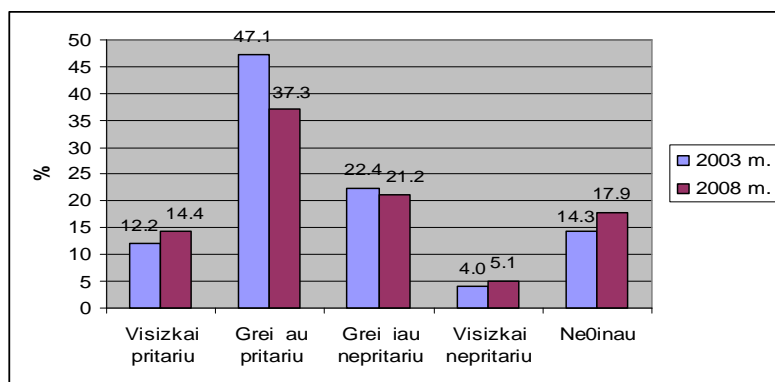
Siflingumo savybės priskyrimui valstybės tarnautojams visiškai pritarė 2.2 % (23) 2003 m. tiriamieji ir 2.8 % (29) 2008 m. tyrimo dalyvių (10 pav.). Tam greičiau pritarė 12.5 % (130) 2003 m. apklaustųjų, 2008 m. respondentų tarpe taip manančių buvo neįmanoma daugiau - 15.4 % (161). Siflingumo savybės priskyrimui viešojo sektoriaus tarnautojams greičiau nepritarė dauguma tyrimo dalyvių 2003 m. taip pat pasisakė 54.1 % (565) respondentų, 2008 m. šios tokios nuomonės laikėsi kiek mažiau respondentų - 41.4% (432). Minimos savybės priskyrimui tarnautojams visiškai nepritarė 2003 m. 18.1 % (189), 2008 m. - 21.1 % (220) apklaustųjų. Nuomonių šiuo klausimu 2003 m. neturėjo 13.1% (137) respondentų, 2008 m. - 15.1 % (158).

Taigi, išryškėjo tendencija, kad kalbant apie vertybių turėjimą valstybės tarnautojų tarpe, respondentai daugiau linkę su tuo nesutikti.



10 pav. Apklaust j nuomon s apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum pasiskirstymas

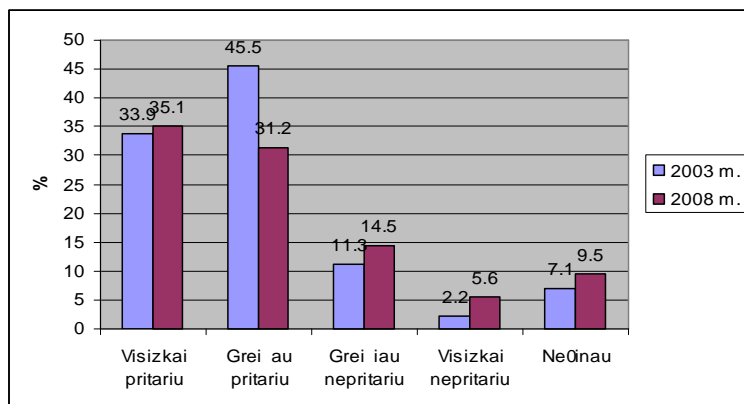
Analizuojant sociologini tyrim duomenis i-ry-k jo dar viena tendencija ó dauguma respondent visi-kai arba grei iau pritaria, kad valstyb s tarnyboje yra etikos problem . Tai 12.2 % (127) 2003 m. tyrimo dalyvi visi-kai pritaria, min iai, kad valstyb s tarnautojai dirba per maf lai (11 pav.). Pana-i respondent nuomon i-liko ir 2008 m. ó taip manan i apklaust j buvo 14.4 % (150). Grei iau pritarian i teiginiui kad tarnautojai dirba per maf lai, buvo dauguma ó 2003 m. - 47.1 % (492), o 2008 m. - iek tiek maf liau - 37.3 % (389). Tiesa, grei iau nepritarian i nuomonei, kad tarnautojai dirba per maf lai, 2003 m. buvo 22.4 % (234), 2008 m. - 21.2 % (221). Tai rodo, kad respondent nuomon i-uo klausimu gan prie-taringa. Visi-kai nepritarian i nuomonei, kad valstyb s tarnautojai per maf lai dirba 2003 m. buvo 4 % (42) respondent , o 2008 m. - 5.1 % (53). Neturin i nuomon s aptariam u klausimu respondent 2003 metais buvo 14.3 % (149), o 2008 m. - 17.9 % (187).



11 pav. Respondent nuomon s apie tai, kad valstyb s tarnautojai per maf lai dirba, pasiskirstymas

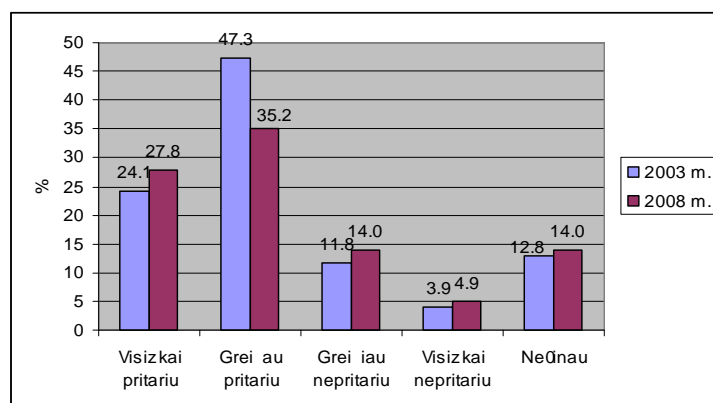
Respondentai vie-ojo sektoriaus tarnautojus gal jo apib dinti ir kaip gaunan ius ger atlyginim . 2003 m. visi-kai pritarian i i-am teiginiui (12 pav.) buvo 33.9 % (354), 2008 m - 35.1 % (366). Grei iau pritarian i min tai min iai 2003 m. tyrimo dalyvi tarpe buvo dauguma - 45.5 % (475), 2008 m. taip pat didfioji dalis respondent - 31.2 % (326). Lyginant su 2003 m. duomenis, taip

manan i buvo –ie tiek maffiau - nuomonei, kad valstyb s tarnautojai gauna ger atlyginim grei iau nepritar 2003 m. - 11.3 % (118) apklausos dalyvi , 2008 m. - 14.5 % (151). Min tam teiginiui visi-kai nepritar 2.2 % (23) 2003 m. tyrimo dalyvi , 2008 m. - 5.6 % (58) apklaust j . Neturin i nuomon s –iuo klausimu 2003 m. buvo 7.1 % (74) respondent , 2008 m. kiek daugiau - 9.5 % (99).



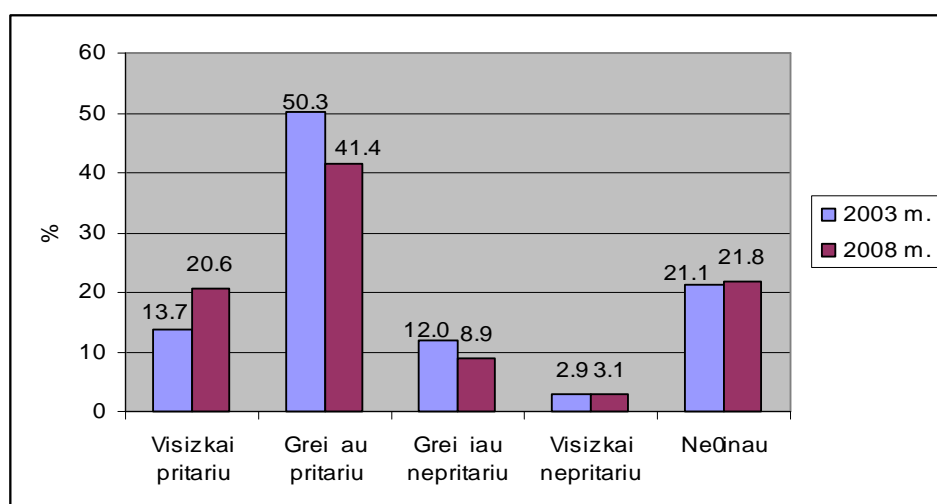
12 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, kad valstyb s tarnautojai gauna ger atlyginim , pasiskirstymas

Sociologini tyrim dalyviai valstyb s tarnautojams gal jo priskirti korumpuotumo savyb . Visi-kai pritarian i min iai, kad tarnautojai yra korumpuoti (13 pav.) 2003 m. buvo 24.1 % (252) apklaust j , 2008 m. - 27.8 % (290). Dauguma abiej tyrim dalyvi grei iau pritar valstyb s tarnautoj kaip korumpuot apib dinimui: 2003 m. taip manan i buvo - 47.3 % (494), 2008 m. –iek tiek maffiau - 35.2 % (367). Grei iau nepritarian i –iai min iai buvo gerokai maffiau ó 2003 m. - 11.8 % (123), 2008 m. - 14. % (146) respondent . Min tai nuomonei visi-kai nepritar 2003 m. - 3.9 % (51), 2008 m. –iek tiek daugiau - 4.9 % (51) apklausos dalyvi . Nuomon s –iuo klausimu netur jo nemaflai apklaust j ó 2003 m. 12.8 % (134), 2008 m. - 14. % (146).



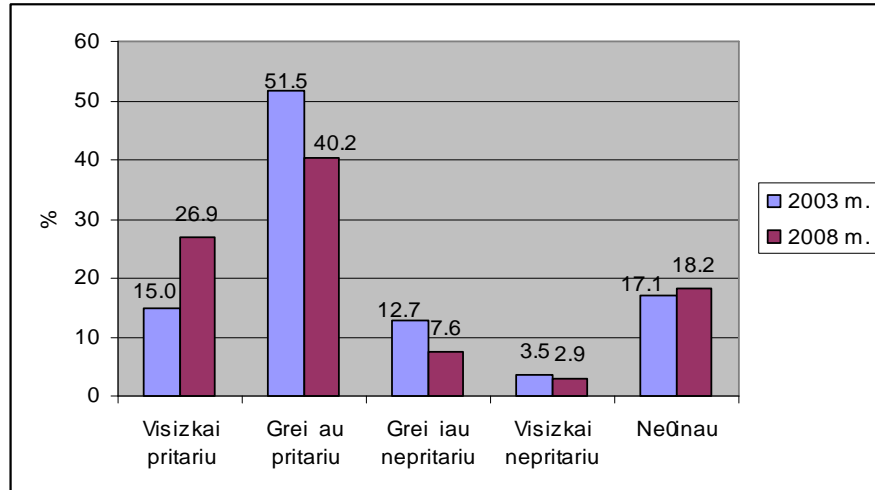
13 pav. Respondent nuomon s, apie valstyb s tarnautoj korumpuotum , pasiskirstymas

Sociologini tyrim dalyviai tur jo galimyb valstyb s tarnautojus apib dinti kaip per daug takojamus ekonomini ar politini interes . vertinus tyrim rezultatus matyti, kad dauguma abiej tyrim respondent pritaria min iai, jog valstyb s tarnautojai yra per daug takojami ekonomini interes (14 pav.). Tam teiginiui 2003 m. visi-kai pritar 13.7 % (143), 2008 m. - 20.6 % (215) apklaust j ; aptariamai min iai grei iau pritar 2003 m. - 50.3 % (525), 2008 m. - 41.4 % (432) respondent . Tuo tarpu nepritarian i min tai nuomonei, respondent buvo gerokai maffiau - 2003 m. aptariamai min iai grei iau nepritar 12. % (125), visi-kai nepritar - 2.9 % (31) tyrimo dalyvi ; 2008 m. grei iau nepritarian i respondent buvo 8.9 % (93), visi-kai nepritarian i - 3.1 % (32). Daug apklausos dalyvi iuo klausimu nuomon s netur jo ó 2003 m. - 21.1 % (220), 2008 m. - 21.8 % (228).



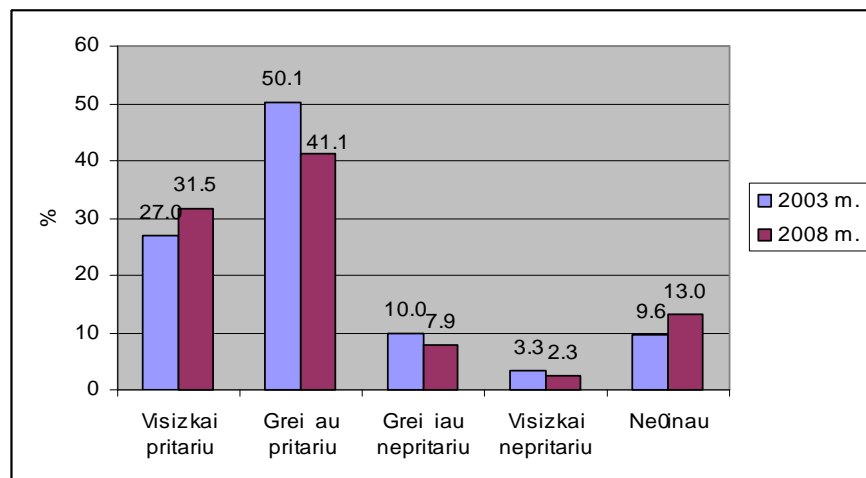
14 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, kad vie-ojo sektoriaus tarnautojai yra per daug takojami ekonomini interes , pasiskirstymas

Pasisakan i , kad sutinka su mintimi, apie per didel politik tak valstyb s tarnybai respondent taip pat buvo dauguma (15 pav.). Su min tu teiginiu visi-kai sutinkan i 2003 m. buvo 15% (157) respondent , 2008 m. j buvo net 26.9 % (281). Grei iau pritarian i nuomonei, kad tarnautus per daug takoja politikai, buvo dar daugiau: 2003 m. ó net 51.5 % (538), 2008 m. - 40.2 % (420) respondent . Grei iau nepritarian i tokiai nuostatai apklaust j buvo nedaug: 2003 m. - 12.7 % (133), 2008 m. - 7.6 % (79) respondent . Visi-kai tokiai pozicijai 2003 m. nepritar 3.5 % (37) respondent , 2008 m. taip manan i buvo 2.9 % (30). Nemaflai apklaust j netur jo nuomon s aptariamam klausim ó 2003 m. j buvo net 17.1 % (179), 2008 m. iek tiek daugiau - 18.2 % (190).



15 pav. Respondent nuomon s apie tai, kad valstyb s tarnautojus per daug takoja politikai, pasiskirstymas

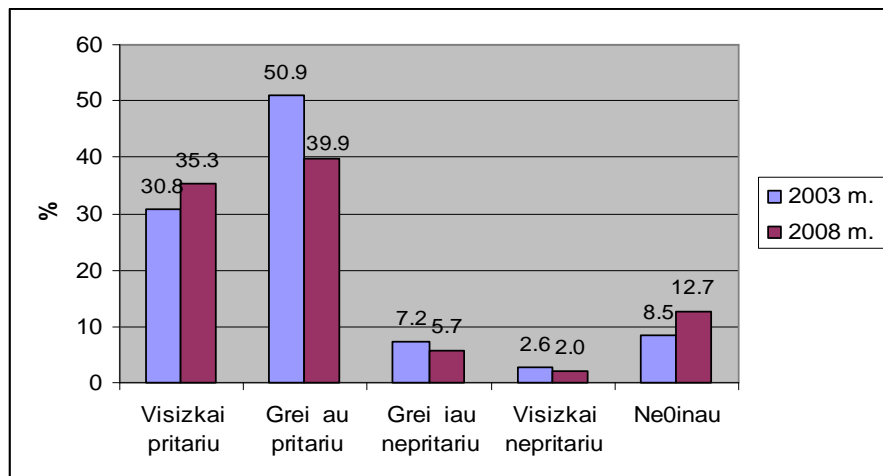
2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding piktnaudfliavim tarnybine pad timi, pasiskirstymas matomas *16 paveiksle*. Visi-kai min tai min iai, 2003 m. buvo 27 % (282) respondent , 2008 m. kiek daugiau - 31.5 % (329). Grei iau pritarian i aptariamam teiginiui apklaust j buvo beveik pus : 2003 m. - 50.1 % (523), 2008 m. - 41.1 % (429). Grei iau nepritarian i valstyb s tarnautoj , kaip piktnaudfliaujan i tarnybine pad timi, apib dinimui, respondent buvo gerokai maffiau: 2003 m. - 10 % (104), 2008 m. - 7.9 % (82). Visi-kai min tam teiginiui nepritarian i 2003 m. buvo tik 3.3 % (35), 2008 m. - 2.3 % (24) respondent . Tuo klausimu nuomon s neturin i apklaust j 2003 m. buvo 9.6 % (100), 2008 m. - 13. % (136).



16 pav. Apklaus dalyvi nuomon s apie valstyb s tarnautoj piktnaudfliavim tarnybine pad timi, pasiskirstymas

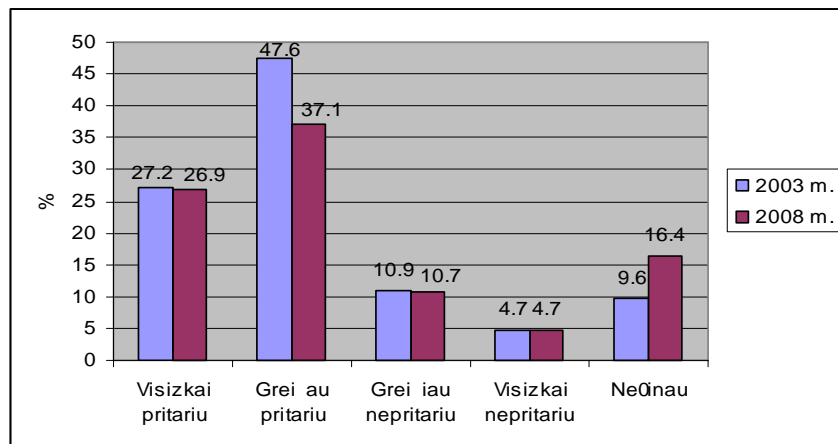
2003 ir 2008 m. vykdyt tyrim dalyviai valstyb s tarnautojus gal jo apib dinti ir kaip

proteguojan ius gimines bei draugus. Su tokia nuomone sutiko dauguma tyrim dalyvi (17 pav.). 2003 m. tyrimo 30.8 % (322) respondent teig visi-kai pritariantys -iai min iai, 50.9 % (531) apklaust j min tai pozicijai grei iau pritar . 2008 m. respondent visi-kai sutinkan i su mintimi, kad tarnautojai proteguoja gimines buvo 35.3 % (369), grei iau pritarian i buvo kiek maffiau nei 2003 m. - 39.9 % (417). Grei iau nepritarian i aptariamam teiginiui 2003 m. buvo 7.2 % (75) respondent , visi-kai nepritarian i - 2.6 % (27). 2008 m. nuomonei, kad tarnautojai proteguoja artimuosius grei iau nepritar 5.7 % (60), visi-kai nepritar - 2. % (21) apklaust j . Tuo klausimu nuomon s 2003 m. netur jo 8.5 % (89), 2008 m. - 12.7 % (133) respondent .



17 pav. Respondent nuomon s apie tai, kad valstyb s tarnautojai proteguoja gimines ir draugus, pasiskirstymas

Apklaust j nuomon s, apie galimyb valstyb s tarnautojus apib dinti kaip -vaistan ius l -as, pasiskirstymas pateikiamas 18 paveiksle. 2003 m. 27.2 % (284) respondent visi-kai pritar min iai, kad tarnautojai apib dintini, kaip -vaistantys l -as, 2008 m. - 26.9 % (281) apklaust j laik si -ios nuomon s. Grei iau pritar min tam teiginiui dauguma respondent ó 2003 m. j buvo 47.6 % (497), 2008 m. - 37.1 % (387). Grei iau nepritarian i teiginiui, kad vie-ojo sektoriaus tarnautojai -vaisto l -as 2003 m. buvo 10.9 % (114), 2008 m. - 10.7 % (112) apklaust j . Visi-kai nepritarian i min tai min iai 2003 m. ir 2008 m. buvo po 4.7 % (49) respondent . Neturin i nuomon s aptariamam klausimu 2003 m. buvo 9.6 % (100) , 2008 m. buvo kiek daugiau - 16.4 % (171) apklaust j .



18 pav. Apklaust j nuomon s apie valstyb s tarnautojams b ding l – vaistym pasiskirstymas

Lyginant 2003 m. ir 2008 m. tyrim respondent , valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkius (M) (10 lentelė), matoma, kad 2008 m. respondent valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkiai didesni nei 2003 m. atlikto tyrimo, ta iau pasteb ti statisti-kai reik-mingi skirtumai tik vertinant tarnautojus kaip dirban ius per maf lai ($p < 0,05$), gaunan ius ger atlyginim ($p < 0,01$), proteguojan ius gimines ir draugus ($p < 0,05$), –vaistan ius l –as ($p < 0,01$). Taigi, 2008 m. tyrimas parod , kad respondentai valstyb s tarnautoj nevertina kaip dirban i per maf lai, gaunan i ger atlyginim , proteguojan i gimines ir draugus bei –vaistan i l –as.

10 lentel

Valstyb s tarnautoj Lietuvoje apib dinim vertinim palyginimas

	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Atsakingus ufl savo sprendimus	3,44	2,10	3,32	2,10	1,33	0,18
Atskaitingus visuomenei	3,61	2,11	3,53	2,15	0,92	0,37
Dirban ius per maf lai	3,18	2,47	3,49	2,75	-2,63*	0,01
Gaunan ius ger atlyginim	2,31	1,98	2,59	2,29	-2,95**	0,00
Gerbian ius flmog	3,50	1,90	3,57	2,06	-0,81	0,42
Greitai priiman ius sprendimus	3,70	2,16				
Iniciatyvius	4,00	2,46				
Kompetentingus	3,82	2,50	3,74	2,53	0,66	0,51
Korumpuotus	2,85	2,47	2,98	2,62	-1,12	0,26
M gstan ius kanceliarin darb	3,95	3,11				
Nesavanaudi-kus	3,91	2,23	3,92	2,22	-0,04	0,97
Ne-ali-kus	4,30	2,59				
Paslaugius	3,55	2,10	3,57	2,15	-0,16	0,87
Per daug takojamus ekonomini interes	3,52	2,90	3,54	3,04	-0,16	0,88
Per daug takojamus politik	3,25	2,70	3,19	2,90	0,49	0,63
Piktnaudffliaujan ius tarnybine pad timi	2,57	2,21	2,75	2,57	-1,75	0,08
Priiman ius sprendimus vie-ai ir skaidriai	3,90	2,22				
Proteguojan ius gimines ir draugus	2,41	2,12	2,66	2,57	-2,42*	0,02

S flingus	3,80	2,12	3,95	2,30	-1,52	0,13
Sugeban ius spr sti visuomen s problemas	3,52	2,10				
^T Vaistan ius l –as	2,60	2,22	3,13	2,78	-4,71**	0,00
Turin ius geras socialines garantijas	2,63	2,41				
Turin ius ilgas atostogas	3,92	3,15				
Vaidinan ius i–rinktuosius	3,15	2,79				
Vilkinan ius sprendimus, t.y. biurokrati–kus darbuotojus	2,74	2,45				

Paai–kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō– standartinis nuokrypis.

Lyginant 2003 m. atlikto tyrimo respondent valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkius (M) pagal lyt (*žr. 7 prieda*), matoma, kad daugumos moter valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkiai yra didesni ufl vyr vertinim vidurkius, ta iau pastebimi statisti–kai reik–mingi skirtumai tik vertinant tarnautojus kaip iniciatyvius ($p < 0,05$), korumpuotus ($p < 0,01$), m gstan ius kanceliarin darb ($p < 0,05$), nesavanaudi–kus ($p < 0,05$), ne–ali–kus ($p < 0,05$), per daug takojamus ekonomini interes ($p < 0,05$), priiman ius sprendimus vie–ai ir skaidriai ($p < 0,05$), s flingus ($p < 0,05$), vaidinan ius i–rinktuosius ($p < 0,05$), vilkinan ius sprendimus, t.y. biurokrati–kus darbuotojus ($p < 0,05$). Taigi, 2003 m. tyrimas parod , kad moterys Lietuvos valstyb s tarnautoj nevertina kaip iniciatyvi , korumpuot , m gstan i kanceliarin darb , nesavanaudi–k , ne–ali–k , per daug takojam ekonomini interes , priiman i sprendimus vie–ai ir skaidriai, s flining , vaidinan i i–rinktuosius, vilkinan i sprendimus, t.y. biurokrati–k darbuotoj .

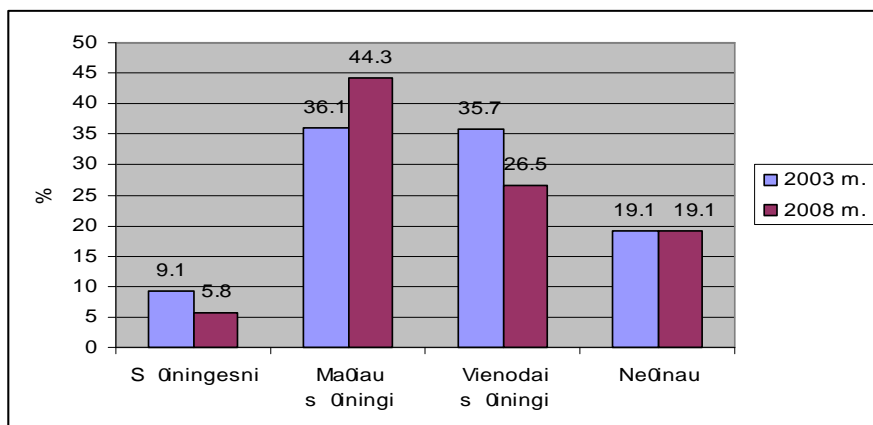
Lyginant 2008 m. atlikto tyrimo respondent valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkius (M) pagal lyt (*8 priedas*), matoma, kad moter daugumos valstyb s tarnautoj apib dinim vertinim vidurkiai yra didesni ufl vyr vertinim vidurkius, statisti–kai reik–mingi skirtumai pastebimi tarnautojus vertinant kaip kompetentingus ($p < 0,05$) ir nesavanaudi–kus ($p < 0,05$). Taigi, 2008 m. tyrimas parod , kad moterys valstyb s tarnautoj nevertina kaip kompetenting , nesavanaudi–k .

Lietuvos visuomen je dominuoja neigiamas valstyb s tarnautoj savybi vertinimas. Labiausiai vie–oji nuomon nepakanti gimini ir draug valstyb s tarnyboje protegavimui, piktnaudfliavimui tarnybine pad timi, sprendim vilkinimui, biurokratizmui, l – –vaistymui, korupcijai. Teigiamas valstyb s tarnautoj savybes mini daug maffiau respondent , ó valstyb s tarnautojams jie priskiria tokias savybes: kompetencij , atsakomyb ufl savo sprendimus, paslaugum , sugeb jim spr sti visuomen s problemas. Dauguma lietuvi mano, kad valstyb s tarnautojo profesija neatsiejama nuo gero atlyginimo.

Kitu anketos, pateiktos 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyviams, klausimu respondent pra–yta

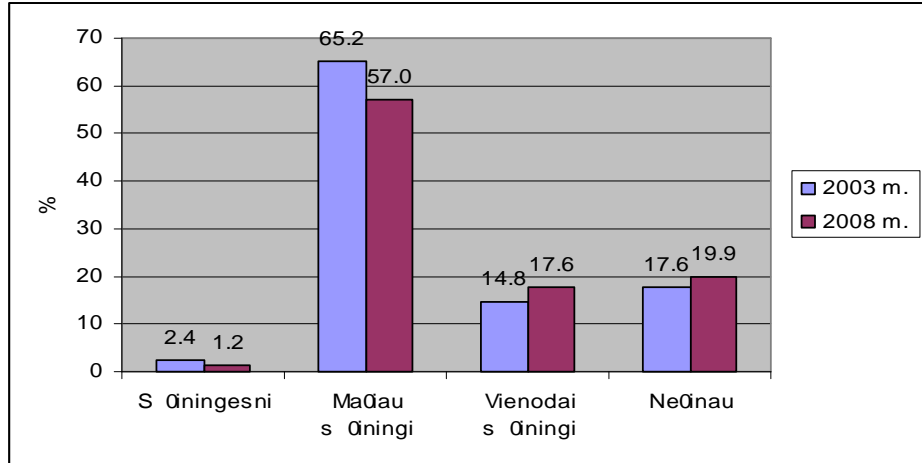
pasidalinti nuomone apie valstybės tarnautojų sufliningumą. Tai padaryti buvo prašoma lyginant valstybės tarnautojų sufliningumą su kitais specialistais (bankininkais, mokslininkais, politikais, teisininkais, verslininkais, žurnalistais) asmenine charakteristika. Respondentų nuomoni pasiskirstymas šiuo klausimu pateiktas 9 priede.

Matyti, kad apklaustųjų nuomone, valstybės tarnautojai nėra suflingesni nei bankininkai (19 pav.). 2003 m. viešojo sektoriaus tarnautojus suflingesniais ufl bankininkus laikė tik 9.1 % (95) respondentų, 2008 m. tokios pozicijos laikėsi dar mažiau - 5.8 % (61) apklaustųjų. Priešingos nuomonės, kad valstybės tarnautojai yra mažiau suflingi nei bankininkai buvo 36.1 % (377) 2003 m., o 2008 m. taip mananti buvo daugiau - 44.3 % (463) apklaustųjų. Vienodai suflingais ši profesija atstovus laikė 35.7 % 2003 m. apklaustųjų ir 26.5 % (277) 2008 m. tyrimo respondentų. Nemažai apklaustųjų, o po 19.1 % (199) ir 2003 m., ir 2008 m. sakėsi neturintys nuomonės šiuo klausimu.



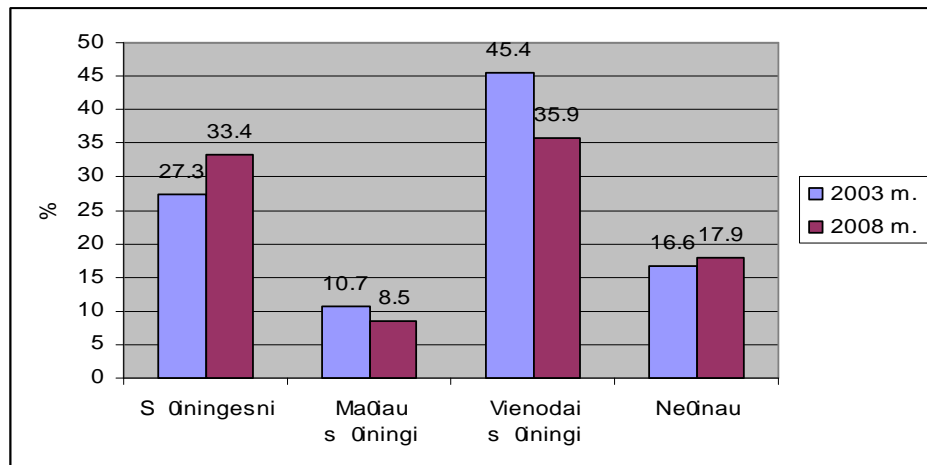
19 pav. Apklaustųjų nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą sufliningumą lyginant su bankininkais, pasiskirstymas

Valstybės tarnautojų sufliningumą lygindami su kitais mokslininkų savybe, dauguma respondentų manė, kad valstybės tarnautojai yra mažiau suflingi nei mokslininkai (20 pav.) 2003 tokios nuomonės laikėsi 65.2 % (681) respondentų, 2008 m. taip manė tiek mažiau - 57. % (595) apklaustųjų. Vienodai suflingais mokslininkus ir valstybės tarnautojus 2003 m. laikė 14.8 % (154) apklaustųjų, 2008 m. tokios pozicijos besilaikanti respondentų padaugėjo iki 17.6 % (184) respondentų. Mananti, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra suflingesni ufl mokslininkus 2003 m. buvo mažai - 2.4 % (25) respondentų, 2008 m. taip mananti apklaustųjų dar sumažėjo iki 1.2 % (13). Aptariamam klausimui nuomonės neturinti apklausti dalyviai skaičius 2003-2008 m. didėjo nuo 17.6 % (184) iki 19.9 % (208) respondentų.



20 pav. Respondentų nuomonės, apie valstybės tarnautojų bei politikų fliningumą lyginant su mokslininkais, pasiskirstymas

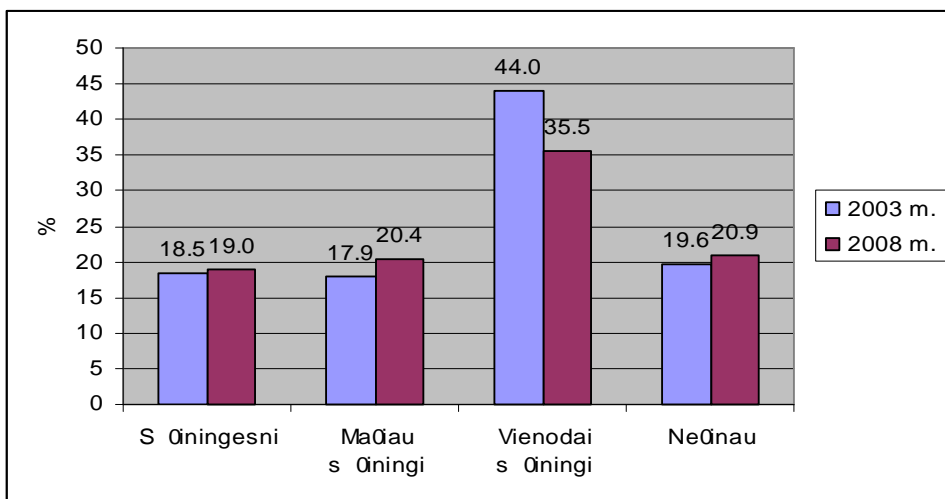
Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie valstybės tarnautojų fliningumą, lyginant su politikais, pateikiamas 22 paveiksle. Beveik pusė respondentų pasisakė valstybės tarnautojų ir politikų fliningumą vertinantys vienodai: 2003 m. taip manančių respondentų buvo 45.4 % (474), 2008 m. – tiek tiek sumažėjo iki 35.9 % (375). Didelė dalis apklaustųjų tarnautojus vertino kaip sąningesnius nei politikus: - 2003 m. tokios pozicijos buvo 27.3 % (285), 2008 m. jų skaičius padidėjo iki 33,4 % (349). Kaip mažiau sąningus tarnautojus nei politikus vertino kiek mažiau respondentų: 2003 m. taip pasisakiusių buvo 10.7 % (112), 2008 m. mažiau - 8.5 % (89). Nuomonės šiuo klausimu neturinti apklaustųjų skaičius buvo nemažas: 2003 m. - 16.6 % (173), 2008 m. jų padaugėjo iki 17.9 % (187).



21 pav. Apklaustųjų nuomonės, apie valstybės tarnautojų bei politikų fliningumą lyginant su mokslininkų fliningumu, pasiskirstymas

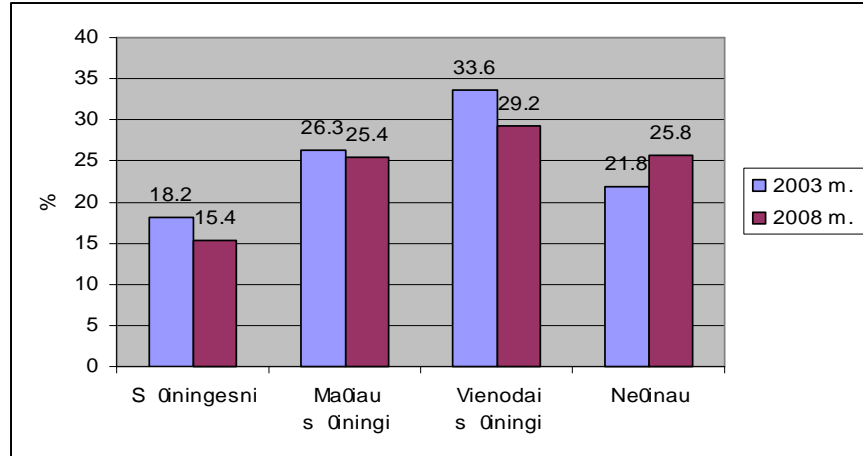
Valstybės tarnautojų fliningumą lygindami su mokslininkų fliningumu, dauguma

respondent sak , kad -i profesij atstovai yra vienodai s fliningi (22 pav.). Tokios pozicijos laik si 44 % (459) 2003 m. tyrimo respondent , 2008 m. j buvo kiek maffiau - 35.5 % (371). Nemafla dalis apklaust j valstyb s tarnautojus laik maffiau s fliningus nei teisininkus. 2003 m. taip manan i buvo 17.9 % (187), 2008 m. tokios pozicijos besilaikan i j skai ius padid jo iki 20.4 % (213). Pana-us skai ius respondent valstyb s tarnautojus vertino kaip s flingesnius nei teisininkus ó 2003 m. taip manan i buvo 18.5 % (193), 2008 m. j -iek daugiau - 19. % (198). Didelis skai ius apklaust j netur jo nuomon s -iuo klausimu ó 2003 m. - 19.6 % (205), 2008 m. - 20.9 % (218).



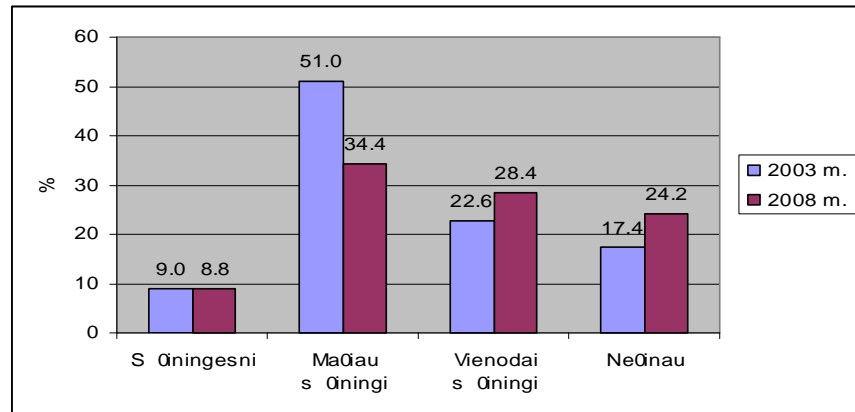
22 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su teisininkais, pasiskirstymas

Respondent nuomon s, apie valstyb s tarnautoj s fliningum , lyginant su verslininkais, pasiskirstymas pateikiamas 23 paveiksle. Kaip matyti, nuomoni pasiskirstymas labai pana-us, ir visgi didesnis skai ius apklaust j teig , kad valstyb s tarnautojai ir verslininkai s fliningi vienodai. 2003 m. taip man 33.6 % (351) respondent , 2008 m. tokios pozicijos besilaikan i buvo kiek maffiau - 29.2 % (305) apklaust j . Nemafla dalis tyrim dalyvi teig manantys, kad valstyb s tarnautojai yra maffiau s fliningi ufl teisininkus. 2003 m. tokios nuomon s laik si 26.3 % (275) respondent , 2008 m. tokios nuomon s buvo -iek tiek maffesnis apklaust j skai ius - 25.4 % (265). S flingesniais nei verslininkus, vie-ojo sektoriaus tarnautojus laik nemaflas skai ius respondent ó 2003 m. j buvo 18.2 % (190), 2008 m. -is skai ius kiek sumafl jo - 15.4 % (161). Gana didel apklaust j dalis teig neturintys nuomon s aptariamu klausimu ó 2003 m. j buvo 21.8 % (228), 2008 m. nuomon s neturin i skai ius padid jo iki 25.8 % (269).



23 pav. Respondent nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą fliningumą lyginant su verslininkais, pasiskirstymas

Valstybės tarnautojų fliningumą lygindami su flurnalistų fliningumu, dauguma respondentų buvo nuomonės, kad tarnautojai yra mažiau sąningi nei flurnalistai (24 pav.). Tokios nuomonės buvo 51. % (532) 2003 m. tyrimo dalyvių, 2008 m. tokios pozicijos besilaikančių skaičius sumažėjo iki 34.4 % (359). Didelį dalį apklaustųjų manoma, kad flurnalistai ir valstybės tarnautojai yra vienodai sąningi. 2003 m. taip manančių buvo 22.6 % (236), 2008 m. jų buvo daugiau - 28.4 % (296). Tarnautojus sąningesniais ufi flurnalistus laikė nedidelis skaičius apklaustųjų: 2003 m. - 9. % (94), 2008 m. - 8.8 %. Neturinti nuomonės –iuo klausimu respondentų skaičius gana didelis: 2003 m. - 17.4% (182), 2008 m. - 24.2 % (253) respondentų.



24 pav. Apklaustųjų nuomonės, apie valstybės tarnautojams būdingą fliningumą lyginant su flurnalistais, pasiskirstymas

Lyginant 2003 ir 2008 m. tyrimų respondentų valstybės tarnautojų fliningumo vertinimų vidurkius (11 lentelė), matoma, kad 2008 m. tyrimo respondentų valstybės tarnautojų fliningumo

vertinim vidurkiai didesni nei 2003 m. Statistiškai reikšmingi skirtumai pastebėti vertinant valstybės tarnautojus ir mokslininkus šio pirmieji ufi mokslininkus, respondent nuomone, yra s flingesni $p < 0,05$, taip pat ufi verslininkus - $p < 0,05$, bei ufi flurnalistus - $p < 0,01$. 2008 met tyrimas parod , kad respondentai valstybės tarnautojus vertina kaip vienodai s flingus lyginant ir su mokslininkais, ir verslininkais ir flurnalistais.

11 lentel

Valstybės tarnautojų s flingumo vertinim palyginimas

	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Valstybės tarnautojai ufi bankininkus yraí	3,60	2,69	3,61	2,74	-0,07	0,94
Valstybės tarnautojai ufi mokslininkus yraí	3,36	2,64	3,63	2,78	-2,25*	0,03
Valstybės tarnautojai ufi politikus yraí	3,34	2,66	3,34	2,85	0,05	0,96
Valstybės tarnautojai ufi teisininkus yraí	3,63	2,76	3,70	2,89	-0,56	0,58
Valstybės tarnautojai ufi verslininkus yraí	3,68	2,90	4,03	3,09	-2,60*	0,01
Valstybės tarnautojai ufi flurnalistus yraí	3,36	2,65	3,98	2,98	-5,00**	0,00

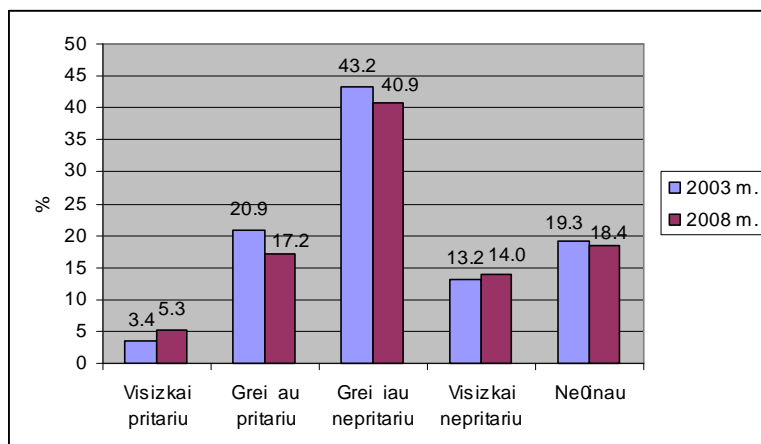
Paaiškinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

Lyginant 2003 m. atlikto tyrimo respondent valstybės tarnautojų s flingumo vertinim vidurkius pagal lyt (žr. 10 priedą), matoma, kad moter vertinim vidurkiai aukštesni nei vyr . Statistiškai reikšmingas skirtumas pastebėtas vertinant valstybės tarnautojų ir flurnalist s flingum ($p < 0,05$). Lyginant 2008 m. apklausos dalyvi , valstybės tarnautojų s flingumo vertinim vidurkius, pagal lyt (žr. 11 priedą), matyti, kad moter vertinim vidurkiai aukštesni nei vyr vidurkiai. Statistiškai reikšming skirtum nepasteb ta.

2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi , buvo paoma palyginti valstybės tarnautojus su privataus verslo darbuotojais, tai padaryti prayta lyginant min t sri i atstov d mesingum , efektyvum , kompetencij , ali-kum , s flingum . Respondent nuomoni pasiskirstymas iuo klausimu pateikiamas 12 priede.

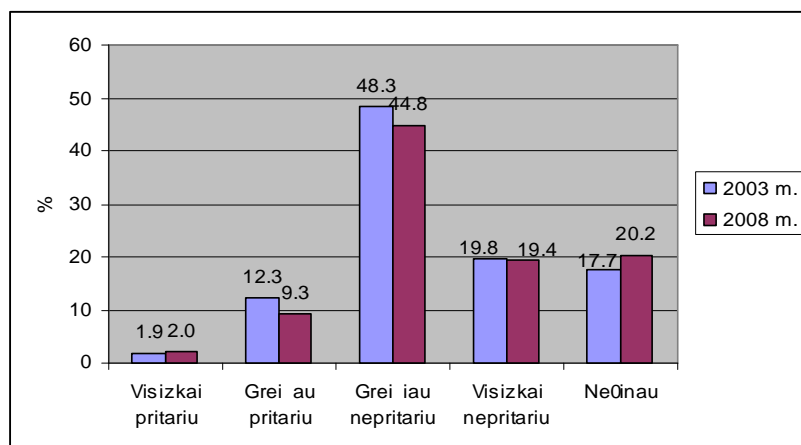
Dauguma abiej aptariam sociologini tyrim respondent , lygindami valstybės tarnautojų ir privataus sektoriaus darbuotojų d mesingum , sak si grei iau nepritarianys teiginiui, kad vie-ojo sektoriaus tarnautojai yra d mesingesni nei privataus (25 pav.). Tokios nuomon s 2003 m. apklausos dalyvi tarpe laik si 43.2 % (451), 2008 m. iek tiek maffiau - 40.9 % (427). Nemaflai respondent min tam teiginiui grei iau pritar : 2003 m. - 20.9% (218), 2008 m. iek tiek maffiau - 17.2% (180). Visi-kai nepritarian i min tam teiginiui, 2003 m. buvo 13.2% (138), 2008 m. taip buvo daugiau - 4 % (146). Visi-kai pritarian i aptariamam teiginiui buvo nedaug: 2003 m. - 3.4% (36), 2008 m. j buvo iek tiek daugiau - 5.3 % (55). Nemaflai apklaust j aptariamam klausimu nuomon s netur jo, 2003 m.

toki buvo 19.3 % (201), 2008 m. –iek tiek mažiau - 18.4 % (192).



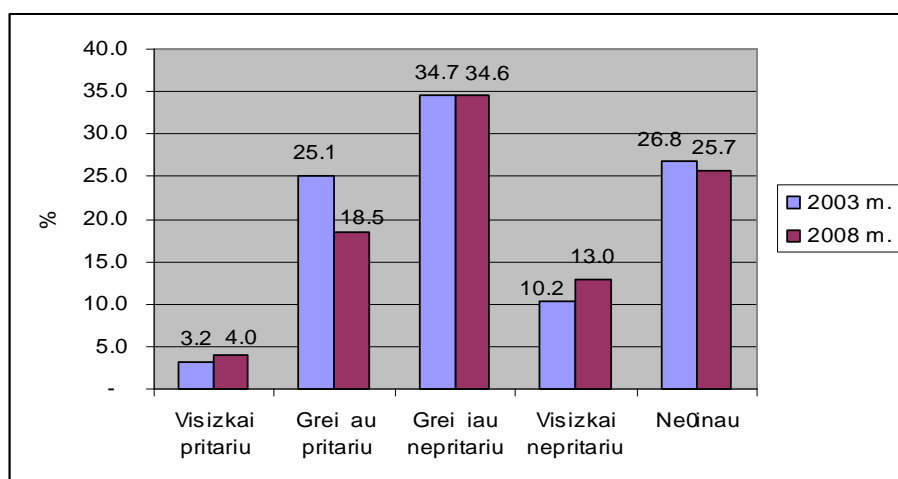
25 pav. Apklaustųjų nuomonės, apie tai, kad valstybės tarnautojams būdingas didesnis dėmesingumas lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas

Apklausa dalyviams buvo prašyta vertinti, kurio sektoriaus darbuotojai dirba efektyviau. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pateikiamas 26 paveiksle. Daugiausia apklaustieji sakė, kad greičiau nepritaria teiginiui, kad valstybės tarnautojai dirba efektyviau nei privataus sektoriaus darbuotojai. 2003 m. taip manančių buvo 48.3% (504), 2008 m. –iek tiek mažiau - 44.8% (456). Daug respondentų sakė, kad visiškai nepritaria teiginiui, kad 2003 m. jie buvo 19.8% (207), 2008 m. - 19.4% (203). Greičiau miniamam teiginiui pritaria 2003 m. buvo nedaug apklaustųjų - 12.3% (128), 2008 m. - 9.3% (97), visiškai pritaria 2003 m. tyrimo respondentų buvo mažiau - 1.9% (20), 2008 m. taip manančių buvo - 2% (21). Neturinti nuomonės aptariamam klausimui buvo gana daug: 2003 m. - 17.7% (185), 2008 m. –iek tiek daugiau - 20.2% (211).



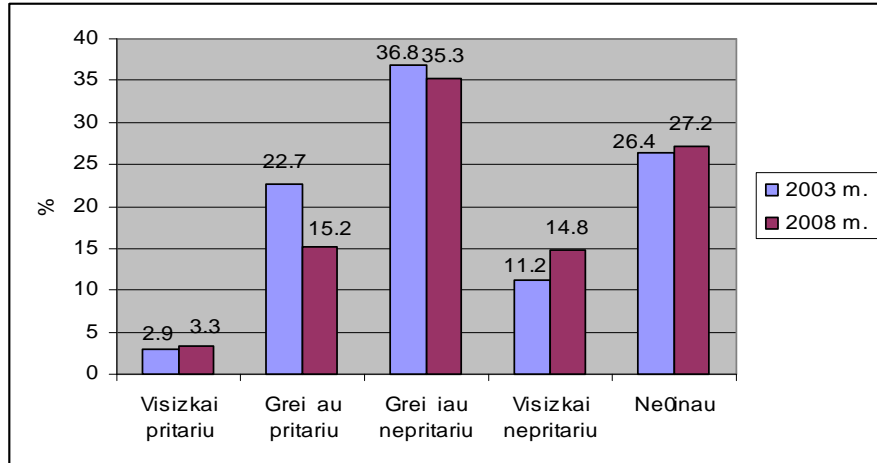
26 pav. Apklaustųjų nuomonės, apie tai, kad valstybės tarnautojams būdingas didesnis darbo efektyvumas lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas

Vertindami viešojo ir privataus sektoriaus tarnautojų kompetentingumą, respondentai ir 2003 m., ir 2008 m. buvo panašios, tačiau prietaringos nuomonės (27 pav.). Dauguma sakė, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra kompetentingesni nei privataus sektoriaus darbuotojai: 2003 m. taip mananti buvo - 34.7% (362), 2008 m. - 34.6% (361). Tačiau daug apklaustųjų 2003 m. - 25.1% (262), o 2008 m. - 18.5% (361) priešingai, sakė, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra kompetentingesni nei privataus sektoriaus darbuotojai. Tokiai pozicijai 2003 m. visiškai pritarė 3.2% (33), o 2008 m. - 4% (42) respondentų. Visiškai tam nepritarė, 2003 m. net 10.2% (107), 2008 m. kiek daugiau - 13.0% (136) apklaustųjų. Daug respondentų aptariamam klausimui nuomonės neturėjo 2003 m. j buvo 26.8% (280), 2008 m. - 25.7% (268).



27 pav. Respondentų nuomonės, apie tai, kad viešojo sektoriaus tarnautojams būtų didesnė kompetencija lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas

Dauguma abiejų aptariamų sociologinių tyrimų respondentų, lygindami viešojo ir privataus sektoriaus darbuotojų sufiningumą, sakė, kad viešojo sektoriaus tarnautojai yra sufiningesni nei privataus (28 pav.). Taip mananti 2003 m. buvo 36.8% (384), 2008 m. - 35.3% (369). Nemažai respondentų sakė, kad ir greičiau pritariantys miniamam teiginiui: 2003 m. j buvo - 22.7% (237), 2008 m. o taip mananti sumaflėjo iki 15.2%. Visiškai nepritarė aptariamam teiginiui 2003 m. 11.2% (117), 2008 m. daugiau - 14.8% (154) respondentų. Tuo tarpu visiškai pritarianti miniamam teiginiui, buvo visai nedaug: 2003 m. - 2.9% (30), 2008 m. - 3.3% (34). Neturinti nuomonės šiuo klausimu respondentų vlgė buvo daug 2003 m. net 26.4% (276), 2008 m. - 27.2% (284).



28 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautojams b ding s fliningum lyginant su privataus sektoriaus darbuotojais, pasiskirstymas

Lyginant 2003 m. ir 2008 m. tyrim respondent , valstyb s tarnautoj palyginim su privataus sektoriaus darbuotojais, vertinim vidurkius (12 lentelė), statisti-kai reik-mingi skirtumai pastebimi vertinant, ar valstyb s tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus ($p < 0,05$), ir ar tarnautojai yra s fliningesni ufl privataus sektoriaus darbuotojus ($p < 0,01$). Pasteb ta, kad ir 2003m., ir 2008 m. tyrimo respondentai visi-kai nepritaria, jog valstyb s tarnautojai efektyviau dirba, ar kad yra s fliningesni ufl privataus sektoriaus darbuotojus.

12 lentel

Valstyb s tarnautoj palyginimo su privataus verslo darbuotojais vertinim palyginimas

	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Valstyb s tarnautojai yra dėmesingesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,01	2,53	4,01	2,54	0,01	0,99
Valstyb s tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus	4,10	2,36	4,33	2,49	-2,13*	0,03
Valstyb s tarnautojai yra kompetentingesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,40	2,86	4,47	2,83	-0,55	0,58
Valstyb s tarnautojai yra mažiau šališki ufl privataus verslo darbuotojus	4,70	3,04	4,63	2,83	0,50	0,62
Valstyb s tarnautojai yra sąžiningesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,41	2,83	2,88	1,78	14,71**	0,00

Paai-kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

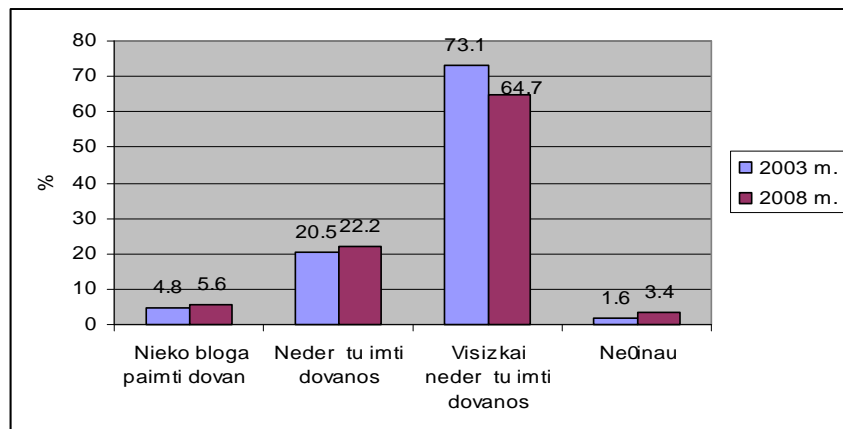
Lyginant 2003 m. atlikto tyrimo respondent valstyb s tarnautoj palyginimo su privataus verslo darbuotojais vertinim vidurkius pagal lyt (žr. 13 priedą), pasteb tas statisti-kai reik-mingas skirtumas vertinant, ar valstyb s tarnautojai yra s fliningesni ufl privataus verslo darbuotojus ($p < 0,01$), pasteb ta, kad moterys visi-kai nepritaria, jog tarnautojai yra s fliningesni ufl privataus verslo darbuotojus.

Lyginant 2008 m. sociologinio tyrimo respondentų, valstybės tarnautojų palyginimui su privataus sektoriaus darbuotojais vertinimui vidurkius, pagal apklaustųjų lytį (žr. 14 priedą), pastebėti statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant, tai ar valstybės tarnautojai yra dmesingesni bei efektyviau dirba ufl privataus sektoriaus darbuotojus ($p < 0,05$), taip pat ar tarnautojai yra kompetentesni bei sflinesni ufl privataus verslo darbuotojus ($p < 0,01$). Pastebta, kad moterys visiškai nepritaria mintims, kad valstybės tarnautojai yra dmesingesni, kompetentesni, sflinesni bei efektyviau dirba ufl privataus sektoriaus darbuotojus.

2003 m. ir 2008 m. tyrimų dalyvių buvo prašoma išsakyti savo nuomonę apie tai, ar dera priimti dovanas tokioms profesijoms atstovams kaip bankininkams, mokslininkams, politikams, teisininkams, valstybės tarnautojams, verslininkams ir flunalistams. Aptariam tyrimų respondentų nuomonė išiuo klausimu pasiskirstymas pateikiamas 15 priede. Apklaustųjų pasisakymai atskleidė, kad respondentų pozicija išiuo klausimu 2003-2008 m. beveik nekito ó dauguma abiejų tyrimų dalyvių manė, kad nei vienos profesijos atstovams visiškai nederėtų imti dovanų. Daugiausia apklaustųjų tokios pozicijos laikėsi kalbėdami apie politikus, teisininkus ir valstybės tarnautojus.

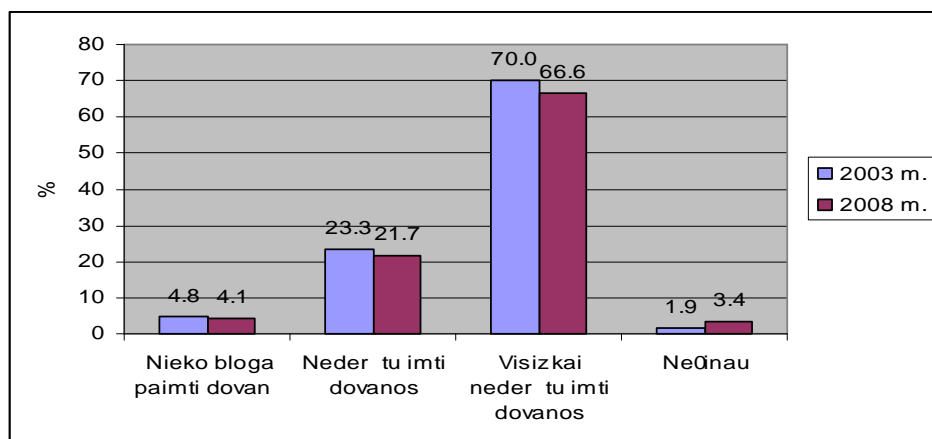
domu tai, kad respondentai griefliausiai pasisakė prieš dovanų imimą teisininkų tarpe (29 pav.). Kad išios profesijos atstovams visiškai nederėtų imti dovanų 2003 m. teigė 73.1% (763) respondentų, 2008 m. taip manančių sumafljo iki 64.7% (675). Kad nederėtų imti dovanų išios profesijos atstovams taip pat sakė didelė dalis tyrimų dalyvių: 2003 m. - 20.5% (214), 2008 m. taip manančių buvo daugiau - 22.2% (232) respondentų. Galvojant iš, kad teisininkams paimti dovanų nėra nieko blogo buvo nedaug: 2003 m. - 4.8% (50), 2008 m. - 5.6% (58). domu tai, kad išiuo klausimu neturinčių nuomonių respondentų skaičius, palyginti su anksčiau aptartais klausimais, skaičius nedidelis ó 2003 m. neturinčių nuomonių buvo 1.6% (17), 2008 m. buvo kiek daugiau - 3.4% (35).

Analizuojant sociologinius tyrimų rezultatus matyti, kad sigalėj stereotipai kinta sunkiai. Valstybės tarnybos vertinimas yra prieštaringas - nors ir pabrfliamas valstybės tarnautojų kompetencijos trūkumas, bendriji veiklos vertinimo reitingai gana aukšti. Tačiau viešjo sektoriaus darbuotojų veikla vertinama prasčiau nei privataus. Neigiamas valstybės tarnautojų elgesio vertinimas, tik tina, susijęs ir su itin dideliais jiems keliamais reikalavimais.



29 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas teisininkams, pasiskirstymas

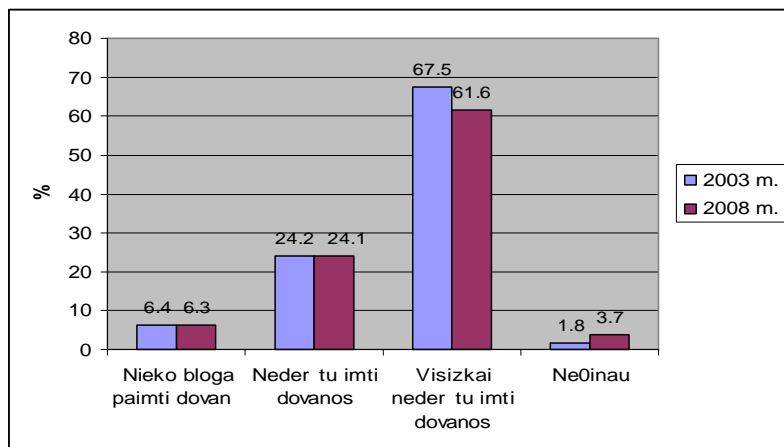
Griefti respondentai buvo kalb dami ir apie dovan m m politik tarpe (30 pav.). 2003 m. sakan i , kad politikams visi-kai nedera imti dovan buvo 70. % (731), dar 23.3% (243) respondent teig , kad politikams nedera imti dovan . 2008 m. tokios pozicijos laik si taip pat dauguma respondent ó visi-kai nederamu dovan m m politik tarpe laik 66.6% (695) apklaust j , nederamu veiksmu tai laik dar 21.7% (227) respondent . Nieko blogo tame, kad politikas paima dovan , nemat nedaug apklaust j : 2003 m. - 4.8 % (950), 2008 m. - 4.1% (43) respondent . Nuomon s -iuo klausimu 2003 m. netur jo 1.9% (20), 2008 m. - 3.4% (35) apklaust j .



30 pav. Respondent nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas politikams, pasiskirstymas

Kaip ir min ta, dauguma 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi smerk ir dovan m m valstyb s tarnautoj tarpe, ta iau, domu tai, kad taip manan i buvo -iek tiek maffiau respondent lyginant su taip pasisakiusiais kalbant apie teisininkus ir politikus. Manan i , kad valstyb s tarnautojams visi-kai nedera imti dovan , 2003 m. buvo 67.5% (705), kad nedera imti sak dar 24.2% (253) respondent (31 pav.). 2008 m. taip manan i skai ius -iek tiek sumafl jo - kad visi-kai nedera

imti dovan vie-ojo sektoriaus tarnautojams, man 61.6% (643) apklausos dalyvi , dar 24.1% (252) sak , kad -ios srities atstovams nedera imti dovan . Nieko blogo tokiame veiksmo ne flvelg nedidelis, ta iau lyginant su respondent pasisakymais kalbant apie politikus ir teisininkus, nemaflas skai ius apklaust j : 2003 m. tokios pozicijos laik si 6.4 % (67), 2008 m. - 6.3 % (66) apklaust j . Nuomon s -iuo klausimu neturintys sak si 1.8% (19) respondent 2003 m., 2008 m. kiek daugiau - 3.7% (39).



31 pav. Apklaust j nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas valstyb s tarnautojams, pasiskirstymas

Lyginant 2003 m. ir 2008 m. atlikt tyrim respondent vertinim , ar der t tam tikr profesij atstovams priimti dovanas, vidurkius (13 lentelè), paai-k jo, kad 2008 m. tyrimo dalyvi vertinim vidurkiaiai auk-tesni nei 2003 m. tiriam j . Statisti-kai reik-mingi skirtumai pasteb ti vertinant mokslininkus priiman ius dovanas ($p < 0,01$), verslininkus ($p < 0,01$), flurnalistus ($p < 0,01$). 2008 m. respondent nuomone, mokslininkams, verslininkams visi-kai neder t imti dovan . Ar dera priimti dovanas flurnalistams, tiriamieji sak si neffinantys/neturintys nuomon s.

13 lentel

Vertinim , ar der t priimti dovanas -i profesij atstovams, palyginimas

	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Bankininkams	2,73	1,38	2,70	1,93	0,47	0,64
Mokslininkams	2,44	1,72	2,90	1,29	-6,75**	0,00
Politikams	2,79	1,03	2,86	1,31	-1,45	0,15
Teisininkams	2,80	0,97	2,85	1,39	-1,00	0,32
Valstyb s tarnautojams	2,74	1,04	2,83	1,85	-1,35	0,18
Verslininkams	2,67	1,61	2,90	1,77	-2,96**	0,00
fiurnalistams	2,58	1,31	7,35	3,04	-45,55**	0,00

Paai-kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

Lyginant 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi vertinim , ar dera priimti dovanas i-vardint

profesij atstovams, vidurki pasiskirstym pagal lyt (žr. 16, 17 priedus), paaiškėjo, kad moter vertinim vidurkiai aukštesni ufi vyr vertinim vidurkius, taiau tie skirtumai nera statistikai reikšmingi.

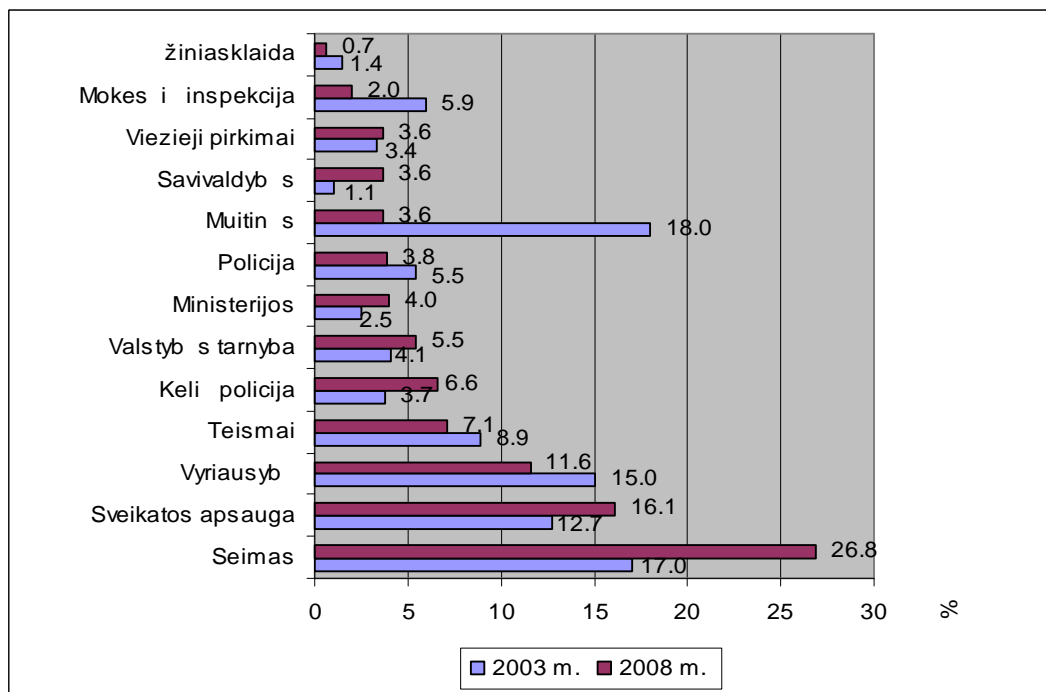
Simonas skirtingai vertina asmenis, priimančius dovanas ar kyšius. Respondentai, pasisakiusi, kad nieko blogo imti dovanas, dirbant verslo ar fliniasklaidos, mokslo ir bankininkystės srityse, buvo gerokai daugiau nei maniusi j, kad valdžios atstovai (politikai ir valstybės tarnautojai) taip pat gali imti dovanas. Kadangi i valstybės tarnautojo tikimasi kitokio elgesio, nusivylimas, pastarajam pafeidus etik, bna didesnis. Tai patvirtina ir 2003 m. ó 2008 m. Lietuvoje atlikt tyrim rezultatai. Tiek tiek daugiau nei pus 2003 m. tyrimo respondentai mano, kad verslininkams, flurnalistams bei bankininkams visiškai neder t imti dovanas, tuo tarpu apie 70 proc. respondentai nor t, kad dovanas neimt valstybės tarnautojai, politikai ir teisininkai. 2008 m. apklausos dalyvi tarpe taip manan iškai ius –iek tiek maflesnis.

Siekiant išsiaiškinti kuri institucija, respondentai nuomone, yra labiausiai korumpuota, 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi buvo prašoma pasakyti, kur išvardint institutai, jie pasirinkt pirmiausia, jei tur t gali ten paalinti korupcij. Apklaust dalyviams buvo išvardintos ios institucijos: keli policija, ministerijos, mokesi inspekcija, muitin s, policija, savivaldybės, seimas, sveikatos apsauga, teismai, valstybės tarnyba, viešieji pirkimai, vyriausyb, fliniasklaida. Respondentai nuomoni pasiskirstymas išuo klausimu pateikiamas 32 paveiksle.

fivelgiant tyrim rezultatus matoma, kad 2003 m. labiausiai korumpuotomis institucijomis laikytos: muitin s (18 % (188)), seimas (17 % (178)) ir vyriausyb (15 % (157)). Min t met tyrimo respondentai nuomone, kiek mafliu korupcija paplitusi sveikatos apsaugos srityje (12.7 % (133)), teismuose (8.9 % (93)), mokesi inspekcijoje (5.9 % (62)) ir policijoje (5.5 % (57)). Kaip mafliusiai korumpuotos, išskirtinos ó valstybės tarnyba (4.1 % (43)), keli policija (3.7 % (39)), viešieji pirkimai (3.4 % (35)), ministerijos (2.5 % (26)), fliniasklaida (1.4 % (15)), savivaldybės (1.1 % (11)).

Analizuojant 2008 m. apklausos dalyvi nuomonis, apie korupcijos paplitimo valstybin se institucijose ir fliniasklaidoje, pasiskirstym, išryškėja kiek kitokios tendencijos. 2008 m. institucijomis iškuri pirmiausia reikt paalinti korupcij laikytos: Seimas (taip manan iškai ius padidėjo nuo 17% (178) iki 26.8 % (280)), sveikatos apsaugos sritis (padaugėjo nuo 12.7 % (133) iki 16.1 % (168)), keli policija (nuo 3.7 % (39) iki 6.6 % (69)), ministerijos (nuo 2.5 % (26) iki 4. % (42)), savivaldybi (nuo 1.1 % (11) iki 3.6 % (38)). 2008 m. sumaflėjo respondentai galvojan i, kad pirmiausia korupcij reikia paalinti išmuitin s (nuo 18 % (188), iki 3.6 % (38)), mokesi inspekcijos (nuo 5.9 % (62) iki 2 % (21)), policijos (5.5 % (57) iki 3.8 % (40)), vyriausybės (nuo 15 % (157) iki 11.6 % (121)) ir teism

(nuo 8.9 % (93) iki 7.1 % (74)) ir fliniasklaidos (nuo 1.4 % (15) iki 0.7 % (7)). Beveik nekito respondent nuomon d l valstyb s tarnybos - 5.5 % (57), bei vie- j pirkim , - 3.6 % (38).



32 pav. Respondent , nuomon s apie korupcijos paplitim valstybin se institucijose ir fliniasklaidoje, pasiskirstymas

Institucij , kuriose, 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi manymu, pirmiausia reik t -alinti korupcij , i-sid stymas hierarchine tvarka matomas 14 lentelėje. Valstyb s tarnyba nei 2003 m., nei 2008 m. nepatenka pirm j penketuk institucij , kuriose respondent manymu pirmiausia -alintina korupcijos problema. 2003 m. pagal min t kriterij valstyb s tarnyba buvo a-tuntoje vietoje, o -tai 2008 m. valstyb s tarnyba pakilo -e-t viet . Tai rodo, respondent nuomon s apie valstyb s tarnautojus kait , -iuo poffi riu valstyb s tarnybos vaizdis prast ja, atsiranda daugiau asmen , manan i , kad korupcija klesti vie-ojo sektoriaus tarnautoj tarpe.

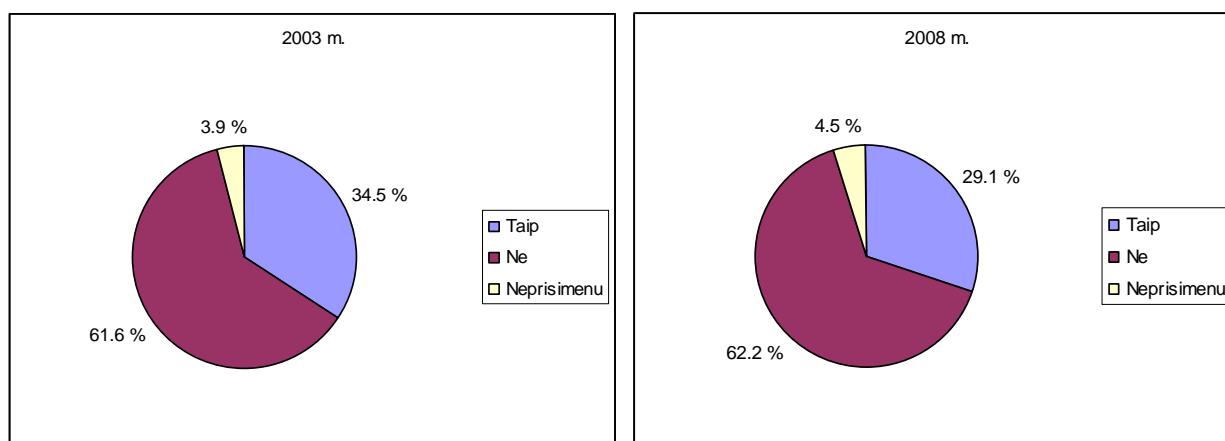
14 lentel

Institucij , kuriose, respondent nuomone, pirmiausia reik t -alinti korupcij , i-sid stymas hierarchine tvarka

Eil. Nr.	Institucija	Eil. Nr.	Institucija
1	Muitin s 18.0 % (188)	1	Seimas 26.8 % (280)
2	Seimas 17.0 % (178)	2	Sveikatos apsauga 16.1 % (168)
3	Sveikatos apsauga 12.7% (133)	3	Vyriausyb 11.6 % (121)
4	Vyriausyb 15.0 % (157)	4	Teismai 7.1 % (74)
5	Teismai 8.9 % (93)	5	Kelių policija 6.6 % (69)

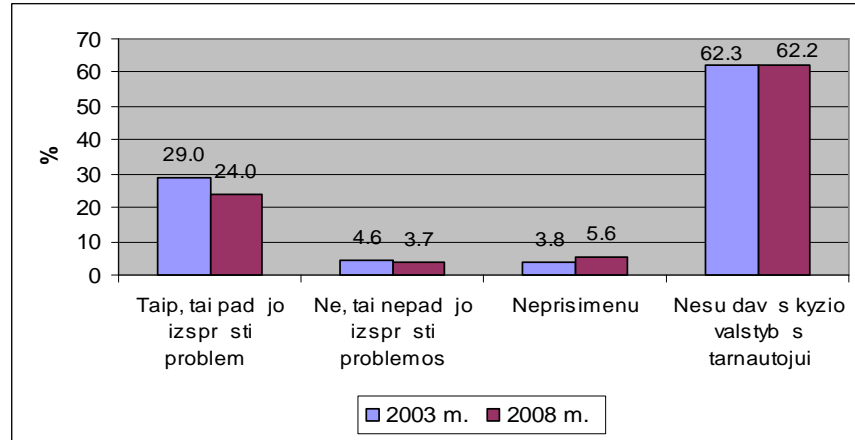
6	Mokes i inspekcija 5.9% (62)	6	Valstyb s tarnyba 5.5 % (57)
7	Policija 5.5 % (57)	7	Ministerijos 4. % (42)
8	Valstyb s tarnyba 4.1 % (43)	8	Policija 3.8 % (40)
9	Keli policija 3.7 % (39)	9	Muitin s 3.6 % (38)
10	Vie-ieji pirkimai 3.4 % (35)	10	Savivaldyb s 3.6 % (38)
11	Ministerijos 2.5 % (26)	11	Vie-ieji pirkimai 3.6 % (38)
12	fiiniasklaida 1.4 % (15)	12	Mokes i inspekcija 2. % (21)
13	Savivaldyb s 1.1 % (11)	13	fiiniasklaida 0.7 % (7)

2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi buvo klausiami ar jiems asmeniškai yra tek duoti ky-valstyb s tarnautojui (33 pav.). Paaiškėjo, kad didelei daliai respondent yra tek tai daryti: 2003 m. ky-dav valstyb s tarnautojui sak si 34.5 % (360) respondent , 2008 m. tokios patirties tur jusi buvo -iek tiek maffiau - 29.1 % (304). Dauguma respondent teig niekada nedav ky-io vie-ojo sektoriaus tarnautojui: 2003 m. - 61.6 % (643); 2008 m. - 62.2 % (649). Buvo ir neprisimenan i ar kada yra atlik tok veism respondent : 2003 m. - 3.9 % (41), 2008 m. -iek tiek daugiau - 4.5 % (47).



33 pav. Respondent pasiskirstymas pagal asmenin patirt duodant ky-valstyb s tarnautojams

Analizuojam 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi buvo klausiami ar ky-io davimas valstyb s tarnautojui (jei respondentas yra tai dar s) pad jo i-spr sti problem . Atsakym analiz atskleid , kad ky-io davimas padeda i-spr sti problemas (34 pav.): 2003 m. taip teig 29. % (303) respondent , 2008 m. -iek tiek maffiau - 24. % (251). Ky-io davimas valstyb s tarnautojui nedav naudos tik 4.6 % (48) 2003 m. tyrimo respondent , 2008 m. apklaust j tarpe, laukto rezultato -iuo b du nepasiek 3.7 % (39) apklaust j . Neprisimin ar pavyko pasiekti laukto rezultato duodant ky- 2003 m. - 3.8 % (40), 2008 m. - 5.6 % (58) respondent . Dauguma apklaust j sak si ky-io valstyb s tarnautojui niekada nedav : 2003 m. tokios patirties netur jo 62.3 % (650), 2008 m. - 62.2 % (649) apklaust j .



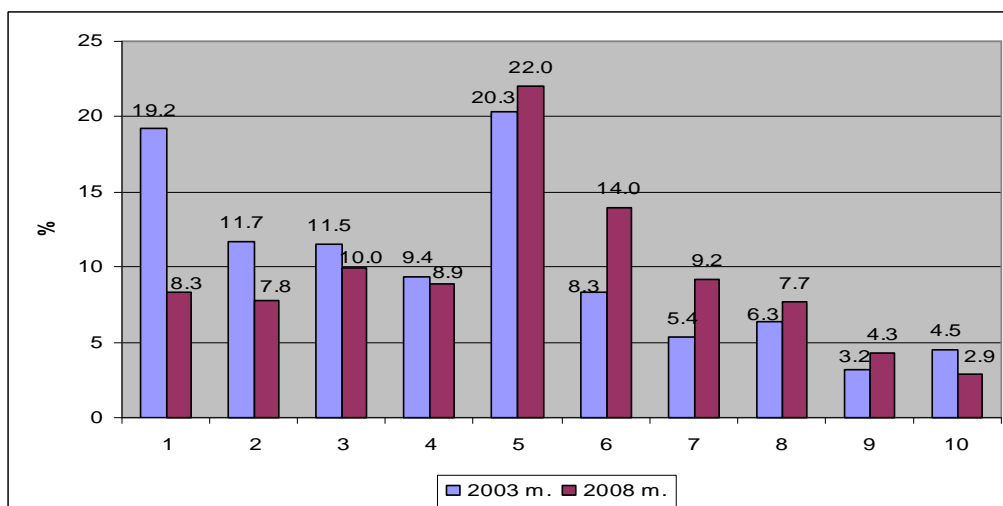
34 pav. Respondentų nuomonės, apie kyšio davimo valstybės tarnautojui tak problemų sprendimui, pasiskirstymas

Nors dauguma lietuvių neigiamai vertina korupciją, patys kartais ryftasi problemas spręsti bent taip. Apie trečdalis respondentų pripažino, kad yra davęs kyšio valstybės tarnautojui, ir tiek mafliu j tvirtino, kad tai padėjo išspręsti problemą. Didesnis skirtumas tarp 2003 m. ir 2008 m. tyrimų dalyvių pasisakymų nepastebėti, nors 2008 m. kyšio davusių ir tuo naudosis pasiekusių respondentų skaičius tiek maflesnis, tačiau neeflymiai padidėjo ir tokio fakto savo veikloje nepamenančių apklaustųjų.

Daugiausia informacijos apie neetišką valdininkų elgesį gyventojai gauna iš fliniasklaidos, kuri neabejotinai formuoja viešą nuomonę. Kaip tik dėl šios priežasties, svarbu flinoti, kaip piliečiai galvoja apie jos pateikiamą informaciją apie valstybės tarnybų bei valstybės tarnautojus. 2003 m. ir 2008 m. tyrimuose Valstybės tarnybos vaizdis dalyvių buvo prašoma 10-balįje skalėje vertinti Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstybės tarnautojus domum, informatyvum ir objektyvum (*atsakymų pasiskirstymą žr. 18 priede*). fliniasklaidos teikiama informaciją valstybės tarnybos klausimais, respondentai vertina kritiškai, dauguma jų šios informacijos nelaiko nei domia, nei informatyvia, nei objektyvia. Tokios vertinimo tendencijos 2003-2008m. išliko panašios.

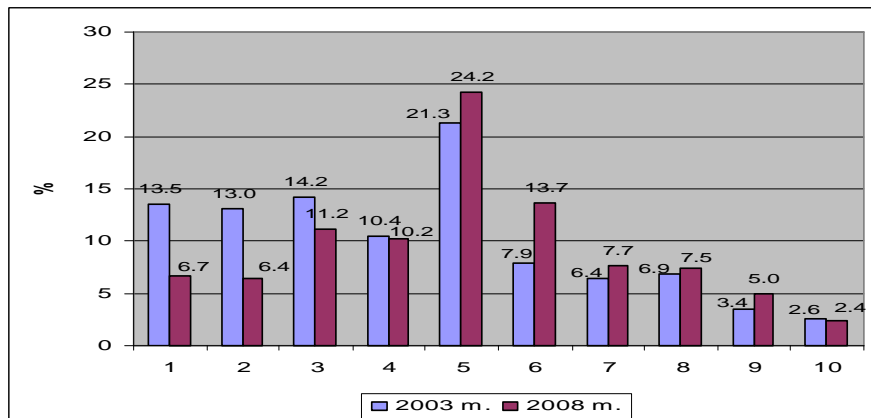
fliniasklaidos priemoni teikiama informaciją apie valstybės tarnautojus kaip domi (35 pav.), 10 balių iš 10 2003 m. vertino 4.5 % (47) tyrimo dalyvių, 2008 m. - 2.9 % (30) respondentų. 9 baliais, pagal minimumą kriteriją informaciją, 2003 m. vertino 3.2 % (33) apklaustųjų, 2008 m. - 4.3 % (45). Kaip domi 8 baliais informaciją vertino 6.3 % (66) 2003 m. tyrimo dalyvių, 7.7 % (80) 2008 m. apklaustųjų. 7 baliais (iš 10) 2003 m. fliniasklaidos teikiama informacijos apie valstybės tarnybų domum vertino 5.4 % (56) apklaustųjų, 2008 m. - 9.2 % (96). 6 baliais 2003 m. vertino 8.3 % (87), 2008 m. - 14. % (146) respondentų. Daugiausia respondentų fliniasklaidos teikiama informacijos išuo

klausim domum vertino 5 balais: 2003 m. - 20.3 % (212), 2008 m. - 22. % (230). fimesniais balais vertinan i informacij , pagal min t kriterij , pasiskirstymas pana-us: 2003 m. 4 balais informacijos domum vertino 9.4 % (98), 3 balais - 11.5 % (120), 2 balais - 11.7 % (122), 1 balu ó gana daug respondent - 19.2 % (200). Tokiais balais informacij 2008 m. vertinan i nuomon s pasiskirstymas pana-us: 4 balais informacijos domum vertino 8.9 % (93), 3 balais - 10 % (104), 2 balais - 7.8 % (81), 1 balu ó 8.3 % (87) respondent .



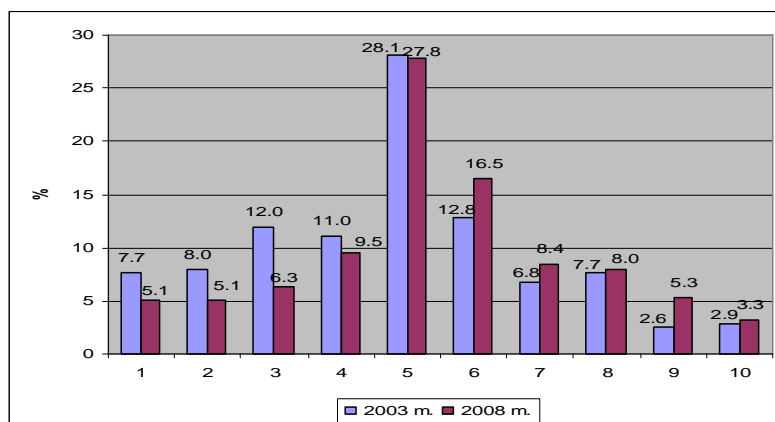
35 pav. Respondent nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais, domum pasiskirstymas

fliniasklaidos teikiamos informacijos, apie valstyb s tarnyb , respondentai nelaik ir labai informatyvia, nors 2008 m. matomas neflymus informatyvumo vertinimo ger jimas (39 pav). 10 bal (i-10) 2003 m. jos informatyvum vertino tik 2.6 % (27), 9 balais - 3.4 % (36), 8 balais - 6.9 % (72), 7 balais - 6.4 % (67), 6 balais - 7.9 % (82) respondent . 2008 m. apklaust j vertinim pasiskirstymas pana-us, -iek tiek daugiau respondent fliniasklaidos teikiamos informacijos informatyvum vertino 9, 8, 7 ir 6 balais: 10 bal (i-10) tik 2.4 % (25), 9 balais - 5. % (52), 8 balais - 7.5 % (78), 7 balais - 7.7 % (80), 6 balais - 13.7 % (143) apklaust j . Daugiausia respondent ir 2003 m. ir 2008 m. (-iek tiek daugiau) fliniasklaidos informavimo priemoni teikiamos informacijos apie valstyb s tarnyb informatyvum vertino 5 balais i- 10 galim : 2003 m. taip manan i buvo 21.3 % (222), 2008 m. - 24.2 % (253) apklaus dalyvi . Nemafla dalis respondent fliniasklaidos teikiamos informacijos informatyvum vertino flemais balais ó 4, 3, 2 ir 1. 2003 m. 4 balais (i- 10 galim) vertino 10.4 % (109), 3 balais - 14.2 % (148), 2 balais - 13. % (136), 1 balu ó 13.5 % (141). 2008 m. Vertinan i flemiausiais balais respondent -iek tiek sumafl jo: 4 balais informatyvum vertino -10.2 % (107), 3 balais - 11.2 % (117), 2 balais - 6.4 % (67), 1 balu - 6.7 % (70).



36 pav. Apklaust j nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais informatyvum , pasiskirstymas

Informacijos valstyb s tarnybos klausimais, kuri teikia fliniasklaida visuomenei, objektyvum 2003-2008 m. tyrim dalyviai taip pat vertino kriti-kai. Dauguma respondent fliniasklaidos teikiamos informacijos objektyvum vertino 5 balais i– 10 galim (37 pav.): 2003 m. taip vertinan i buvo 28.1 % (293), 2008 m. - 27.8 % (290) apklaust j . Nemaflai apklaust j ó 2003 m. 12.8 % (134), 2008 m. - 16.5 % (172) ó fliniasklaidos informacijos apie tarnautojus objektyvum vertino 6 balais (i– 10); 4 balais 2003 m. - 11. % (115), 2008 m. - 9.5 % (99) respondent ; 3 balais - 2003 m. - 12. % (125), 2008 m. gerokai maffiau - 6.3 % (66) apklaust j . Kitais balais vertinan i respondent skai ius pasiskirst pana-iai ó 7 balais (i– 10) 2003m. - 6.8 % (71); 2008 m. - 8.4 % (88); 8 balais 2003m. - 7.7 % (80), 2008 m. - 8 % (83); 9 balais ó 2003 m. - 2.6 % (27), 2008 m. - 5.3 % (55); 10 bal ó 2003 m. - 2.9 % (30), 2008 m. - 3.3 % (34). 2 balais vertinan i 2003 m. buvo 8. % (83), 2008 m. - 5.1 % (53); 1 balu fliniasklaidos teikiamos informacijos apie valstyb s tarnyb , objektyvum 2003 m. vertino 7.7 % (80); 2008 m. ó 5.1 % (53) respondent .



37 pav. Respondent nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais objektyvum , pasiskirstymas

Lyginant 2003 ir 2008 m. tyrim respondent , Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus apib dinim , vertinim vidurkius (15 lentelė), pastebima, kad 2008 m. tyrimo respondent vertinim vidurkiai auk–tesni nei 2003 m. Tarp vis vertinim pastebimi statisti–kai reik–mingi skirtumai ($p < 0,01$). Respondentai fliniasklaidos pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus domum 2003 m. 10 bal sistemoje vertino 4,29 bal , informatyvum ó 4,36 bal , objektyvum ó 4,85 bal . 2008 m. –i vertinim vidurkiai buvo kiek auk–tesni ó domumas vertintas 5,2 bal , informatyvumas ó 5,05 bal , objektyvumas ó 5,39 bal . Taigi, apklaust j manymu, fliniasklaidoje pateikiama informacija apie tarnautojus nelabai domi, nepakankamai informatyvi ir objektyvi. 2008 m. tyrimo dalyviai fliniasklaidoje pateikiam informacij apie valstyb s tarnautojus vertino kaip labiau domi , informatyvi , bei objektyvi , nei 2003 m. apklaustieji.

15 lentel

Respondent , Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus, vertinim palyginimas

	2003 metų tyrimo (n=1044)		2008 metų tyrimo (n=1000)		t-testo rezultatai		
	M	SD	M	SD	t	p	
domi	4,29	2,59	5,02	2,32	6,67**	0,00	Ne domi
Informatyvi	4,36	2,40	5,05	2,23	-6,67	0,00	Neinformatyvi
Objektyvi	4,8	2,18	5,39	2,14	-5,65**	0,00	Neobjektyvi

Paai–kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō– standartinis nuokrypis.

Lyginant 2003 m. ir 2008 m. tyrim respondent , fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus apib dinim , vertinim vidurki pasiskirstym pagal lyt (žr. 19, 20 priedus), matoma, kad vyr vertinim vidurkiai –iuo klausimu 2003 m. beveik toks pat kaip moter , 2008 m. –i vertinim vyr vidurkiai –iek tiek auk–tesni nei apklaust moter , ta iau –ie skirtumai n ra statisti–kai reik–mingi.

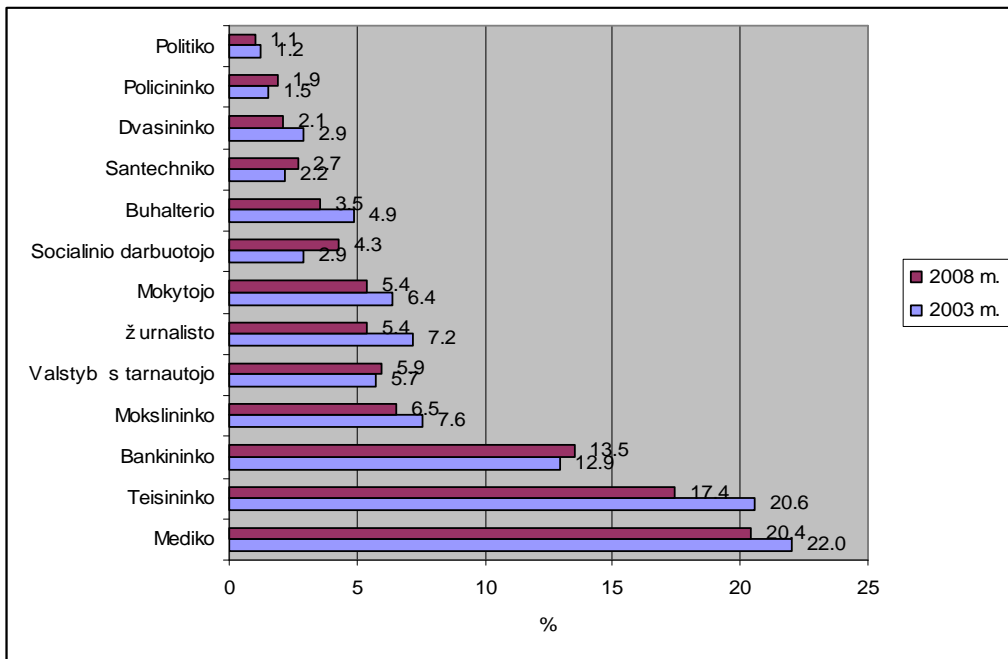
2003 - 2008 m. vykdyt tyrim dalyvi buvo klausama, koki profesij jie nor t , kad pasirinkt j vaikas (38 pav.). Matyti, kad populiariausios profesijos - mediko, teisininko ir bankininko. 2003 m. savo vaikui mediko profesijos link jo 22 % (230), 2008 m. ó 20,4 % (213) apklaust j . Teisininkais 2003 m. savo atflalas matyti nor jo 20,6 % (215) respondent , 2008 m. taip manan i sumafl jo iki 17,4 % (182). Bankininko profesijos savo vaikams 2003 m. link jo 12,9 % (135), 2008 m. kiek daugiau ó 13,5 % (141) respondent .

Maffiau populiarios profesijos respondent tarpe buvo mokslininko, valstyb s tarnautojo, flurnalisto, mokytojo, socialinio darbuotojo bei buhalterio. Mokslininkais savo vaikus 2003 m. matyti nor jo 7,6 % (79), 2008 m. - 6,5 % (68) apklaust j . Valstyb s tarnautojais savo atflalas matyti nor jo

palyginti mafflai respondent : 2003 m. - 5,7 % (60), 2008 m. - 5,9 % (62). žurnalisto profesijos savo vaikams 2003 m. link jo 7,2 % (75), 2008 m. - 5,4 % (56), mokytojo profesijos 2003 m. - 6,4 % (67), 2008 m. - 5,4 % (56); socialinio darbuotojo 2003 m. - 2,9 % (303), 2008 m. - 4,3 % (45); buhalterio profesijos 2003 m. - 4,9 % (51), 2008 m. - 3,5 % (37) apklaust j .

Kaip maffliausiai populiarias profesijas, 2003 m. ir 2008 m. tyrim dalyvi tarpe, galima išskirti: santechniko, dvasininko, policininko, labiausiai nepopuliari ó politiko. Santechniku savo vaik matyti nor jo 2,2 % (23) 2003 m. respondent , o 2008 m. - 2,7 % (28) apklaust j . Dvasinink kelio vaikams 2003 m. link jo 2,9 % (930), 2008 m. - 2,1 % (22) respondent ; policininko 2003 m. - tik 1,5% (16), 2008 m. - 1,9 % (20) apklaus dalyvi . Maffliausia buvo savo vaikams linkin i politiko karjeros: 2003 m. - 1,2 % (13), 2008 m. - 1,1 % (11) respondent .

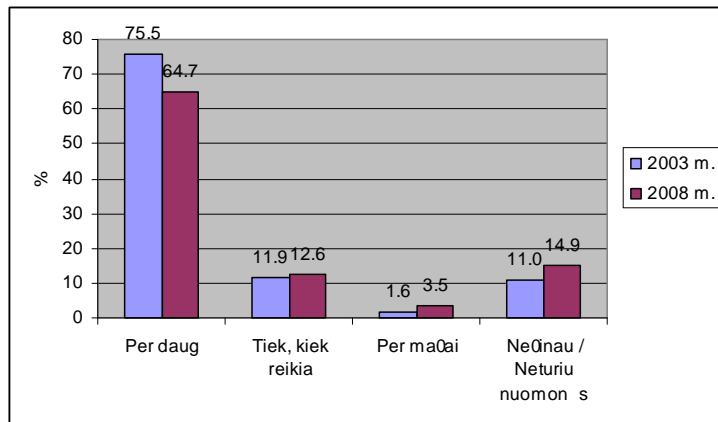
Kaip matyti valstyb s tarnautojo profesija ó neprestiflin . Tyrim duomenimis, pirmenyb teikiama mediko arba teisininko profesijoms, o maffliausiai respondent nor t , kad j vaikas pasirinkt politiko profesij . Valstyb s tarnautojo profesija priskiriama prie ne toki prestiflini , patraukli .



38 pav. Respondent pasisakym apie profesijas, kuri link t savo vaikui, pasiskirstymas

2003m. ir 2008 m. tyrim metu respondent pra–yta vertinti valstyb s tarnautoj skai i Lietuvoje. Daugumos apklaust j nuomone, Lietuvoje valstyb s tarnautoj yra per daug (39 pav.), 2003 m. taip teigusi respondent buvo net 75,5 % (788), 2008 m. –iek tiek maffliau - 64,7 % (675). Kad valstyb s tarnautoj yra tiek, kiek reikia 2003 m. sak 11,9 % (124), 2008 m. - 12,6 % (132) apklaust j ; kad tarnautoj yra permafflai 2003 m. man tik 1,6 % (17), 2008 m. ó j padaug jo iki

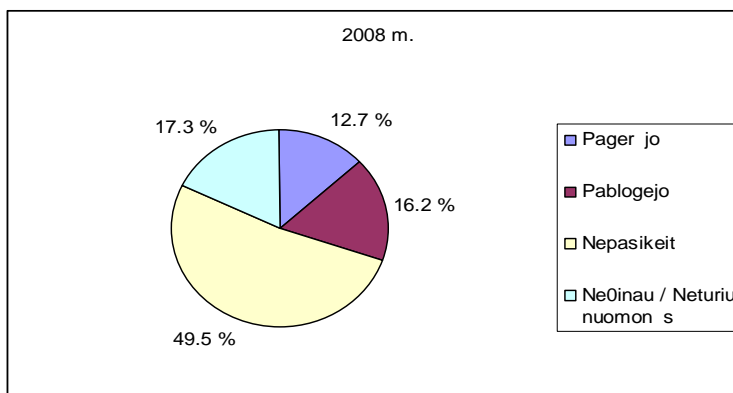
3,5% (37) respondent . Nuomon s aptariamu klausimu netur jo gana didelis skai ius tyrim dalyvi , 2003 m. - net 11, % (115), 2008 m. dar daugiau - 14,9 % (14,9 %).



39 pav. Apklaust j nuomon s, apie valstyb s tarnautoj skai i Lietuvoje, pasiskirstymas

Toks lietuvi poffi ris atitinka iandienin situacij vie-ojo sektoriaus sistemoje. Matyti, kad dauguma pilie i pageidaut , mafesn s, pigesn s ir efektyvesn s valstyb s tarnybos, ta iau tikimasi ir daugiau bei geresni vie- j paslaug ir valstybini program , skaidraus ir eti-ko tarnautoj elgesio.

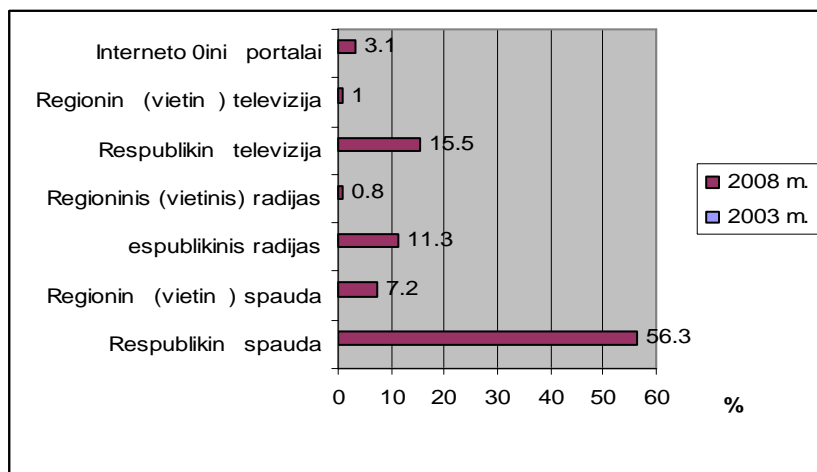
2008 m. apklausos dalyvi buvo klausiami ar pasikeit valstyb s tarnautoj poffi ris pilie ius Lietuvai esant Europos S jungos nare (40 pav.). Daugumos apklaust j nuomone valstyb s tarnautoj poffi ris pilie ius nepasikeit , taip teig 49,5 % (517) respondent . Kad pablog jo tarnautoj poffi ris, man 16,2 % (169), iek tiek maffiau respondent - 12,7 % (133) - buvo sitikin , kad vie-ojo sektoriaus tarnautoj poffi ris pilie ius pager jo. Palyginti didel apklaust j dalis - 17,3% (181) 6 neffinojo arba netur jo nuomon s aptariamu klausimu.



40 pav. Respondent nuomon s, apie valstyb s tarnautoj poffi rio pilie ius kait Lietuvai tapus ES nare, pasiskirstymas

2008 m. tyrimo dalyvi buvo teirautasi i- koki fliniasklaidos priemoni jie suffino apie

valstybės tarnyb (41 pav.). Dauguma respondentų nurodė respublikinį spaudą - 56,3 % (588), nemažai - (15,5 % (162)) minėjo respublikinį televiziją ir respublikinį radiją (11,3 % (118)), kiek mažiau apklaustųjų, kaip informavimo priemonę, kurios dėka suflino apie valstybės tarnybą, nurodė regioninį (vietinį) spaudą - 7,2 % (75), interneto žiniatinklius - 3,1 % (32), regioninį (vietinį) televiziją - 1, % (10), regioninį (vietinį) radiją - 0,8 % (8).



41 pav. Žiniasklaidos priemonės, kuriomis dėka respondentai suflino apie valstybės tarnybą

Dauguma respondentų Lietuvos valstybės tarnybos veiklą vertina nepalankiai, prieštaringai. Nepaisant to, kad viešojoje nuomonėje labai nepakanti etikos pažeidimams valstybės tarnyboje, dauguma respondentų, kartais patys patyrę problemas ryžtasi spręsti būtent taip. Ir nors valstybės tarnyba, nėra vertinama kaip itin korumpuota, piliečių susidūrimas su etikos pažeidimais viešajame sektoriuje įtakoja neigiamą tarnybos vertinimą, griauja jos įvaizdį. Tai didelė dalimi susijęs su nuviltais visuomenės lūkesčiais, bei viltimis, pasitikėjimu ir tarnautojams keliamų aukštesnių reikalavimų nepaisymu. Valstybės tarnybos įvaizdį, vienokią ar kitokią viešąją nuomonę smarkiai įtakoja žiniasklaidos informacija apie neetišką valstybės tarnautojų elgesį. Nors žiniasklaidos teikiama informacija valstybės tarnybos klausimais, respondentai vertina kritiškai, turint omenyje respublikinių informavimo priemonių populiarumą, jas būtų galima panaudoti gerinant, formuojant pageidautiną valstybės tarnybos įvaizdį. Svarbu, kad valstybės tarnautojai sąžiningai atliktų savo pareigą tarnauti visuomenei, laikytųsi viešojo sektoriaus etikos reikalavimų ir etikos kodeksų, vadovautųsi bendražmogiškais vertybėmis, išsižadėdami egoistiškų interesų kurtų teigiamą valstybės tarnybos įvaizdį

IŠVADOS

- Esama ne vienos etikos savybės, ji traktuojama kaip vertybės, pasekmės ar principas. Viešojo administravimo etikos specialistai etiką apibrėžia kaip atsakomybę, moralinį aiškinimą, paklusimą moraliniam autoritetui, moralinio sprendimo vykdymą. Valstybės tarnautojai kaip valdžios patikintieji, turi autoritetą ir veikimo laisvę, kaip tik todėl jie privalo prisiimti didelę atsakomybę, laikytis aukštesnių, nei eiliniams piliečiams keliamų, etikos normų bei standartų. Tarnautojams privalu tinkamai reprezentuoti viešąjį sektorių ir tarnauti visuomenės interesams, patenkinti bendrą visuomenės vertybių, gerbti piliečių teises, atsivertę į piliečius, vadovautis valstybės tarnautojų etikos principais. Net ir menkas egoistinis tarnautojų elgesys, nenaikinti kokybinė ar kiekybinė prasme valstybės tarnyba, kelia visuomenės nepasitenkinimą. Nemoralūs tarnautojų sprendimai ar veiksmai formuoja neigiamą valdžios atstovų vaizdą, menkina pasitikėjimą ne tik konkrečiais tarnautojais, bet ir bendrai viešojo sektoriumi. Taigi, valstybės tarnybos moralinis pagrindinis svarbus dalykas, tarnautojų etikos nuostata laikymasis yra esminis faktorius, lemiantis valstybės tarnybos vaizdą.

- Geras valstybės tarnautojų vaizdas - kruopštus, nuoseklus ir sudedantis darbo reikalaujantis procesas, taigi viešajai tarnybai keliamas aukštesnis reikalavimas, palaikyti gerą valstybės tarnautojų vaizdą sunku. Valstybės tarnautojų tarpe pasitaikantys etikos pažeidimai, tokie kaip apgavystė ir melas, korupcija, piktnaudžiavimas, interesų konfliktas, netinkamas vaizdas ir kt., palieka neišdildomas žymes visuomenės sąmonėje - aukia piliečių apatiją, pakerta pasitikėjimą viešosiomis institucijomis, skatina nepagarbą statymams, daro žalą visuomenei, ekonomikai ir socialinei sferai, griaua valstybės tarnybos vaizdą. Dėvoti tarnautojų principingumą - ugdyti ir palaikyti padeda etikos infrastruktūra - tarnautojų profesinės etikos normos reglamentuojantys teisės aktai, valstybės tarnautojų etikos priemonės vykdančios institucijos, etikos kodeksai, elgesio taisyklės, tarnautojų etinis ugdymas, pareigūnų profesionalumas, atsakomybė, visuomenės principingumas bei reiklumas. Visa tai leidžia tikėtis geresnių rezultatų, didesnio veiklos skaidrumo, mažiau piktnaudžiavimo, interesų konfliktų ar korupcijos atvejų.

- Dauguma respondentų Lietuvos valstybės tarnybos veiklą vertina nepalankiai ir mano, kad apskritai tarnautojų yra per daug, -i profesija priskiriama prie mažiau prestižinių, neatsiejama nuo gero atlyginimo. Matyti, kad dauguma piliečių pageidautų, mažesnę, pigesnę ir efektyvesnę valstybės tarnybos, taigi tikimasi ir daugiau bei geresnių viešųjų paslaugų, skaidraus ir etiško aptarnavimo.

- Valstybės tarnybos vertinimas yra prieštaringas - nepaisant to, kad viešoji nuomonė labai

nepakanti etikos pažeidimams valstybės tarnyboje - gimini ir draug protegavimui, piktnaudžiavimui tarnyba, sprendimų vilkinimui, lėšų - vaistymui ir kt., dauguma respondentų, kartais patys problemas ryškiai spręsti būtentaip - apie trečdalis jų yra davę ky- valstybės tarnautojui, nemažai jų daliai, taip pavyko išspręsti problemas. Nors valstybės tarnyba, nėra vertinama kaip itin korumpuota, piliečiai susidūrimas su etikos pažeidimais valstybės tarnyboje tampa neigiamais jos vertinimais, griaua tarnybos vaizdą, etikos vertybių egzistavimą viešajame sektoriuje mini daug mažiau respondentų, dalis jų tampa pasyviais (nemažai apklausti teigiamai šnekinantys, šnekinantys nuomonėmis aptariamais klausimais). Tikėtina, kad tai susiję ir su tarnautojams keliamais aukštesniais reikalavimais.

- Informacijos apie neetiškas valstybės tarnautojų elgesio gyventojai gauna iš žiniasklaidos, kuri neabejotinai formuoja viešąją nuomonę, taigi ir valstybės tarnybos vaizdą. Nustatyta, kad daugiausia informacijos šiuo klausimu gaunama iš respublikinių informavimo priemonių - spaudos, televizijos ir radijo. Nors žiniasklaidos teikiama informacija valstybės tarnybos klausimais, respondentai vertina kritiškai, turint omeny respublikinių informavimo priemonių populiarumą, jas būtų galima panaudoti gerinant, formuojant pageidautiną valstybės tarnybos vaizdą.

LITERATŪRA

1. Abramavičius A. LR Baudfiamojo kodekso komentaras. bendroji dalis. ó Vilnius, 2004;
2. Abramavičius A., Čepas A., Drakienė A. ir kt. Baudfiamoji teisė. Bendroji dalis. ó Vilnius, 1996;
3. Adomonis V. Valstybės tarnybos reforma Lietuvoje // Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos (Metinės konferencijos tekstai). ó Kaunas, 199, p. 59-63;
4. Apie tarnybą [fili r ta 2008-01-12]. Prieiga internetu: <<http://www.lygybe.lt/?pageid=3>>;
5. Andriulis V. Valstybės tarnautojų etika Lietuvos Respublikos statymų kontekste // Valstybės tarnautojų etika. ó Vilnius, 2002, p. 7-13;
6. Andruškevičius A. Administracinė teisė su principais ir normomis. ó Vilnius, 2004;
7. Bagdonas E., Bagdonienė L. Administravimo principai. ó Kaunas, 2000;
8. Balčius J. Dorovinis asmenybės ugdymas antikos filosofijoje. - Vilnius, 2004;
9. Bakenas L. Valdininkai ir iškis etikai // Mokslas ir gyvenimas, 1996, Nr. 3, p. 28-29;
10. Berman, E., Bonczek, S. The Ethics of Community Building. In E.Berman, J.West, and S.Bonczek (Eds.). Ethics Edge. International City/County Management Association, 1998;
11. Biekaitis L. Ne tik kyšis. Geras valdymas ir mandagus aptarnavimas - geriausia antikorpucinė priemonė // Building Public Trust: Ethics Measures in OECD Countries. OECD PUMA Policy Brief 2000, No 7, p. 2 [fili r ta 2008-09-09]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/puma>>;
12. Chlivickas E. Human Resources Development Strategy for Public Administration Institutions // Viešasis administravimas. - Vilnius, 2005, Nr. 2 (6), p. 86-93;
13. Chlivickas E. Valstybės tarnautojų lavinimo efektyvumo strateginiai komponentai // Viešojo administravimo efektyvumas. ó Kaunas, 2001, P. 162-177;
14. Cooper T. The responsible administrator: an approach to ethics for the administrative role. - San Francisco, 1990;
15. Chapman R. A. Valstybės tarnautojų etika // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 14-35;
16. Combating corruption. Encouraging ethics. A sourcebook for public service ethics. - ASPA, 1990;
17. Čilinskas K. Esami ir projektiniai siūlymai dėl teisinio pobūdžio priemonių korupcijos kontrolės ir prevencijos srityje // Kaip pašalinti korupciją? ó Vilnius, 2005, p. 55-98;
18. Dictionary of ethics, theology and society. - London and New York, 1996;
19. Deontologija. I. Kanto moralės koncepcija [fili r ta 2008-08-17]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2012.html>;
20. Etika valstybės tarnyboje ó šiandienos problemos ir praktika (i-traukos) [fili r ta 2007-04-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_autoriu_straipsniai>

- _etikos_tema/etika%20valstybes%20tarnyboje%20siandienos%20problemos%20ir%20pr.doc>;
21. Etikos valdymas: OECD rekomendacijos [fili r ta 2008-04-10]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD2/CD2_2/files/_teises_aktai/_uzsienio/Etikos%20valdymas%20OECD%20rekomendacijos.doc>;
22. Etikos flodynis [fili r ta 2008-08-21]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD2/CD2_2/etikos_zodynelis.html>;
23. Ethics in the public service. Current issues and practise. OECD Public Managment Occasional Papers, 1996, Nr. 14, [fili r ta 2008-09-20]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/dataoecd/60/13/899138.pdf>>;
24. Europos tinkamo administravimo elgesio kodeksas. ó Vilnius, 2005;
25. Finn P. statymai ir pareig nai // Valstyb s tarnautoj etika. - Vilnius, 2002, p. 318-332;
26. Ganina T. Kaip elgtis eti-kai ir suderinti priva ius interesus su vie-aisiais? // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 60-63;
27. Genzelis B. Es apie m stytojus. ó Vilnius, 1986;
28. Girdenis T. Didel s flalos darymas valstybei, tarptautinei vie-ajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui kaip piktnaudfliavimo sud ties poffymis // Jurisprudencija. - Vilnius, 2006 m. Nr. 7(85), p. 102-108;
29. Gudauskas R. Valstyb s informacijos strategijos Lietuvos vaizdffio k rimo srityje metmenys, p. 3-4 [fili r ta 2008-09-19]. Prieiga internetu: <http://www.mediabv.lt/resursai/vrstudija/Renaldas_Gudauskas_Valstybes_matmenys.pdf>;
30. Halder A. Filosofijos flodynas. ó Vilnius, 2002;
31. Hapman R. Valstyb s tarnautoj etika // Valstyb s tarnautoj etika. ó Vilnius, 2002;
32. H gelis G. W. Teis s filosofijos apmatai. ó Vilnius, 2000, p. 437;
33. Jasaitis E. vadas vie-j administravim // Vie-asis administravimas: monografija. ó Kaunas, 1999, p. 250;
34. Jennings B. Taking ethics seriously in administrative life: constitutionalism, ethical reasoning, and moral judgment. In Ethical frontiers in public management: seeking new strategies for resolving ethical dilemmas. - San Francisko, 1991, p. 64-90;
35. Jurginis J. Pilietyb Lietuvos Didffiojoje Kunigaik-tyst je // Tiesa, 1991, Nr. 201 (14706);
36. Justickis V., Raudonien A. Korupcija // Kriminologija. ó Vilnius, 2001, p. 344-396;
37. Jokubaitis A. Politika be vertybi . [fili r ta 2008-05-05]. Prieiga internetu: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Politologija/49/25-41p.pdf>>;

38. Ka erauskas T. Revoliucija, kova, nepaklusnumas. Su kuo kariauja demokratija? // Problemos, 2006. Priedas, p. 46-54 [fifi r ta 2009-04-20]. Prieiga internetu: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Problemos/2006_priedas/Tomas_Kacerauskas.pdf>;
39. Kantas I. Praktinio proto kritika. - Vilnius, 1987;
40. Kantas I. Dorov s metafizikos pagrindai. - Vilnius, 1980;
41. Karali nait V. Si lo nesibaidyti // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2007 m. lapkritis (10), p. 38-39;
42. Kavoli nait E. Biudfeto l – kontrol vykdan i institucij bei pareig n atskaitomyb ir atsakomyb [fifi r ta 2009-04-20]. Prieiga internetu: <<http://www.teise.org/admin/docs/upload/2003%202%20egle.doc>>;
43. Kleinig J. The ethics of policing. - New York, 1996;
44. Kromelyt I. Kova su korupcija Europos vie–ajame administravime // Savivaldybi flinios, 2006-07-13, Nr. 24 (365) [fifi r ta 2008-10-17]. Prieiga internetu <<http://www.vtd.lt/index.php?-1432649340>>;
45. Kromelyt I. Kova su korupcija Europos vie–ajame administravime // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. Gegufl (5), p. 68-69;
46. Kromelyt I. Kova su korupcija Europos vie–ajame administravime // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. gegufl (5), p. 68-69;
47. Krupavi ius A. Valstyb s tarnybos vaizdis Lietuvoje // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2004, rugpj tis, Nr. 1, p. 17-20;
48. Kurpuvesas V. Lietuvos valstyb s tarnybos tobulinimo kryptys (prane–imas Tarptautin je konferencijoje ō Lietuvos valstyb s tarnyba ir jos modernizavimo gair sŏ) [fifi r ta 2008-09-05]. Prieiga internetu: <<http://www.vtd.lt/index.php?-1086560843>>;
49. Korupcija [fifi r ta 2008-11-10]. Prieiga internetu: <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/korupcija/2415>;
50. Lietuvos etikos kodeksai, nuostatai, taisykl s. ō Vilnius, 2006;
51. Lietuvos HSM duomen archyvas (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [fifi r ta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <http://193.219.34.241/webview/index.jsp?object=http://193.219.34.241:81/obj/fStudy/LiDA0067_VTT>;
52. Lietuvos HSM duomen archyvas (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [fifi r ta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <http://193.219.34.241/webview/index.jsp?object=http://193.219.34.241:81/obj/fStudy/LiDA0068_VTT>Lietuvos valstyb s tarnyba ir jos modernizavimo gair sŏ) [fifi r ta 2008-09-05]. Prieiga internetu: <<http://www.vtd.lt/index.php?-1086560843>>;
53. Lane J. E. Vie–asis sektorius: s vokos, modeliai, poffi riai, - Vilnius, 2001;

54. Laurinavičius A. Karjeros proceso statutinė valstybės tarnyboje valdymas // Viešoji politika ir administravimas, 2002, Nr. 3, p. 99-108;
55. Lewis C. The ethics challenge in public service. A problem solving guide. - San Francisco, 1991, p. 148-149;
56. Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis. Ó Vilnius, 2005;
57. Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodeksas. Ó Vilnius, 2006 [filiacija 2008-06-22]. Prieiga internetu: <<http://www.tm.lt/?item=kodeks&aktoid=26>>;
58. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir sigaliojimo statymas. - Vilnius, 2000, rugsėjo 26 d., Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741;
59. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių statymas // Valstybės žinios, 1998, Nr. 112;
60. Lietuvos Respublikos Seimo statutai. Ó Vilnius, 1994 m. vasario 17 d., Nr. I-399 // Valstybės žinios, 1994, Nr. 15-249;
61. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės žinios, 1999 m., Nr. 66-2130;
62. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas // Valstybės žinios, 2002 m., Nr. 45;
63. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos statymas. 2005-12-22, Nr. VIII-1316 // Valstybės žinios, 2006, Nr. 4-97;
64. Lietuvos Respublikos Valstybės politikos elgesio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir įgyvendinimo statymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 102-3938;
65. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statymas, 1997 m. Liepos 2 d. Nr. VIII-371 // Valstybės žinios, 1997, Nr. 60-1659;
66. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje statymo pakeitimo statymas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 18;
67. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. Birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 D I valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios, 2002-06-28, Nr. 65-2656>;
68. McIntyre I. Trumpa etikos istorija. Ó Vilnius, 2000;
69. Miniotaitė G. Moralinių tolerancijos samprata I. Kanto praktinė filosofijoje // Logos, 2006 m., spalio lapkritis, Nr. 48, p. 14-23;
70. Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. - Kaunas, 2008;
71. Misevičius V. Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai. Ó Kaunas, 2006;
72. Mokymo programos ir modulių sąrašas // Lietuvos viešoji administravimo institutas [filiacija 2009-03-13]. Prieiga internetu: <http://www.livadis.lt/index.php?content_id=93&menu_id=92&top_id=92> (2009-03-16>;

73. Mosher F. Watergate: implications for responsible government. In Classics of public administracijon, 1992;
74. Muitin s departamento prie Lietuvos Respublikos Finans ministerijos direktoriaus 2002 m. spalio 18 d. sakymas, Nr. 670, D l Lietuvos Respublikos muitin s pareig n etikos kodekso patvirtinimo // Valstyb s flinios, 2002, Nr. 111-4958;
75. Palidaukait J. Etika vie-ajame administravime // Vie-asis administravimas: monografija, - Kaunas, 1999, p. 80-212;
76. Palidaukait J. Korupcijos ir atsakomyb s problema vie-ojo administravimo sistemoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2005, Nr. 13;
77. Palidaukait J., Didfiulien R. Vie-ojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2002, Nr. 1, p. 60-65. P. 64 [fli r ta 2009-02-13]. Prieiga internetu: <http://www3.mruni.lt/lt/modules/mydownloads/cache/files/viesasis_administravimas_1___p60-65_.pdf>;
78. Palidaukait J., Vaisvalavi i t A. Antikorupcinio -vietimo Lietuvoje svarba // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. - Tyliauliai, 2005, p. 287-291;
79. Palidaukait J. Valstyb s tarnautoj pareigos ir teis s Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje // Vie-oji politika ir administravimas, 2006. Nr. 16;
80. Palidaukait J. Valstyb s tarnautoj veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas // Vie-oji politika ir administravimas, 2003, Nr. 4;
81. Palidaukait J. Vertybinis valstyb s tarnautojo profilis -iuolaikin s Lietuvos politin s kult ros kontekste // Politologija, 2008/2 (50), p. 23-52;
82. Palidaukait J. Vie-ojo administravimo etika. - Kaunas, 2001;
83. Palidaukait J., Purvinis O., Vai ekonien V. Lietuvos valstyb s tarnautoj etosas: sociologin perspektyva // Vie-oji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 48-56;
84. Paliu-is A. Skaidrumas savivaldyb se: misija manoma mokymo programos skuba pagalb gyvendinantiems antikorupcines priemones savivaldoje // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. spalio (6), p. 66-69;
85. Paulavi i t A. Verslo etikos b kl Lietuvoje. ó Vilnius, 2004;
86. Pauflait -Kulvinskien J. Administracin justicija: teorija ir praktika. - Vilnius, 2005;
87. Peery N. Business, government, and society. Managing competitiveness, ethics, and social issues. - New Jersey, 1995;
88. Personalo etin s problemos vie-ajame administarvime // Vie-asis administravimas. ó Kaunas, 1999;
89. Politin filosofija [fli r ta 2008-06-07]. Prieiga internetu:

- <<http://my.opera.com/nerave/blog/show.dml/108431>>;
90. Petkevičius P. Administracinis atsakomybės. Vilnius, 1996;
91. Pruskus V. Verslo etika. Laiko ir atsakomybės galimybės. Vilnius, 2003;
92. Pruskus V. Verslo etika. Vilnius, 2002;
93. Pukienė R., Stokaitė I. Profesinio valstybės tarnautojų etika ir teorinis aspektas [žiūrėti 2007-03-20]. Prieiga internetu: <http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Konferencijos/ktu_pi/knyga2005%20PDF/straipsniai/Socialis/Pukiene,%20Stokaite.pdf>;
94. Riekiškis K. Platono filosofijos bruožai // Platonas. Valstybės. Vilnius, 2000;
95. Rudokas M. Valdininko veiklos profesionalumo problemos naujose demokratijose: klientų ir korupcijos pavojai // Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos (Metiniai konferencijos tekstai). Kaunas, 1999;
96. Rose P. The Management of Ethics and Conduct in the Public Sector Recent Developments in the United Kingdom. 1997 m. lapkričio 30 d. Paryžiaus simpoziumo „Etika viešajame sektoriuje: ir galimybės OECD valstybėms“ [žiūrėti 2008-11-02]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/puma/ethics/symposium/index.htm>>;
97. Rosenbloom D. H. Konstitucija ir kaip valstybės valdymo etikos pagrindas // Valstybės tarnautojų etika. - Vilnius, 2002, p. 101-118;
98. Sakalauskas G. Privatus interesų deklaravimo ypatybės // Valstybės tarnybos aktualijos, 2008 m., rugpjūtis (14), p. 58-61;
99. Seimo kontroliniai [žiūrėti 2009-01-05]. Prieiga internetu: <<http://www.lrski.lt/index.php?p=290&l=LT&n=291>>;
100. Seimo kontrolinių veikla [žiūrėti 2008-11-03]. Prieiga internetu: <<http://www.lrski.lt/>>;
101. Skirmantas J. Platono ištautos apie gerio reikimą apibrėžiant būtą prasmę, arba valstybės teorinio konstravimo paradigma // Problemos. - 2006 Nr. 70, p. 31-49. P. 40-41 [žiūrėti 2007-06-10]. Prieiga internetu: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Problemos/Problemos_70/Skirmantas_Jankauskas.pdf>;
102. Sikora A. Susitikimai su filosofija: nuo Herakleito iki Huserlio. Vilnius, 2004;
103. Spinoza B. Etika. Vilnius, 2001;
104. Tamas J. Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius, 2004;
105. Tėdbaras S. Administracinis atsakomybės. Vilnius, 2005;
106. Teleologinio etikos koncepcijos [žiūrėti 2008-08-23]. Prieiga internetu: <http://www.vsv.lt/mokymas/Morales_filosofija/2013.html>;
107. Trumpa U. Ar reikia Seimo etikos kodekso? [žiūrėti 2008-12-01]. Prieiga internetu:

- <http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/ar_reikia_seimo_etikos_kodekso/1361>;
108. Vabalait R., M. Kelyje flogaus tobulum : Spinozos moral s filosofija [fi r ta 2008-03-05]. Prieiga internetu: <http://www.litlogos.lt/L55/logos55_24_33_psl.pdf>;
109. Vaidelyt E., fivaliauskas fi. finiasklaida valstyb s tarnybai griefta // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2009, sauis-vasaris, Nr. 15, p. 50-60;
110. Vansevi ius S. Valstyb s ir teis s teorija. ó Vilnius, 2000, p. 225;
111. Vasiljevien N. Verslo etika ir elgesio kodeksai. ó Vilnius, 2003;
112. Vaisvalavi i t A. Antikorupcinis –vietimas: Lietuvos atvejis // Vie–oji politika ir administravimas, 2007, Nr. 21, p. 75-86. P. 77 [fi r ta 2009-02-21]. Prieiga internetu: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa21/VPA_Nr.21_A.Vaisvalaviciute_p.75-86.pdf>;
113. Vai–vila A. Teis s teorija. - Vilnius. 2004;
114. Vai–vila A. Teisin s valstyb s koncepcija Lietuvoje. ó Vilnius, 2000, p. 3236331;
115. Vernickait A. Ateities valdininkai [fi r ta 2008-06-21]. Prieiga internetu: <Prieiga internetu: <<http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.full/44b781626c48c>>;
116. Visuomen mato vis daugiau korupcijos? // Valstyb s tarnybos aktualijos, 2006 m. gegufl (5), p. 73-75;
117. Vie–asis administravimas ir privat s asmenys: vie–ojo administravimo subjekt ir priva i asmen santykius reglamentuojantys administracin s teis s principai. ó Vilnius, 2004;
118. Veli ka A., Minkevi ius A. Valstyb s tarnautoj mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos poky iai Lietuvoje // Vie–asis administravimas, - Vilnius, 2005 m., Nr. 2 (6), p. 94-101;
119. Vyriausiosios tarnybin s etikos komisijos 2002 met veiklos ataskaita [fi r ta 2008-11-09]. Prieiga internetu: <http://www3.lrs.lt/docs3/kad4/w3_viewer.ViewDoc-p_int_tekst_id=27519&p_int_tv_id=2706&p_org=0.htm>;
120. Whitton H. Praktin etika: valstyb s tarnautojo profesin etika [fi r ta 2008-10-12]. Prieiga internetu: <http://www.stt.lt/files/mokmedziaga/CD1/CD1_1/files/_uzsienio_autoriu_straipsniai_etikos_tema/praktine%20etika.doc>.

PRIEDAI

2003 m. tyrimo šValstyb s tarnybos vaizdis anketo pavyzdys

Gaidys Vladas. Valstyb s tarnybos vaizdis, 2003 m. lapkritis. Visuomen s nuomon s ir rinkos tyrim centras "VILMORUS". Gedimino 1-15, Vilnius 01103. Tel.: 2690982, faksas: 2690981, E-pa-tas: info@vilmorus.lt

K1. Jūs nuomone, kaip dirba išvardintos Lietuvos institucijos?

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Dirba labai gerai	Greiau gerai	Greiau blogai	Visi-kai blogai	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Bankai	1	2	3	4	9
2. Bafny ia	1	2	3	4	9
3. Kariuomen	1	2	3	4	9
4. Partijos	1	2	3	4	9
5. Policija	1	2	3	4	9
6. Prezidentas	1	2	3	4	9
7. Savivaldyb s	1	2	3	4	9
8. Seimas	1	2	3	4	9
9. Socialin apsauga	1	2	3	4	9
10. Sodra	1	2	3	4	9
11. Sveikatos apsauga	1	2	3	4	9
12. Vietimas	1	2	3	4	9
13. Teismai	1	2	3	4	9
14. Valstyb s tarnyba	1	2	3	4	9
15. Vyriausyb	1	2	3	4	9
16. finiasklaida	1	2	3	4	9

K2. Kaip Jūs vertinate šių profesijų atstovus? Vertinkite 10-balėje skalėje, kur 1 – visiškai nepalankiai, o 10 – labai palankiai?

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visiškai nepalankiai	Labai palankiai
1. Bankininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
2. Buhalteriai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
3. Dvasininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
4. Medikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
5. Mokytojai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
6. Mokslininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
7. Policininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
8. Politikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
9. Santechnikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
10. Socialiniai darbuotojai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
11. Teisininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
12. Valstyb s tarnautojai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
13. fiurnalistai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	

K3. Valstybės tarnautojus Lietuvoje galima, Jūsų nuomone, apibūdinti, kaip:

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visi-kai pritariu	Greiau pritariu	Greiau nepritariu	Visi-kai nepritariu	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Atsakingus ufl savo sprendimus	1	2	3	4	9
2. Atskaitingus visuomenei	1	2	3	4	9
3. Dirban ius per mafai	1	2	3	4	9
4. Gaunan ius ger atlyginim	1	2	3	4	9
5. Gerbian ius fmog	1	2	3	4	9
6. Greitai priiman ius sprendimus	1	2	3	4	9
7. Iniciatyvius	1	2	3	4	9

8. Kompetentingus	1	2	3	4	9
9. Korumpuotus	1	2	3	4	9
10. M gstan ius kanceliarin darb	1	2	3	4	9
11. Nesavanaudi-kus	1	2	3	4	9
12. Ne-ali-kus	1	2	3	4	9
13. Paslaugius	1	2	3	4	9
14. Per daug takojamus ekonomini interes	1	2	3	4	9
15. Per daug takojamus politik	1	2	3	4	9
16. Piktnaudffiaujan ius tarnybine pad timi	1	2	3	4	9
17. Priiman ius sprendimus vie-ai ir skaidriai	1	2	3	4	9
18. Proteguojan ius gimines ir draugas	1	2	3	4	9
19. S ffiningus	1	2	3	4	9
20. Sugeban ius spr sti visuomen s problemas	1	2	3	4	9
21. TM vaistan ius l -as	1	2	3	4	9
22. Turin ius geras socialines garantijas	1	2	3	4	9
23. Turin ius ilgas atostogas	1	2	3	4	9
24. Vaidinan ius i-rinktuosius	1	2	3	4	9
25. Vilkinan ius sprendimus, t.y. biurokrati-kus darbuotojus	1	2	3	4	9

K4. Ar Jūs manote, kad dauguma valstybės tarnautojų yra sąžiningesni, mažiau sąžiningi, ar vienodai sąžiningi negu...

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	S ffiningesni	Maffiau s ffiningi	Vienodai s ffiningi	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Valstyb s tarnautojai ufl bankininkus yra	1	2	3	9
2. Valstyb s tarnautojai ufl mokslininkus yra	1	2	3	9
3. Valstyb s tarnautojai ufl politikus yra	1	2	3	9
4. Valstyb s tarnautojai ufl teisininkus yra	1	2	3	9
5. Valstyb s tarnautojai ufl verslininkus yra	1	2	3	9
6. Valstyb s tarnautojai ufl flurnalistus yra	1	2	3	9

K5. Jei palygintumėte valstybės tarnautojus su privataus verslo darbuotojais, tai, Jūsų nuomone, valstybės tarnautojai yra:

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visi-kai pritariu	Grei iau pritariu	Grei iau nepritariu	Visi-kai nepritariu	Nežinau/neturiu nuomonės
Valstyb s tarnautojai yra dėmesingesni ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstyb s tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstyb s tarnautojai yra kompetentingesni ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstyb s tarnautojai yra mažiau šališki ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstyb s tarnautojai yra	1	2	3	4	9

sąžiningesni ufl privataus verslo darbuotojus					
---	--	--	--	--	--

K6. Ar, Jūsų nuomone, derėtų priimti dovanas šių profesijų atstovams kaip pareigūnams?

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Nieko bloga paimti dovan	Neder t imti dovanos	Visi-kai neder t imti dovanos	Neffinai/neturiu nuomon s
1. Bankininkams	1	2	3	9
2. Mokslininkams	1	2	3	9
3. Politikams	1	2	3	9
4. Teisininkams	1	2	3	9
5. Valstyb s tarnautojams	1	2	3	9
6. Verslininkams	1	2	3	9
7. fiurnalistas	1	2	3	9

PARODYKITE KORTELĘ K7

K7. Jei Jūs turėtumėte burtų lazdelę ir galėtumėte pašalinti korupciją iš išvardintų institucijų, kurią Jūs pasirinktumėte pirmiausia (tik vienas atsakymas)? *Vienas atsakymas*

1. Keli policija
2. Ministerijos
3. Mokes i inspekcija
4. Muitin s
5. Policija
6. Savivaldyb s
7. Seimas
8. Sveikatos apsauga
9. Teismai
10. Valstyb s tarnyba
11. Vie-ieji pirkimai
12. Vyriausyb
13. fiiniasklaida

K8. Ar Jums asmeniškai yra tekę duoti kyši valstybės tarnautojui?

1. Taip
2. Ne
3. *Nepprisimenu*

K9. Jei Jums teko duoti kyši valstybės tarnautojui, ar tai padėjo išspręsti Jūsų problemą?

1. Taip, tai pad jo i-spr sti problem
2. Ne, tai nepad jo i-spr sti problemos
3. Nepprisimenu
4. Nesu dav s ky-io valstyb s tarnautojui

K10. Kaip jūs apibūdintumėte Lietuvos žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie valstybės tarnautojus? Vertinkite 10-balėje skalėje.

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

domi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9----- 10	Ne domi
Informatyvi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9----- 10	Neinformatyvi
Objektyvi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9----- 10	Neobjektyvi
Subalansuota	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----	Nesubalansuota

	10	
Tiksli	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----	Netiksli
	10	

PARODYKITE KORTELĘ K11

K11. Kokią profesiją Jūs norėtumėte, kad pasirinktų Jūsų vaikas?

Vienas atsakymas

1. Bankininko
2. Buhalterio
3. Dvasininko
4. Mediko
5. Mokytojo
6. Mokslininko
7. Policininko
8. Politiko
9. Santechniko
10. Socialinio darbuotojo
11. Teisininko
12. Valstybės tarnautojo
13. fiurnalisto

K12. Lietuvos Respublikoje, Jūsų nuomone, valstybės tarnautojų yra:

1. Per daug
2. Tiek, kiek reikia
3. Per mažai
4. *Nežinau/Neturiu nuomonės*

K13. Kaip dažnai Jums asmeniškai tenka bendrauti su valstybės tarnautojais?

1. Dažnai
2. Kartais
3. Retai
4. Niekada
5. *Nežinau/ Neprisimenu*

**Socialinės demografinės charakteristikos
Duomenys apie Jus**

S01. Respondento lytis:

1. Vyras
2. Moteris

S02. Amžius _____ (suėję metai)

S03. Išsimokslinimas

1. Nebaigtas vidurinis
2. Vidurinis ir spec. vidurinis

3. Auk-tasis

S04. Kokia suma tenka vienam Jūsų šeimos nariui per mėnesį?

Sudėkite visų šeimos narių atlyginimus, pensijas, stipendijas ir t.t. ir padalinkite iš šeimos narių skaičiaus

_____ lit

S05. Tautybė

1. Lietuvis
2. Rusas
3. Lenkas

S06. Socialinė padėtis

1. Bedarbis
2. Nam -eiminink
3. Pensininkas
4. Moksleivis, studentas
5. Specialistas (su auk-tuoju)
6. Tarnautojas (be auk-tojo)
7. Darbininkas

S07. Gyvenamoji vieta

1. Vilnius
2. Kaunas, Klaip da, T^Yauliai, Panev flys
3. Kiti miestai
4. Kaimas

Šaltinis: Lietuvos HSM duomen archyvas (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [fi r ta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <<http://sf.library.lt/marc/getobj.php?obj=LT-eLABa-0001:H.02~LiDA~200812220067&lib=hsm01>>.

2008 m. tyrimo šValstyb s tarnybos vaizdis anketo pavyzdys

Gaidys Vladas. Valstyb s tarnybos vaizdis, 2008 m. liepa. Visuomen s nuomon s ir rinkos tyrim centras "VILMORUS". Gedimino 1-15, Vilnius 01103. Tel.: 2690982, faksas: 2690981, E-pa-tas: info@vilmorus.lt

K1. Kaip Jūs vertinate šių profesijų atstovus? Vertinkite 10-balėje skalėje, kur 1 – visiškai nepalankiai, o 10 – labai palankiai?

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visiškai nepalankiai	Labai palankiai
1. Bankininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
2. Buhalteriai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
3. Dvasininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
4. Medikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
5. Mokytojai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
6. Mokslininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
7. Policininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
8. Politikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
9. Santechnikai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
10. Teisininkai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
11. Valstyb s tarnautojai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	
12. fiurnalistai	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	

K2. Valstybės tarnautojus Lietuvoje galima, Jūsų nuomone, apibūdinti, kaip:

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visi-kai pritariu	Greiau pritariu	Greiau nepritariu	Visi-kai nepritariu	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Atsakingus ufl savo sprendimus	1	2	3	4	9
2. Atskaitingus visuomenei	1	2	3	4	9
3. Dirban ius per maflai	1	2	3	4	9
4. Gaunan ius ger atlyginim	1	2	3	4	9
5. Gerbian ius fmog	1	2	3	4	9
6. Kompetentingus	1	2	3	4	9
7. Korumpuotus	1	2	3	4	9
8. Nesavanaudi-kus	1	2	3	4	9
9. Paslaugius	1	2	3	4	9
10. Per daug takojamus ekonomini interes	1	2	3	4	9
11. Per daug takojamus politik	1	2	3	4	9
12. Piktnaudffiaujan ius tarnybine pad timi	1	2	3	4	9
13. Proteguojan ius gimines ir draugus	1	2	3	4	9
14. S fliningus	1	2	3	4	9
15. Tvaistan ius l-as	1	2	3	4	9

K3. Ar Jūs manote, kad dauguma valstybės tarnautojų yra sąžiningesni, mažiau sąžiningi, ar vienodai sąžiningi negu...

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	S fliningesni	Maffiau s fliningi	Vienodai s fliningi	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Valstyb s tarnautojai ufl bankininkus yra	1	2	3	9
2. Valstyb s tarnautojai ufl	1	2	3	9

mokslininkus yra				
3. Valstybės tarnautojai ufl politikus yra	1	2	3	9
4. Valstybės tarnautojai ufl teisininkus yra	1	2	3	9
5. Valstybės tarnautojai ufl verslininkus yra	1	2	3	9
6. Valstybės tarnautojai ufl ūkininkus yra	1	2	3	9

K4. Jei palygintumėte valstybės tarnautojus su privataus verslo darbuotojais, tai, Jūsų nuomone, valstybės tarnautojai yra:

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Visi-kai pritariu	Greičiau pritariu	Greičiau nepritariu	Visi-kai nepritariu	Nežinau/ neturiu nuomonės
Valstybės tarnautojai yra dėmesingesni ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstybės tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstybės tarnautojai yra kompetentesni ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9
Valstybės tarnautojai yra sąžiningesni ufl privataus verslo darbuotojus	1	2	3	4	9

K5. Ar, Jūsų nuomone, derėtų priimti dovanas šių profesijų atstovams kaip pareigūnams?

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

	Nieko bloga paimiti dovan	Nederėtų imti dovanos	Visi-kai nederėtų imti dovanos	Nežinau/neturiu nuomonės
1. Bankininkams	1	2	3	9
2. Mokslininkams	1	2	3	9
3. Politikams	1	2	3	9
4. Teisininkams	1	2	3	9
5. Valstybės tarnautojams	1	2	3	9
6. Verslininkams	1	2	3	9
7. Ūkininkams	1	2	3	9

PARODYKITE KORTELĘ K6

K6. Jei Jūs turėtumėte burtų lazdele ir galėtumėte pašalinti korupciją iš išvardintų institucijų, kurią Jūs pasirinktumėte pirmiausia?

Vienas atsakymas

1. Keli policija
2. Ministerijos
3. Mokesčių inspekcija
4. Muitinės
5. Policija
6. Savivaldybės
7. Seimas
8. Sveikatos apsauga
9. Teismai
10. Valstybės tarnyba

11. Vie-ieji pirkimai
12. Vyriausyb
13. finiasklaida

K7. Ar Jums asmeniškai yra tekę duoti kyšį valstybės tarnautojui?

1. Taip
2. Ne
3. *Neprisimenu*

K8. Jei Jums teko duoti kyšį valstybės tarnautojui, ar tai padėjo išspręsti Jūsų problemą?

1. Taip, tai padėjo išspręsti problemą
2. Ne, tai nepadėjo išspręsti problemos
3. Neprisimenu
4. Nesu davęs kyšio valstybės tarnautojui

K9. Kaip jūs apibūdintumėte Lietuvos žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie valstybės tarnautojus? Vertinkite 10-balėje skalėje.

Kiekvienoje eilutėje – po atsakymą

domi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	Ne domi
Informatyvi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	Neinformatyvi
Objektyvi	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10	Neobjektyvi

PARODYKITE KORTELĘ K10

K10. Kokią profesiją Jūs norėtumėte, kad pasirinktų Jūsų vaikas?

Vienas atsakymas

1. Bankininko
2. Buhalterio
3. Dvasininko
4. Mediko
5. Mokytojo
6. Mokslininko
7. Policininko
8. Politiko
9. Santechniko
10. Socialinio darbuotojo
11. Teisininko
12. Valstybės tarnautojo
13. fiurnalisto

K11. Lietuvos Respublikoje, Jūsų nuomone, valstybės tarnautojų yra:

1. Per daug
2. Tiek, kiek reikia
3. Per mažai
4. *Nežinau/Neturiu nuomonės*

K12. Ar pasikeitė valstybės tarnautojų požiūris į piliečius Lietuvai esant Europos Sąjungos nare?

1. Pagerėjo
2. Pablogėjo

3. Nepasikeit
4. Neffinau/Neturiu nuomonės

PARODYKITE KORTELE K13

K13. Iš kokių žiniasklaidos priemonių Jūs sužinote apie valstybės tarnybą?

Galimi keli atsakymai

1. Respublikinė spauda
2. Regioninė (vietinė) spauda
3. Respublikinė radijas
4. Regioninė (vietinė) radijas
5. Respublikinė televizija
6. Regioninė (vietinė) televizija
7. Interneto tinkliniai portalai

Socialinės demografinės charakteristikos Duomenys apie Jus

S01. Respondento lytis:

1. Vyras
2. Moteris

S02. Amžius _____ (suėję metai)

S03. Išsimokslinimas

1. Pradinis
2. Nebaigtas vidurinis
3. Profesinis techninis (be vidurinio)
4. Vidurinis
5. Profesinis techninis (gyjant vidurinė)
6. Aukštesnysis/spec: vidurinis (technikumai, medicinos ar pedagogikos)
7. Aukštasis

S04. Socialinė padėtis (užsiėmimas)

1. Bedarbis
 2. Namų šeimininkas / motinystės atostogos
 3. Pensininkas (nedirbantis), invalidas
 4. Moksleivis, studentas
 5. Verslininkas
 6. Dirbantis ūkyje (šeimininkas)
 7. Aukštesnysis ar vidurinis grandies vadovas
 8. Specialistas (su aukštesniumi)
 9. Tarnautojas (be aukštesnio)
 10. Darbininkas
 11. Kita
-

S05. Tautybė

1. Lietuvis
2. Rusas
3. Lenkas
4. Kita

S06. Kokia suma tenka vienam Jūsų šeimos nariui per mėnesį?

Sud kite vis ūimos nari atlyginimus, pensijas, stipendijas ir t.t. ir padalinkite i ūimos nari skai ūiaus

_____ lit

S07. Jūs dirbate:

1. Priva ūiame sektoriuje
2. Vie ūajame sektoriuje (valstybiniame sektoriuje)
3. Nedirbate
4. Ir priva ūiame, ir valstybiniame

S08. Gyvenamoji vieta

1. Vilnius
2. Kaunas, Klaip da, TŪauliai, Panev ūlys
3. Rajono centras
4. Kiti miestai
5. Kaimas

Šaltinis: Lietuvos HSM duomen ū archyvas (Lithuanian Data Archive of HSS; Abbreviation: LiDA) [fi r ta 2009-01-03]. Prieiga internetu: <<http://sf.library.lt/marc/getobj.php?obj=LT-eLABa-0001:H.02~LiDA~200812220068&lib=hsm01>>.

3 priedas

Respondent pasiskirstymas pagal vairi profesij atstov vertinim

Profesijos	Vertinimas																			
	2003 m.										2008 m.									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bankininkai	20 1.9 %	35 3.4 %	65 6. %	55 5.3 %	231 22.1 %	137 13.1 %	142 13.6 %	211 20.2 %	72 6.9 %	70 6.7 %	8 0.8 %	11 1.1 %	34 3.3 %	56 5.4 %	175 16.8 %	125 12. %	160 15.3 %	197 18.9 %	139 13.3 %	95 9.1 %
Buhalteriai	11 1.1 %	16 1.5 %	37 3.5 %	47 4.5 %	227 21.7 %	132 12.6 %	163 15.6 %	231 22.1 %	79 7.6 %	94 9. %	4 0.4 %	7 0.7 %	27 2.6 %	38 3.6 %	181 17.3 %	143 13.7 %	165 15.8 %	196 18.8 %	136 13. %	101 9.7 %
Dvasininkai	38 3.6 %	30 2.9 %	78 7.5 %	66 6.3 %	210 20.1 %	118 11.3 %	131 12.5 %	144 13.8 %	113 10.8 %	107 10.2 %	25 2.4 %	37 3.5 %	59 5.7 %	61 5.8 %	172 16.5 %	110 10.5 %	108 10.3 %	129 12.4 %	136 13. %	159 15.2 %
Medikai	18 1.7 %	28 2.7 %	67 6.4 %	83 8. %	184 17.6 %	126 12.1 %	148 14.2 %	204 19.5 %	96 9.2 %	85 8.1 %	15 1.4 %	16 1.5 %	68 6.5 %	77 7.4 %	174 16.7 %	121 11.6 %	138 13.2 %	183 17.5 %	118 11.3 %	90 8.6 %
Mokytojai	3 0.3 %	12 1.1 %	19 1.8 %	30 2.9 %	126 12.1 %	109 10.4 %	160 15.3 %	252 24.1 %	187 17.9 %	140 13.4 %	3 0.3 %	10 1. %	25 2.4 %	36 3.4 %	121 11.6 %	102 9.8 %	160 15.3 %	239 22.9 %	183 17.5 %	120 11.5 %
Mokslininkai	5 0.5 %	10 1. %	9 0.9 %	18 1.7 %	105 10.1 %	89 8.5 %	98 9.4 %	213 20.4 %	237 22.7 %	252 24.1 %	2 0.2 %	3 0.3 %	3 0.3 %	14 1.3 %	78 7.5 %	77 7.4 %	98 9.4 %	173 16.6 %	276 26.4 %	270 25.9 %
Policininkai	42 4. %	50 4.8 %	117 11.2 %	110 10.5 %	228 21.8 %	148 14.2 %	148 14.2 %	112 10.7 %	46 4.4 %	38 3.6 %	31 3. %	43 4.1 %	88 8.4 %	109 10.4 %	203 19.4 %	167 16. %	123 11.8 %	134 12.8 %	62 5.9 %	38 3.6 %
Politikai	102 9.8 %	123 11.8 %	158 15.1 %	148 14.2 %	227 21.7 %	111 10.6 %	77 7.4 %	56 5.4 %	14 1.3 %	19 1.8 %	205 19.6 %	182 17.4 %	147 14.1 %	117 11.2 %	157 15. %	93 8.9 %	45 4.3 %	25 2.4 %	9 0.9 %	19 1.8 %
Santchnikai	19 1.8 %	19 1.8 %	36 3.4 %	76 7.3 %	196 18.8 %	131 12.5 %	151 14.5 %	192 18.4 %	106 10.2 %	103 9.9 %	12 1.1 %	20 1.9 %	42 4. %	60 5.7 %	188 18. %	148 14.2 %	125 12. %	158 15.1 %	134 12.8 %	111 10.6 %
Teisinkai	31 3. %	49 4.7 %	93 8.9 %	92 8.8 %	241 23.1 %	127 12.2 %	166 15.9 %	132 12.6 %	53 5.1 %	51 4.9 %	38 3.6 %	55 5.3 %	66 6.3 %	95 9.1 %	222 21.3 %	142 13.6 %	139 13.3 %	118 11.3 %	73 7. %	51 4.9 %
Valstybės tarnautojai	34 3.3 %	59 5.7 %	95 9.1 %	106 10.2 %	249 23.9 %	149 14.3 %	142 13.6 %	129 12.4 %	36 3.4 %	36 3.4 %	30 2.9 %	56 5.4 %	95 9.1 %	101 9.7 %	248 23.8 %	152 14.6 %	125 12. %	112 10.7 %	45 4.3 %	33 3.2 %
Žurnalistai	12 1.1 %	15 1.4 %	33 3.2 %	45 4.3 %	141 13.5 %	83 8. %	127 12.2 %	216 20.7 %	183 17.5 %	182 17.4 %	22 2.1 %	16 1.5 %	42 4. %	66 6.3 %	173 16.6 %	131 12.5 %	172 16.5 %	162 15.5 %	121 11.6 %	94 9. %

4 priedas

2003 m. tyrimo profesij atstov vertinim palyginimas pagal lyt

Profesij atstovai	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Bankininkai	6,16	2,16	6,37	2,13	-1,58	0,12
Buhalteriai	6,45	2,00	6,81	1,98	-2,90**	0,00
Dvasininkai	5,93	2,35	6,54	2,41	-4,04**	0,00
Medikai	6,33	2,23	6,48	2,18	-1,09	0,28
Mokytojai	7,34	1,88	7,48	1,88	-1,18	0,24
Mokslininkai	7,81	2,00	8,03	1,84	-1,87	0,62
Policininkai	5,20	2,13	5,67	2,18	-3,48**	0,00
Politikai	4,16	2,12	4,51	2,14	-2,59*	0,01
Santchnikai	6,74	2,10	6,54	2,20	1,51	0,13
Socialiniai darbuotojai	6,28	1,84	6,59	1,99	-2,48*	0,01
Teisininkai	5,53	2,22	5,90	2,15	-2,75*	0,01
Valstyb s tarnautojai	5,28	2,07	5,69	2,14	-3,10**	0,00
fiurnalistai	7,25	2,26	7,40	2,10	-1,14	0,26

Paai-kinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

5 priedas

2008 m. tyrimo profesij atstov vertinim palyginimas pagal lyt

Profesij atstovai	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Bankininkai	6,79	2,02	6,95	2,00	-1,21	0,23
Buhalteriai	6,91	1,85	7,04	1,94	-1,02	0,31
Dvasininkai	6,44	2,45	6,84	2,49	-2,56*	0,01
Medikai	6,44	2,15	6,63	2,22	-1,29	0,20
Mokytojai	7,26	1,90	7,41	1,90	-1,24	0,22
Mokslininkai	8,13	1,78	8,31	1,66	-1,61	0,11
Policininkai	5,42	2,13	5,95	2,15	-3,85**	0,00
Politikai	3,56	2,20	3,65	2,19	-0,61	0,54
Santchnikai	6,77	2,09	6,67	2,21	0,67	0,50
Teisininkai	5,65	2,28	5,88	2,22	-1,60	0,11
Valstyb s tarnautojai	5,26	2,14	5,70	2,06	-3,30**	0,00
fiurnalistai	6,65	2,09	6,62	2,21	0,25	0,81

Paai-kinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

Valstybės tarnautojų apibūdinimas 2003-2008 m. pasiskirstymas

Apibūdinimas	2003 m.							2008 m.						
	Visiškai pritarū	Greičiau pritarū	Greičiau nepritariū	Visiškai nepritariū	Nežinai/ neturiu nuomonės	Trūkstanti	Iš viso	Visiškai pritarū	Greičiau pritarū	Greičiau nepritariū	Visiškai nepritariū	Nežinai/ neturiu nuomonės	Trūkstanti	Iš viso
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
Atsakingus ufi savo sprendimus	48 4.6 %	274 26.2 %	452 43.3%	158 15.1%	112 10.7%	0 0%	1044 100 %	80 7.7%	278 26.6%	385 36.9%	157 15. %	100 9.6%	44 4.2%	1044 100 %
Atskaitingus visuomenei	37 3.5 %	212 20.3 %	493 47.2%	177 17. %	125 12. %	0 0%	1044 100 %	66 6.3%	237 22.7%	381 36.5%	200 19.2%	116 11.1%	44 4.2%	1044 100 %
Dirbančius per maffai	127 12.2 %	492 47.1 %	234 22.4%	42 4. %	149 14.3%	0 0%	1044 100 %	150 14.4%	389 37.3%	221 21.2%	53 5.1 %	187 17.9%	44 4.2%	1044 100 %
Gaunančius geratlyginim	354 33.9 %	475 45.5 %	118 11.3%	23 2.2%	74 7.1 %	0 0%	1044 100 %	366 35.1%	326 31.2%	151 14.5%	58 5.6 %	99 9.5 %	44 4.2%	1044 100 %
Gerbiančius flog	17 1.6 %	234 22.4 %	497 47.6%	198 19. %	98 9.4 %	0 0%	1044 100 %	33 3.2 %	227 21.7%	435 41.7%	194 18.6%	111 10.6%	44 4.2%	1044 100 %
Kompetentingus	25 2.4 %	311 29.8 %	426 40.8%	96 9.2%	186 17.8%	0 0%	1044 100 %	36 3.4 %	347 33.2%	336 32.2%	105 10.1%	176 16.9%	44 4.2%	1044 100 %
Korumpuotus	252 24.1 %	494 47.3 %	123 11.8%	41 3.9%	134 12.8%	0 0%	1044 100 %	290 27.8%	367 35.2%	146 14. %	51 4.9 %	146 14. %	44 4.2%	1044 100 %
Nesavanaudikus	23 2.2 %	133 12.7 %	536 51.3%	196 18.8%	156 14.9%	0 0%	1044 100 %	28 2.7 %	144 13.8%	446 42.7%	235 22.5%	147 14.1%	44 4.2%	1044 100 %
Paslaugius	22 2.1 %	271 26. %	472 45.2%	157 15. %	122 11.7%	0 0%	1044 100 %	34 3.3 %	258 24.7%	427 40.9%	159 15.2%	122 11.7%	44 4.2%	1044 100 %
Per daug takojamus ekonomini interes	143 13.7 %	525 50.3 %	125 12. %	31 2.9 %	220 21.1%	0 0%	1044 100 %	215 20.6%	432 41.4%	93 8.9 %	32 3.1 %	228 21.8%	44 4.2%	1044 100 %
Per daug takojamus politik	157 15. %	538 51.5 %	133 12.7%	37 3.5 %	179 17.1%	0 0%	1044 100 %	281 26.9%	420 40.2%	79 7.6 %	30 2.9 %	190 18.2%	44 4.2%	1044 100 %
Piktnaudffiaujančius tarnybne pad timi	282 27. %	523 50.1 %	104 10. %	35 3.3 %	100 9.6 %	0 0%	1044 100 %	329 31.5%	429 41.1%	82 7.9 %	24 2.3 %	136 13. %	44 4.2%	1044 100 %
Proteguojančius gimines ir draugus	322 30.8 %	531 50.9 %	75 7.2 %	27 2.6 %	89 8.5 %	0 0%	1044 100 %	369 35.3%	417 39.9%	60 5.7 %	21 2. %	133 12.7%	44 4.2%	1044 100 %
Sffiningus	23 2.2 %	130 12.5 %	565 54.1%	189 18.1%	137 13.1%	0 0. %	1044 100 %	29 2.8 %	161 15.4%	432 41.4%	220 21.1%	158 15.1%	44 4.2%	1044 100 %
Tvaistančius l-as	284 27.2 %	497 47.6 %	114 10.9%	49 4.7 %	100 9.6%	0 0%	1044 100 %	281 26.9%	387 37.1%	112 10.7%	49 4.7%	171 16.4%	44 4.2%	1044 100 %

7 priedas

2003 m. tyrimo valstybės tarnautojų Lietuvoje apibūdintam vertinimui palyginimas pagal lytį

	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Atsakingus už savo sprendimus	3,36	1,84	3,50	2,22	-1,06	0,29
Atskaitingus visuomenei	3,51	1,89	3,69	2,26	-1,44	0,15
Dirbančius per mąsliai	3,02	2,38	3,30	2,53	-1,82	0,07
Gaunantį gerą atlyginimą	2,32	1,96	2,31	1,99	0,09	0,93
Gerbiančius filmog	3,40	1,73	3,56	2,02	-1,39	0,17
Greitai priimančius sprendimus	3,61	2,02	3,77	2,25	-1,23	0,22
Iniciatyvius	3,80	2,22	4,14	2,61	-2,26*	0,02
Kompetentingus	3,75	2,34	3,86	2,61	-0,69	0,50
Korumpuotus	2,52	2,13	3,09	2,66	-3,82**	0,00
Mąstančius kanceliarinį darbą	3,71	2,97	4,11	3,20	-2,10*	0,04
Nesavanaudiškius	3,75	2,01	4,03	2,36	-2,07*	0,04
Neališkius	4,12	2,45	4,44	2,69	-1,98*	0,05
Paslaugius	3,47	1,90	3,61	2,23	-1,05	0,29
Per daug takojamus ekonomini interesais	3,27	2,73	3,69	3,00	-2,38*	0,02
Per daug takojamus politikais	3,08	2,54	3,37	2,80	-1,74	0,08
Piktinaudžiaujančius tarnybiniame padėtyje	2,43	1,99	2,67	2,35	-1,77	0,08
Priimančius sprendimus viešai ir skaidriai	3,73	2,00	4,02	2,35	-2,18*	0,03
Proteguojančius gimines ir draugus	2,34	2,01	2,46	2,20	-0,93	0,35
Sėdintingus	3,61	1,86	3,94	2,27	-2,59*	0,01
Sugebančius spręsti visuomenines problemas	3,47	1,96	3,56	2,20	-0,74	0,46
Maistą išlaidas	2,46	2,01	2,70	2,35	-1,79	0,07
Turintis geras socialines garantijas	2,55	2,29	2,69	2,49	-0,96	0,34
Turintis ilgą atostogų	3,72	3,05	4,07	3,22	-1,82	0,07
Vaidinančius rinktuosius	2,91	2,61	3,32	2,90	-2,39*	0,02
Vilkintančius sprendimus, t.y. biurokratiškius darbuotojus	2,54	2,21	2,89	2,60	-2,32*	0,02

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šM – vidurkis, šSD – standartinis nuokrypis.

8 priedas

2008 m. tyrimo valstybės tarnautojų Lietuvoje apibūdintam vertinimui palyginimas pagal lytį

	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	P
Atsakingus už savo sprendimus	3,25	2,00	3,37	2,11	-0,88	0,38
Atskaitingus visuomenei	3,47	2,08	3,57	2,00	-0,79	0,43
Dirbančius per mąsliai	3,48	2,75	3,49	2,75	-0,05	0,96
Gaunantį gerą atlyginimą	2,59	2,25	2,60	2,33	-0,05	0,96
Gerbiančius filmog	3,48	1,95	3,64	2,13	-1,21	0,23
Kompetentingus	3,53	2,32	3,90	2,67	-2,37*	0,02
Korumpuotus	2,88	2,53	3,06	2,68	-1,11	0,27
Nesavanaudiškius	3,72	2,03	4,07	2,35	-2,52*	0,01
Paslaugius	3,50	2,09	3,61	2,20	-0,78	0,44
Per daug takojamus ekonomini interesais	3,43	2,98	3,62	3,09	-1,02	0,31
Per daug takojamus politikais	3,66	2,87	3,87	2,98	-0,65	0,66
Piktinaudžiaujančius tarnybiniame padėtyje	3,84	2,56	4,04	2,58	-0,96	0,33

Maistai	3,05	2,68	3,18	2,85	-0,76	0,45
---------	------	------	------	------	-------	------

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMōó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

9 priedas

Respondentų nuomonės, apie valstybės tarnautojų sfliningumą lyginant su kitomis profesijomis, pasiskirstymas

Valstybės tarnautojai už	2003 m.						2008 m.					
	Sąžiningesni	Mažiau sąžiningi	Vienodai sąžiningi	Nežinau/ neturiu nuomonės	Trūkštami	Iš viso	Sąžiningesni	Mažiau sąžiningi	Vienodai sąžiningi	Nežinau/ neturiu nuomonės	Trūkštami	Iš viso
	1	2	3	4			1	2	3	5		
Bankininkus yraí	95 9.1 %	377 36.1 %	373 35.7 %	199 19.1 %	0 0. %	1044 100. %	61 5.8 %	463 44.3 %	277 26.5 %	199 19.1 %	44 4.2 %	1044 100. %
Mokslininkus yraí	25 2.4 %	681 65.2 %	154 14.8 %	184 17.6 %	0 0. %	1044 100. %	13 1.2 %	595 57. %	184 17.6 %	208 19.9 %	44 4.2 %	1044 100. %
Politikus yraí	285 27.3 %	112 10.7 %	474 45.4 %	173 16.6 %	0 0. %	1044 100. %	349 33.4 %	89 8.5 %	375 35.9 %	187 17.9 %	44 4.2 %	1044 100. %
Teisininkus yraí	193 18.5 %	187 17.9 %	459 44. %	205 19.6 %	0 0. %	1044 100. %	198 19. %	213 20.4 %	371 35.5 %	218 20.9 %	44 4.2 %	1044 100. %
Verslininkus yraí	190 18.2 %	275 26.3 %	351 33.6 %	228 21.8 %	0 0. %	1044 100. %	161 15.4 %	265 25.4 %	305 29.2 %	269 25.8 %	44 4.2 %	1044 100. %
flurnalistus yraí	94 9. %	532 51. %	236 22.6 %	182 17.4 %	0 0. %	1044 100. %	92 8.8 %	359 34.4 %	296 28.4 %	253 24.2 %	44 4.2 %	1044 100. %

10 priedas

2003 m. tyrimo valstybės tarnautojų sfliningumo vertinimo palyginimas pagal lytį

	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	P
Valstybės tarnautojai ufl bankininkus yraí	3,49	2,59	3,68	2,76	-1,11	0,27
Valstybės tarnautojai ufl mokslininkus yraí	3,28	2,61	3,41	2,66	-0,83	0,41
Valstybės tarnautojai ufl politikus yraí	3,28	2,54	3,38	2,74	-0,59	0,56
Valstybės tarnautojai ufl teisininkus yraí	3,48	2,61	3,74	2,85	-1,52	0,13
Valstybės tarnautojai ufl verslininkus yraí	3,67	2,83	3,69	2,95	-0,08	0,94
Valstybės tarnautojai ufl flurnalistus yraí	3,12	2,47	3,53	2,76	-2,52*	0,01

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMōó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

11 priedas

2008 m. tyrimo valstybės tarnautojų sfliningumo vertinim palyginimas pagal lyt

	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Valstybės tarnautojai ufl bankininkus yraí	3,45	2,63	3,73	2,82	-1,61	0,11
Valstybės tarnautojai ufl mokslininkus yraí	3,49	2,69	3,73	2,85	-1,34	0,18
Valstybės tarnautojai ufl politikus yraí	3,28	2,81	3,38	2,88	-0,55	0,59
Valstybės tarnautojai ufl teisininkus yraí	3,65	2,87	3,73	2,92	-0,43	0,67
Valstybės tarnautojai ufl verslininkus yraí	3,98	3,08	4,07	3,10	-0,45	0,65
Valstybės tarnautojai ufl flunalistus yraí	3,96	3,02	3,99	2,96	-0,15	0,88

Paai-kinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

12 priedas

Valstybės tarnautojų ir privataus sektoriaus darbuotojų palyginim 2003 m. ir 2008 m. pasiskirstymas

Valstybės tarnautojai už privataus verslo darbuotojus	2003 m.						2008 m.						
	Visiškai pritariu	Greičiau pritariu	Greičiau nepritariu	Visiškai nepritariu	Nežinau/ neturiu nuomonės	Iš viso	Visiškai pritariu	Greičiau pritariu	Greičiau nepritariu	Visiškai nepritariu	Nežinau/ neturiu nuomonės	Trūkstami	Iš viso
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5		
D mesingesni	36 3.4%	218 20.9%	451 43.2%	138 13.2%	201 19.3 %	1044 100%	55 5.3%	180 17.2%	427 40.9%	146 14. %	192 18.4 %	44 4.2%	1044 100%
Efektiviau dirba	20 1.9%	128 12.3%	504 48.3%	207 19.8%	185 17.7 %	1044 100%	21 2%	97 9.3%	468 44.8%	203 19.4%	211 20.2 %	44 4.2%	1044 100%
Kompetentingesni	33 3.2%	262 25.1%	362 34.7%	107 10.2%	280 26.8 %	1044 100%	42 4%	193 18.5%	361 34.6%	136 13. %	268 25.7 %	44 4.2%	1044 100%
S fliningesni	30 2.9%	237 22.7%	384 36.8%	117 11.2%	276 26.4 %	1044 100%	34 3.3%	159 15.2%	369 35.3%	154 14.8%	284 27.2 %	44 4.2%	1044 100%

13 priedas

2003 m. tyrimo valstybės tarnautojų palyginimo su privataus verslo darbuotojais vertinim palyginimas pagal lyt

	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	p
Valstybės tarnautojai yra dėmesingesni ufl privataus verslo darbuotojus	3,98	2,43	4,03	2,60	-0,31	0,76
Valstybės tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus	3,96	2,16	4,20	2,49	-1,71	0,09
Valstybės tarnautojai yra kompetentingesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,21	2,66	4,53	3,00	-1,80	0,07
Valstybės tarnautojai yra mažiau šališki	4,60	2,94	4,76	3,11	-0,84	0,40

ufl privataus verslo darbuotojus						
Valstyb s tarnautojai yra sąžiningesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,07	2,54	4,65	2,99	-3,38**	0,00

Paai-kinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

14 priedas

2008 m. tyrimo valstyb s tarnautoj palyginimo su privataus verslo darbuotojais vertinim palyginimas pagal lyt

	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	P
Valstyb s tarnautojai yra dėmesingesni ufl privataus verslo darbuotojus	3,78	2,33	4,19	2,68	-2,58*	0,01
Valstyb s tarnautojai efektyviau dirba ufl privataus verslo darbuotojus	4,15	2,31	4,47	2,62	-2,09*	0,04
Valstyb s tarnautojai yra kompetentesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,19	2,64	4,68	2,95	-2,75**	0,01
Valstyb s tarnautojai yra mažiau šališki ufl privataus verslo darbuotojus	4,63	2,83	4,70	3,04	0,50	0,62
Valstyb s tarnautojai yra sąžiningesni ufl privataus verslo darbuotojus	4,28	2,64	4,90	2,95	-3,49**	0,00

Paai-kinimai: p<0,05*; p<0,01**, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

15 priedas

2003 m. ir 2008 m. respondent nuomon s apie tai, ar der t priimti dovanas –i profesij atstovams, pasiskirstymas

Profesijos	2003 m.						2008 m.					
	Nieko bloga paimti dovan	Neder t imti dovanos	Visi-kai neder t imti dovanos	Nežinau/neturiu nuomonės	Trūkstanti	Iš viso	Nieko bloga paimti dovan	Neder t imti dovanos	Visi-kai neder t imti dovanos	Nežinau/neturiu nuomonės	Trūkstanti	Iš viso
	1	2	3	4			1	2	3	4		
Bankininkams	97 9.3 %	316 30.3%	593 56.8%	38 3.6%	0 0. %	1044 100%	107 10.2%	310 29.7%	515 49.3%	68 6.5%	44 4.2%	1044 100%
Mokslininkams	330 31.6%	235 22.5%	427 40.9%	52 5. %	0 0. %	1044 100%	244 23.4%	249 23.9%	435 41.7%	72 6.9%	44 4.2%	1044 100%
Politikams	50 4.8 %	243 23.3%	731 70. %	20 1.9%	0 0. %	1044 100%	43 4.1%	227 21.7%	695 66.6%	35 3.4%	44 4.2%	1044 100%

Teisininkams	50 4.8 %	214 20.5%	763 73.1%	17 1.6%	0 0. %	1044 100%	58 5.6 %	232 22.2%	675 64.7%	35 3.4%	44 4.2%	1044 100%
Valstybės tarnautojams	67 6.4 %	253 24.2%	705 67.5%	19 1.8%	0 0. %	1044 100%	66 6.3 %	252 24.1%	643 61.6%	39 3.7%	44 4.2%	1044 100%
Verslininkams	183 17.5%	275 26.3%	536 51.3%	50 4.8%	0 0. %	1044 100%	169 16.2 %	253 24.2%	508 48.7%	70 6.7%	44 4.2%	1044 100%
fiurnalistams	163 15.6%	282 27. %	570 54.6%	29 2.8%	0 0. %	1044 100%	134 12.8%	233 22.3%	567 54.3%	66 6.3%	44 4.2%	1044 100%

16 priedas

2003 m. tyrimo respondentų nuomonės apie tai, ar derėtų priimti dovanas –i profesijai atstovams, vertinimų palyginimas pagal lytį

	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	P
Bankininkams	2,66	1,26	2,78	1,46	-1,46	0,15
Mokslininkams	2,34	1,74	2,51	1,71	-1,54	0,12
Politikams	2,77	1,03	2,80	1,04	-0,52	0,61
Teisininkams	2,77	0,93	2,82	1,00	-0,72	0,47
Valstybės tarnautojams	2,74	1,05	2,74	1,04	-0,05	0,96
Verslininkams	2,60	1,72	2,73	1,53	-1,21	0,23
fiurnalistams	2,52	1,38	2,63	1,26	-1,24	0,21

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šM – šio vidurkis, šSD – standartinis nuokrypis.

17 priedas

2008 m. tyrimo respondentų nuomonės apie tai, ar derėtų priimti dovanas –i profesijai atstovams, vertinimų palyginimas pagal lytį

	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai	
	M	SD	M	SD	t	P
Bankininkams	2,89	1,80	2,88	1,77	0,16	0,88
Mokslininkams	2,62	1,86	2,75	1,98	-1,01	0,31
Politikams	2,91	1,27	2,89	1,30	0,33	0,74
Teisininkams	2,90	1,28	2,84	1,33	0,73	0,47
Valstybės tarnautojams	2,87	1,37	2,84	1,39	0,33	0,74
Verslininkams	2,78	1,80	2,87	1,89	-0,75	0,45
fiurnalistams	2,90	1,78	2,89	1,77	0,13	0,90

Paaiškinimai: p<0,05*; p<0,01**, šM – šio vidurkis, šSD – standartinis nuokrypis.

18 priedas

Respondent nuomon s, apie fliniasklaidos teikiamos informacijos valstyb s tarnybos klausimais, domum , informatyvum , objektyvum , pasiskirstymas

Informacija	2003 m.										Vertinimas
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
domi	200 19.2%	122 11.7%	120 11.5%	98 9.4 %	212 20.3%	87 8.3 %	56 5.4%	66 6.3%	33 3.2%	47 4.5%	
Informatyvi	141 13.5%	136 13. %	148 14.2%	109 10.4%	222 21.3%	82 7.9 %	67 6.4%	72 6.9%	36 3.4%	27 2.6%	
Objektyvi	80 7.7 %	83 8. %	125 12. %	115 11. %	293 28.1%	134 12.8%	71 6.8%	80 7.7%	27 2.6%	30 2.9%	
Informacija	2008 m.										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
domi	87 8.3 %	81 7.8 %	104 10. %	93 8.9 %	230 22. %	146 14%	96 9.2%	80 7.7%	45 4.3%	30 2.9%	
Informatyvi	70 6.7 %	67 6.4 %	117 11.2%	107 10.2%	253 24.2%	143 13.7%	80 7.7%	78 7.5%	52 5%	25 2.4%	
Objektyvi	53 5.1 %	53 5.1 %	66 6.3 %	99 9.5 %	290 27.8%	172 16.5%	88 8.4%	83 8. %	55 5.3%	34 3.3%	

19 priedas

2003 met tyrimo Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus apib dinimo vertinim palyginimas pagal lyt

	Vyrai (n=433)		Moterys (n=611)		t-testo rezultatai		
	M	SD	M	SD	t	p	
domi	4,37	2,63	4,23	2,56	0,82	0,41	Ne domi
Informatyvi	4,40	2,41	4,33	2,40	0,49	0,63	Neinformatyvi
Objektyvi	4,89	2,16	4,81	2,20	0,56	0,58	Neobjektyvi

Paai-kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.

20 priedas

2008 met tyrimo Lietuvos fliniasklaidoje pateikiamos informacijos apie valstyb s tarnautojus apib dinimo vertinim palyginimas pagal lyt

	Vyrai (n=434)		Moterys (n=566)		t-testo rezultatai		
	M	SD	M	SD	t	P	
domi	5,02	2,36	5,02	2,30	0,00	0,99	Ne domi
Informatyvi	5,02	2,24	5,07	2,22	-0,31	0,76	Neinformatyvi
Objektyvi	5,37	2,15	5,40	2,13	-0,18	0,86	Neobjektyvi

Paai-kinimai: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$, šMō ó vidurkis, šSDō- standartinis nuokrypis.